





BEATI

RAYMUNDI

LULLI

DOCTORIS ILLUMINATI  
ET  
MARTYRIS.

LIBER

MAGNUS CONTEMPLATIONIS  
in Deum.

JVXTA MOGVNTINAM EDITIONEM  
in folio Anni MDCCXL.

IN VARIOS TOMOS DISTRIBUTUS.

Tomus VII.

*Est P. Antonij Raydi Pasquali Monachi Cisterciensis*

PALMÆ MAJORICARUM  
anno MDCCXLVII.

*Superiorum permissu.*

Typis Michaelis Çerdà & Antich, & Mi-  
chaelis Amoròs Typogr.



BEATI  
RAYMUNDI  
LULLI  
DOCTORIS ILLUMINATI  
ET  
MARTYRIS  
MAGNVS LIBER  
CONTEMPLATIONIS  
IN DEVM.  
VOLUMEN II.  
LIBER III.  
DISTINCTIO XXX.  
DE CONSCIENTIA.  
CAPUT CCVII.

*Quomodo homo habeat Conscientiam de defectibus,  
quos facit quinque sensibus corporalibus.*



*EV S, Pater gloriose !  
Tibi, Domine , fiat re-  
verentia & honor sem-  
per, quia dedisti homini  
conscientiam, per quam  
habeat causam & ratio-  
nem*

4 *B. Raym. Lulli Lib. Contempl.*

nem & dispositionem pavendi & timendi facere mala opera, & libenter faciendi bona opera.

2. Unde, cum tuus servus, *Domine DEVS*, fuerit homo valde secularis & valde amator vanitatum temporalium & valde deliquerit per omnes quinque sensus corporales videndo & audiendo & odorando & gustando & tangendo, benedictus sis Tu, qui ei dedisti gratiam aperiendi oculos suae conscientiae, ut ipsa faciat eum poenitere suorum mortalium defectuum.

3. Igitur, sicut ego, *Domine*, per privationem conscientiae habui omnes meos quinque sensus sensuales in defectibus & culpis & peccatis, ita per possessionem ipsius volo imposterum habere omnes ipsos in dando laudem & gloriam & benedictionem de Te, qui es meus Dominus & meus Salvator & meus DEUS.

4. b. *O Domine, qui das laborem meo cordi amore, & meis oculis lacrymis & ploratibus! Mei oculi moverunt meam animam ad multos defectus, quia ratione pulchrarum*

fi-

*Vol. II. Lib. III. Dist. XXX. Cap. CCVII.* §  
figurarum & pulchrorum vestimentorum  
& ornamentorum & pulchrorum florum &  
foliorum & fructuum & arborum & prato-  
rum & riparum & nemorum eam incita-  
runt ad multas malas recordationes & ad  
multas malas imaginationes & ad multa  
mala desideria.

5. Igitur, quia tuus servus, *Domine DEVS*, valde erravit modo prædicto, propterea valde conqueritur de sua conscientia, quæ non faciebat eum videre intellectualiter suum Creatorem & suum Dominum memorando & cogitando & amando, quando sui oculi sensuales excitabant suam animam ad multas malas cogitationes & desideria delectationum transitoriarum.

6. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*, qui deduxisti meam conscientiam de potentia in actum, ut me faciat pœnitere gravium defectuum, quos mei oculi fecerunt, & ad quos induxerunt meam animam, quæ conscientia facit me oblivisci vanitatum hujus mundi & memorare cœlestem glo-

6 *B. Raym. Lulli Lib. Contempl.*

gloriam & tuam sanctam dulcem Misericordiam.

7. c. *Domine digne omni reverentiâ & omni honore & honoratione!* Illa poenitentia, quam conscientia me facit habere de gravibus peccatis, quæ feci tempore præterito, me facit elevare meos oculos ad Crucem & aspicere tuam figuram, quæ repræsentat tuum gloriosum Corpus fuisse crucifixum & vulneratum & conspersum sanguine & lacrymis & ploratibus.

8. Unde benedicta sit, *Domine*, figura & Crux, quæ meis oculis se demonstrant & repræsentant, & benedicti sint mei oculi, qui tuam figuram & Crucem aspiciunt, & benedicta sit mea conscientia, quæ me facit amare tuam Passionem, & me facit esse laudatorem & servum ipsius, & poenitere mortalium defectuum, quos feci contra tuam sanctam Passionem, obliviscendo graves dolores, quos sustinuisti pro nobis peccatoribus.

9. Quando mei oculi vident, *Domine*, meum corpus indutum novis vestibus & vident



dent ipsum integrum & sanum sinè ullo labore, meâ conscientia aperit oculos meâ memoriæ, & me facit memorare tuum gloriosum Corpus, quod in Cruce fuit nudum & tinctum rubeo colore & ruptum & fractum ictibus & vulneribus & disjunctum & perforatum clavis, quibus erat affixum, & ponderositate, quæ ipsum inclinabat ad terram propter nostra peccata.

10. d. *Amate Domine super omnes amores, honorate Domine super omnes honorationes!* Tu dedisti tuo fervo aures ut audiret tuas Virtutes & tuas nobilitates & honorationes & tua mandata & gratias & amores & misericordias & indulgentias quas largiris tuo populo.

11. Unde, quia ego miser, *Domine*, multo tempore clausi meas aures ne audirem tuas virtutes & nobilitates & magnos amores & magna mirabilia, quæ fecisti, & eas aperui ad audiendum vanitates & res mundanas exiguæ utilitatis, ideo mea conscientia me facit verecundum & timidum & pœnitentem mortalium defectuum, quos  
fecit

fecit meus auditus multis modis & longo tempore meæ vitæ.

12. Cum adiutorio & gratia tua, *Domine DEVS*, mea conscientia dat & offert meum auditum, ut sit servus & captivus & subditus ad audiendum tuas honorationes & tuam mirabilem perfectionem, ut meum cor sit plenum tuo amore, & mei oculi sint in lacrymis & ploratibus, & mea anima habeat spem in tua dulci Misericordia plenâ pietate & indulgentiis.

13. e. *O Domine DEVS*, qui es totum nostrum solatium & tota nostra consolatio & totum nostrum bonum! Tu dedisti tuo subdito odoratum, per quem possit odorari odores foliorum & florum & fructuum & aliarum rerum bene olentium; & causa, propter quam mihi dedisti istum sensum est, ut deum laudes & gratias & honores de Te quotiescunque sentiam tales odores.

14. Quia per odorari bonos odores, *Domine*, me inclinavi multoties ad luxuriam & ad multa alia peccata, & per odorari

*Vol. II. Lib. III. Dist. XXX. Cap. CCVII.* 9  
rari malos odores non contempfi vilitates  
& miserias hujus mundi, propterea mea  
conscientia me facit recordari de meis de-  
fectibus, & Tibi offert & dat meum odo-  
ratum ut odoretur odores bonos & malos,  
per quos mea anima memoret & amet tuas  
honorationes.

15. Unde benedictus sis, *Domine DE-  
VS*; quia, sicut boni odores faciunt ho-  
minem cupidum delectationum, quæ sen-  
tiuntur comedendo & bibendo & habendo  
foeminas, ita mali odores exeuntes à cor-  
pore humano sunt homini occasio sper-  
nendi & vilipendendi & obliviscendi de-  
lectationes memoratas & desideratas occa-  
sione bonorum odorum.

16. f. *Domine vere DEVS, qui revelas  
& declaras quidquid Tibi placet!* Tu de-  
disti homini gustum ut sentiat saporem in  
cibo & potu, & ut comedendo & bibendo  
conservet vitam, quam ei dedisti ut det  
laudem & gloriam & honorem Tibi, qui  
facis eum vivere ad cognoscendum tuam  
excellentem perfectionem.

17. Unde,

17. Unde, quia ego miser, *Domine*, adeò magnum saporem sensi comedendo & bibendo, quòd per nimietatem cibi & potus multoties fuerim gravatus & ebrius, propterea mea conscientia me facit esse verecundum memorando defectus, quos feci comedendo & bibendo, & captivat & incarcerat meum gustum intrà terminos continentiae & abstinentiae & afflictionis.

18. Benedicta sit, *Domine*, mea conscientia, quæ me facit memorare, quòd non sim dignus habere abundantiam victualium & bonorum saporum comedendo & bibendo, quia adeò parum gratus Tibi fui pro saporibus & victualibus, quæ mihi dedisti, quòd imposterum non sim dignus abundare nec sentire saporibus cibi & potus; quoniam comedendo & bibendo oblitus sum tuorum donorum & tui amoris.

19. g. *Memorator Domine nostrarum solitudinum & nostrarum necessitatum! Tu in hoc mundo ad salvandum tuum populum gustasti famem & sitim & fel & absinthium & acetum & gravem & angustiosam*

fam mortem, sed ego miser pro tuo amore non gustavi nec sustinui famem nec sitim nec fel nec acetum nec absynthium nec mortem.

20. Quia Tu, *Domine*, pro tuo servo gustasti adeò graves dolores & adeò magnas & multas passiones, & ego non gustavi pro Te mala, quæ Tu gustasti pro amore mei, conscientia me facit verecundari & poenitere meorum mortalium defectuum, & desiderare quomodo meum gustum faciam servum & captivum & subditum gravibus doloribus & laboribus pro tuo vero amore.

21. De mea conscientia, *Domine*, valde conqueror Tibi, qui es suus Dominus & suus Judex; quia, quando sum satiatus cibo & potu, & victus est consumptus, me facit memorem pauperum pro tuo amore petentium, & quando esurio & sitio & habeo victum coram me, non vult me facere memorem famis & sitis nec necessitatis pauperum: adeò est occupata in memorando res necessarias meo gustui.

22. h.

22. h. *Perfekte Domine super omnes perfectiones, gloriose super omnes glorias!* Tuum gloriosum Corpus sensit in hoc mundo pro amore nostri peccatorum multas anxietates per flagella & per ictus & per vulnera & per mortem, quam sustinuit, sed meum corpus non desideravit nisi sentire mollia vestimenta & molles lectos & delicias in foeminis & in aliis malis sensationibus.

23. Si tactus mei corporis fuit in vanitatibus in hoc mundo, *Domine*, tactus tui gloriosi corporis fuit in hoc mundo in multis doloribus: igitur, quia tuum Corpus est Dominus mei & fuit tortum pro amore ipsius, mea conscientia offert & dat meum corpus ad sustinendum graves dolores & graves afflictiones & gravem mortem ad dandum laudem & honorationem de tuo glorioso Corpore.

24. Unde, quia per tuam gratiam, *Domine*, subdidisti meum corpus meae conscientiae ut sit ei obediens, propterea meum corpus obedit ipsi in omnibus suis

mem-

membris in tantum, quòd meum cor Te amet & mei oculi plorent & meum os Te laudet & meæ manus scribant tuas honorationes & meæ aures audiant tuas laudes & mei pedes Te quærant.

25. i. *O Domine, qui facis perseverare justos in memoria tuarum honorationum!* In omnibus tuis quinque sensibus sensualibus sustinuiſti tormenta & labores; quia tui misericordes oculi sustinuerunt lacrymas & ploratus, & tuæ aures audierunt inurbana verba & inhonorationes, quæ Tibi dicebantur valde injustè, & tuus odoratus sensit foetores fellis & absynthii & aceti & putrefactionis ossium, quæ erant in loco in quo fuisti suspensus & crucifixus, & tuus gustus sensit famem & sitim, & tuus tactus fuit totus comprehensus calore & sudore & ictibus & vulneribus & angustiosâ morte.

26. Igitur, cùm omnes tui quinque sensus corporales, *Domine*, ita fuerint in tormentis & laboribus pro amore nostri, quid faciet tuus subditus & quodnam consilium

filium capiet? & quid facit conscientia, quare non venit ad dandum labores omnibus meis sensualitatibus pro tuo amore, ut sint similes tuis in sustinendo graves dolores ad dandum laudem de Te?

27. Non adeò imaginatur nec meditatur nec cogitat nec memorat nec intelligit mea anima, *Domine*, quòd possim invenire ullam industriam nec ullum aliud consilium, nisi solùm quòd mei oculi plorent pro Te, & meum cor amet Te, & meum os laudet Te, & meæ aures audiant tua verba, & meæ nares odorentur foetores & amaritudines hujus mundi, & meum os jejuset & sitiat, & meum corpus sentiat pro tuo amore labores & dolores & mortem.

28. K. Tu, *Domine*, qui es Thesaurus & gratia & benedictio hominum Catholicorum, sis amatus & honoratus & laudatus omni tempore; quia dum fuisti in hoc mundo tradidisti & subdidisti tuos quinque sensus corporales quinque sensibus spiritualibus, sed ego feci totum oppositum.

29. Igi-



29. Igitur tuus servus, *Domine*, qui non habet aliud refugium nisi Te, Te orat & petit à Te gratiam ut ei des tantam conscientiam de suis mortalibus defectibus, quòd submittat sensibus spiritualibus omnes sensus sensuales ut potentia rationalis habeat sub se mortificatam potentiam sensitivam, quæ multò plús valet quando est mortificata in sua natura, quàm quando habet suam naturam fortificatam in vanitatibus mundanis.

30. Tibi, *Domine DEVS*, detur omnis gloria & omnishonor, quia Tu es tota mea salus & tota mea consolatio & totum meum refugium & tota mea spes, & imposte-  
rum mea anima non erit satiata nec plena donec sit in gloria & in præsentia & in cognitione sui Creatoris & sui Salvatoris & sui Domini & sui Benefactoris & sui Condonatoris  
& sui DEI.

CAPUT

**QVOMODO HOMO HABEAT**  
*Conscientiam de defectibus, quos facit quinque*  
*sensibus spiritualibus.*

1. **O** *DEVS*, ad quem vadunt & á quo  
a. *veniunt mea recordationes & mea*  
*cogitationes & mei amores!* Tu, Domine,  
dedisti homini quinque sensus spirituales,  
ut eis Te honoret & laudet & amet & be-  
nedicat, & ut Tibi seruiat & obediat om-  
nibus tuis mandatis.

2. Quia omnes quinque sensus spiri-  
tuales, qui sunt in me, Domine, sunt obli-  
gati ad Tibi seruiendum, propterea habeo  
conscientiam de peccatis & de defectibus,  
quos feci in eis; quoniam, quanta est in-  
tellectualitas meæ cogitationis & meæ per-  
ceptionis & meæ subtilitatis & meæ animo-  
sitatis, tantam habeo conscientiam per hoc,  
quòd erraverim contra Te cogitando &  
percipiendo & conscientiando & subtilian-  
do & ferventer agendo.

3. Igi-

3. Igitur, cum hoc ita sit, *Domine*, mea conscientia me remordet & me accusat de defectibus, quos feci intellectualiter, & mihi præcipit & suadet ut imposterum dem omnes meas intellectualitates ad laudandum & honorandum Te, & ad servendum Tibi, qui es DEUS & Salvator & Glorificator & Benefactor earum.

4. b. *Domine fortis, ad quem recurrunt mea cogitationes in tempore mearum necessitatum!* Tu dedisti tuo servo cogitationem ut cogitaret quomodo tua divina Essentia sit magna sine fine, & quomodo sit aeterna & impassibilis & inalterabilis & perfecta in omni potestate & virtute; sed mea cogitatio fere de hoc nullam habuit curam.

5. *Gloriose Domine!* Tu dedisti mihi cogitationem ut cogitaret in mea vilitate & miseria & in meis mortalibus defectibus & in corruptione, de qua veni & de qua fui conceptus, & in corruptione & putrefactione, in quam breviter reversurus sum; sed mea stulta cogitatio fere nunquam habuit sollicitudinem cogitandi & imaginandi ul-

B

lam

lam prædictarum rerum.

6. Igitur, cum mea cogitatio, *Domine*, erraverit in omnibus rebus prædictis, veniat conscientia, quæ nimis diu tardavit, & confringat & vincat & cogat & capiat totam meam cogitationem, & faciat eam esse totam in cogitando in tua excellenti Bonitate & in magna vilitate & miseria, quæ est & fuit in me & in meis operibus per defectum ipsius conscientia.

7. c. *O Domine DEVS, dominans & potens super omnes vires !* Tu mandasti meæ cogitationi ne cogitet in ullis rebus casualiter, imò cogitet occasionatè in omni, quod cogitat; sed ipsa facit oppositum, quia casualiter cogitat in rebus vilibus nullius utilitatis, & non vult cogitare occasionatè in rebus proficuis.

8. Tu, *Domine*, vis & mandas quòd mea cogitatio sit in rebus proficuis & in rebus damnosis mihi & meo proximo, & hoc vis ut cogitando in eis me inclinem ad acceptandum res proficuas & ad evitandum res damnosas; sed mea cogitatio facit oppositum.

9. Igitur benedicta sit, *Domine*, conscientia, quam mihi dedisti, quia me excitat & me facit amare & cogitare occasionatè in rebus necessariis & proficuis mihi & meo proximo, ut ambo simus laudatores & servi & amatores tui cogitando in Te & amando Te & confitendo recipere à Te gratiam & benedictionem in perpetuum in cœlesti gloria.

10. d. *Liberalis Domine, plene largitate & misericordiâ* ! Tu dedisti tuo servo perceptionem, ut percipiam & intelligam & cognoscam magnas excellentias & nobilitates, quæ sunt in tua Deitate, & magnas vilitates & miserias & culpas & peccata, quæ sunt in me peccatore culpabili magnis culpis.

11. Unde, quia mea perceptio, *Domine*, quæsiuit in me virtutem & nobilitatem & bonitatem, quæ non erant in me per me nec de me, & non quæsiuit in me defectus, qui erant in me per me & de me, nec bona & virtutes, quæ sunt in Te, propterea mea conscientia

scientia me facit esse memorem gravium defectuum, quos mea perceptio fecit contra Te & contra se ipsam.

12. Et propterea mea conscientia, *Domine*, valde reprehendit meam perceptionem de suo defectu, & mea perceptio percipit magnum defectum, quem fecit mea conscientia, quæ tanto tempore non reprehendit me de meis mortalibus defectibus: igitur, cum hoc ita sit, propterea meam conscientiam poenitet suæ omissionis, & Tibi dat meam perceptionem, ut in me sit cognitio tuæ excellentis nobilitatis & magnæ vilitatis, quæ est in me paupere peccatore.

13. e. *Defensor Domine, Adjutor in omni tempore*: Benedictus sis Tu, qui scis quòd in mea anima sit potentialiter perceptio & cognitio gloriæ & poenæ, quæ sunt in alio sæculo, sed ratione peccatorum & culparum, quæ sunt in mea anima, mea perceptio fuit longo tempore in potentia & non in actu, & ideo mea anima non desideravit coelestem gloriam sicut debebat, nec timuit

muit poenas infernales sicut debebat.

14. Causa, quare mea anima, *Domine*, habuit tanto tempore suam perceptionem vagam & otiosam in potentia & eam privavit actualitate, est defectus conscientiae; quia quando homo non habet conscientiam de suis peccatis & defectibus, sunt excœcati & clausi oculi perceptionis, & non scit nec potest homo percipere cœlestia bona nec infernales dolores.

15. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*; quia per tuam gratiam mea conscientia aperuit oculos meae perceptionis, & facit meam animam percipere per bona temporalia bona cœlestia, & per poenas temporales poenas infernales; & propterea mea anima, quoties percipit bona temporalia, memorat & desiderat bona gloriae, & quoties percipit mala hujus mundi, memorat & timet graves dolores inferni.

16. f. *Iuste Domine, virtuose, gratiose!* Tu dedisti homini subtilitatem, ut sit subtilis in sua anima & in suo ingenio in cognoscendo tuum altum Dominium & tuam excellentem

cellentem Perfectionem & in cognoscendo vilitatem & corruptionem hujus mundi, ut Te amet & appetiet & ipsum vilipendat & contemnat.

17. Unde mea conscientia, *Domine*, me facit valde verecundari in præsentia tui gloriosi Altaris, quia me facit memorare, quòd mea subtilitas fuerit in tractando & in operando res viles parvæ utilitatis, & non in subtiliando meam memoriam & meam imaginationem & meum intellectum & meam voluntatem in memorando & in amando Te, imaginando & intelligendo tua mandata & tuas honorationes.

18. Sicut Principatus debilitatur & corrumpitur per defectum Principis vel Rectoris, ita, *Domine*, subtilitas corrumpitur per defectum conscientiæ; quia misera est anima hominis, quando est subtilis in tractando & operando opera peccati sinè remorsu conscientiæ, quoniam conscientia est illa res, quæ refrænât mala desideria & mortales defectus animæ.

19. g. *Misericors Domine, plene misericordiâ*



*cordiâ & pietate*! Mea subtilitas fuit in multis malis operibus, quia me subtiliavit in faciendo fraudes & falsitates & in faciendo cantiones & multas alias res, quæ nihil valent, & quando deficiebam & errabam, non me subtiliavit in cognoscendo mea errata & meos defectus.

20. Tu, *Domine*, dedisti subtilitatem meæ animæ, ut possit attingere & scire diversitatem, quæ est inter bonum & malum, & ut sciat cognoscere majora bona & minora, & majora mala & minora, & ut sciat cognoscere genera & species & individua; sed quid profuit ei, quia non usa est subtilitate in rebus, propter quas ipsam ei dedisti, & usa est illâ in rebus, propter quas ipsam ei non dedisti?

21. Igitur, cùm subtilitas mei intellectus, *Domine*, sit incrassata & hebetata in rebus necessariis & proficuis, & sit acuta in rebus inutilibus & non necessariis, mea conscientia à Te petit gratiam, ut subtilies meum intellectum in rebus Tibi placentibus & acceptabilibus, & eum obtundas in rebus

24 *B. Raym. Lulli Lib. Contempl.*

rebus Tibi displicentibus.

22. h. *Domine alte & excellens super omnes altitudines & super omnes excellentias !*  
Tu dedisti homini animositatem & fervorem, ut sit animosus & fervens & sollicitus in amando & honorando & laudando Te & in ferviendo Tibi & in amando se ipsum & suum proximum.

23. Unde, cum hoc ita sit, *Domine*, tuus fervus valde conqueritur de sua animositate & de suo fervore, quia multò plus & frequentius tractavit de vanitatibus temporalibus, quàm de tuis laudibus & honorationibus & quàm de bonis suis & sui proximi.

24. Unde, ex quo mea conscientia, *Domine*, evigilare fecit me, mea animositas & meus fervor promisit ipsi obedientiam in dando laudem & gloriam de tua honoratione & de tua sancta Unitate & Trinitate, & de tua pia Humanitate gratiosa, quæ pro nobis peccatoribus sustinuit gravia mala & angustiosos dolores.

25. i. *Liberalis Domine super omnes largitates,*

*Vol. II. Lib. III. Dist. XXX. Cap. CCVIII. 25*  
*gitates, gratiose omnibus gratiis ! Tu fecisti*  
mandatum tuo seruo, ut mortificem & cons-  
tringam meam animositatem, quando mea  
anima excitetur ad iram & odium & con-  
temptum meorum inimicorum ; sed ego  
feci oppositum, quia in quantum mea ani-  
ma volebat irasci & contemnere meos ini-  
micos, in tantum permittebam meam ani-  
mositatem esse in ira & contemptu ipso-  
rum, licet Tu mihi mandares amare & ho-  
norare eos mortificando meam malevolen-  
tiam.

26. De mea animositate, *Domine D E-*  
*V S*, conqueror Tibi, quia Tu vis, quod  
eam mortificem in amando me ut amem  
Te plus quam me, & ut amem meum pro-  
ximum tantum quantum me ipsum ; sed  
quid valet, quoniam mea animositas non  
vult mortificari in amando me, qui non sum  
dignus amari, nisi ipsa sit major in aman-  
do Te quam in amando me, & nisi sit tanta  
in amando meum proximum quanta in  
amando me ipsum ?

27. Unde benedicta sit, *Domine D E-*  
*V S*,

*V*S, conscientia, quam mihi dedisti, quæ me facit memorare & intelligere tuam Bonitatem & magnas gratias, quas mihi fecisti multis modis, quia per talem memoriam & intelligentiam vivificatur mea animositas & meus fervor in amando & honorando & laudando Te, & in memorando res necessarias meo proximo; & propterea, si mea animositas antea mihi nocuit, nunc adeò me inamoravit de Te, quòd omnia damna & mala emendet, & mihi reddat bonum centuplum.

28. K. *O Domine DEVS, qui es perfectio meorum perfectionum, & complementum meorum desideriorum!* Tu commendasti tuo servo quinque sensus intellectuales, & ipse per suam magnam stultitiam & per suos mortales defectus debilitavit & malè impendit & destruxit eos; quia adeò ipsos inculpavit & conspurcavit, quòd non possit eos Tibi reddere in illa nobilitate & virtute, in qua erant; quando eos ipsi commendasti.

29. Unde, cùm ego miser debilitaverim

rim & vilificaverim & malè impenderit & destruxerim id, quod mihi commendaſti, ut darem laudem & gloriam de tuo nomine & de tuis honorationibus, valde ſum verecundus & pœnitens meorum gravium defectuum, qui ſunt nuntii & viæ & occaſiones gravium pœnarum infernalium infinitarum, niſi tua dulcis Miſericordia ſit memor mei peccatoris.

30. Quia mea conſcientia, *Domine*, non poteſt tenere ſub ſua poteſtate meos ſenſus intellectuales, quos ei commendaſti, propterea reddit eos Tibi; & quoniam ipſa non ſcit nec poteſt eos conſtringere ad faciendum bonum & evitandum malum, precor Te ut eos cuſtodias & conſtringas ad hoc, ut ſint ad gloriam & laudem Tui, qui es noſter Dominus  
DEUS.

CAPUT

**QUOMODO HOMO HABEAT**  
*conscientiam de defectibus, quos facit tribus*  
*Virtutibus animæ.*

1. **D**EVUS *glorioso!* Tibi fiant omnes  
a. reverentiæ & omnes honoratio-  
nes; quia Tu, *Domine*, ordinasti, quòd ani-  
ma hominis habeat in se memoriam & in-  
tellectum & voluntatem, ut memorando  
tuam Bonitatem & intelligendo tuam Vir-  
tutem & amando tuam gratiosam Essenti-  
am & omnia tua opera recipiat à Te glo-  
riam & gratiam & benedictionem.
2. Sicut forma sensualis recipit per-  
fectionem & complementum à materia sen-  
suali, ita, *Domine*, forma intellectualis ani-  
mæ recipit complementum & perfectionem  
memorando & intelligendo & volendo  
Te, qui es suus Creator & suus Dominus  
& suus Salvator & suus Benefactor.
3. Unde benedictus sis, *Domine DE-*  
*VUS*, quia, sicut forma sensualis corrumpi-  
tur,

tur, & destruitur & debilitatur ratione materiæ, in qua est corruptio & alteratio formæ, ita anima hominis debilitatur & corrumpitur per malas recordationes & per ignorantias & per malas volitiones : igitur propterea dedisti homini conscientiam, ut cum ea custodiat & dirigat & ordinet suam memoriam & suum intellectum & suam voluntatem.

4. b. *Completor Domine omnium meorum desideriorum & omnium meorum cogitationum & omnium meorum amorum!* Quando mea anima memorat & intelligit suos defectus, invenit memoriam culpabilem & plenam peccatis per hoc, quòd memorando multoties defecerit, & invenit intellectum valde fragilem & miserum per hoc, quòd ignorando erraverit in multis rebus, & invenit voluntatem valde malam & perversam per hoc, quòd fuerit amatrix vitiorum & culparum & peccatorum & vanitatum.

5. Cùm mea anima, *Domine*, habeat tot defectus per suum stultum memorare & per suum nescium intelligere & per suum

ma-

malum velle, valde conqueror Tibi de ipsa, quæ non memoravit tuam Infinitatem & Æternitatem nec eas intellexit nec amavit secundum obligationem, quam habet memorandi & intelligendi & amandi ipsas.

6. Quia mea anima, *Domine*, erravit & peccavit in suo memorare & in suo intelligere & in suo velle, obliviscendo & ignorando & disamando Te, & memorando & intelligendo & amando viles res plenas vanitatibus & defectibus, mea conscientia venit ad meam memoriam & ad meum intellectum & ad meam voluntatem, & valde reprehendit defectus, quos fecerunt, & mandat eis ne occupentur nisi in memorando & intelligendo & volendo res Tibi placentes & acceptabiles.

7. c. *Domine humilis, misericors, omnibus bonis abundans* ! Tota memoria & totus intellectus & tota voluntas meæ animæ habent obligationem contemplandi tuam Voluntatem & tuam Potestatem & tuam Sapientiam, sed mea anima occupavit totam memoriam & totum intellectum & totam



voluntatem in memorando & intelligendo & volendo res, quas non habent obligationem memorandi nec intelligendi nec volendi.

8. Igitur, quando mea memoria & meus intellectus & mea voluntas erraverunt modo prædicto, *Domine*, erraverunt per defectum & negligentiam conscientia, quæ non dedit eis impulsum ad memorandum & intelligendum & volendum tuam gloriosam Voluntatem nec tuam magnam Potestatem nec tuam justam Sapientiam.

9. Cùm per defectus & errata, quæ fecerunt tres Virtutes, meæ animæ, *Domine*, & per meam conscientiam devenerit mea anima peccatrix & culpabilis, tuus servus Te orat & precatur & ad Te clamat, ut dirigas suam conscientiam ad habendum per ipsam incarceratas & subditas ipsas tres Virtutes in contemplatione tui Amoris & tuæ Potestatis & tuæ Sapientia.

10. d. *O Domine nobilis super omnes bonitates, bone super omnes nobilitates!* Memoria & intellectus & voluntas meæ animæ

mæ non habuerunt suam contemplationem in tua Justitia nec in tua Misericordia nec in tua Veritate secundum quod deceret & deberent, imò tractarunt quomodo essem injuriosus & crudelis & falsus & deceptor erga meum proximum & erga illos, qui putabant meam animam non habere intentionem decipiendi eos.

11. Unde, quia illi confidebant in memoria & intelligentia & voluntate meæ animæ, *Domine*, & mea anima eos decepit memorando & intelligendo & volendo, propterea valde conqueror Tibi de mea memoria & intellectu & voluntate, & principalius de mea conscientia, quæ non habuit in custodia istas virtutes.

12. Igitur ego à Te, *Domine*, peto gratiam, ut tuum adjutorium veniat ad succurrendum meæ animæ, quæ est valde turbata per defectum conscientia & per inordinationem memoria & intellectus & voluntatis, per quod adjutorium mea conscientia faciat meam memoriam memorare & meum intellectum intelligere & me-

am

am voluntatem velle tuam magnam Justitiam & tuam dulcem Misericordiam & tuam veram Veritatem, quæ vincit & destruit omnes falsitates ei contrarias.

13. e. *Liberalis Domine super omnes largitates, nobilis super omnes nobilitates!* Mea anima valde erravit memorando & intelligendo & volendo multas res contra tuum altum Dominium & contra tuam magnam Largitatem & contra tuam benedictam Humilitatem, quia multò plus & diutius tractavit de dominio temporali & de largitatibus & humilitatibus hominum mundanorum, quàm de Dominio & Largitate & Humilitate sui Domini DEI.

14. Unde, quia tuum excellens Dominium, *Domine*, & tua gratiosa Largitas & tua mirabilis Humilitas sunt super omnia dominia & super omnes largitates & super omnes humilitates, & mea anima pluries memoravit & intellexit & voluit dominia & largitates & humilitates hominum, quàm tuum Dominium & Largitatem & Humilitatem, propterea mea conscientia mihi significat

C

nificat

nificat & demonstrat valde manifestè meam animam culpabilem & plenam multis gravibus peccatis.

15. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, propterea mea conscientia suscitatur virtutes meæ animæ, & dat totam memoriam ad memorandum & totum intellectum ad intelligendum & totam voluntatem ad volendum & amandum tuum potens Dominium & tuam gratiosam Largitatem & tuam piam Humilitatem.

16. f. *Misericors Domine, plene dulcedine & pietate!* Quando mea conscientia facit meam animam memorare & intelligere graves dolores & labores, quos sustinuiisti pro nobis peccatoribus, quando ad salvandum nos fuisti ignominatus & venditus & spoliatus & flagellatus & derisus & inhonoratus & derelictus & crucifixus & mortuus, tunc à memoria & intelligentia meæ animæ oritur in meo corde voluntas & amor, ratione cujus meum cor suspirat & mei oculi plorant.

17. Quando mea anima memorat & in-

*Vol. II. Lib. III. Dist. XXX. Cap. CCIX.* 35  
intelligit, quòd Tu, *Domine*, pro me fueris  
pauper, qui es Rex totius mundi, & pro me  
fueris venditus, qui es Dominus omnium re-  
rum, & pro me fueris inhonoratus, qui es  
honoratior omnibus creaturis, & pro me  
fueris crucifixus & mortuus, qui es vita su-  
per omnes vitas; & quando ipsa memorat  
& intelligit, quòd ego pro tuo amore &  
laude & honore non sustinuerim omnes istas  
res, tunc mea conscientia reprehendit  
me valde fortiter, & me facit esse valde ve-  
recundum in præsentia tui gloriosi Alta-  
ris.

18. A Te, *Domine DEVS*, petit tu-  
us servus gratiam ut taliter dirigas suam  
conscientiam, quòd sua memoria non me-  
moret ullam aliam rem, nisi solùm quomo-  
do ipse possit mori pro tuo amore, nec su-  
us intellectus sit nisi in imaginando & co-  
gitando quomodo possit Te laudare & ho-  
norare apud illos, qui Te non laudant nec  
honorant, nec sua voluntas velit aliam  
rem amare nisi honorationem & laudem  
tuæ gloriosæ Essentiæ divinæ & tuæ amo-  
rosæ

rosæ Humanitatis.

19. g. *Sapiens Domine super omnem sapientiam, honorate super omnes honores!*

Quando mea anima memorando & intelligendo & volendo contemplatur in tua gratiosa gratia & in tua pia pietate & in tua perfecta cognitione, mea conscientia dat compunctionem meæ memoriæ & meo intellectui & meæ voluntati repræsentando eis avaritiam & crudelitatem & ignorantiam, in quibus longo tempore fuerunt.

20. Quando mea anima, *Domine*, memorat & intelligit, quòd tua mandata sint meliora & justiora & utiliora omnibus aliis mandatis, & quòd plús obediverit aliis mandatis quàm tuis, & plús inobediverit tuis mandatis quàm ullis aliis, tunc mea conscientia valde reprehendit defectus, quos memorando & intelligendo & volendo fecit mea anima per inobedientiam tuorum mandatorum & per obedientiam aliorum, quæ nihil valent.

21. Tu, *Domine*, mandasti meæ animæ memorare tuas honorationes, ut memorando

rando eas sanctificetur in tuis honoribus & in tuis laudibus, & mandasti ei intelligere tuam magnam Bonitatem & tuam excellentem Perfectionem, ut per hanc intelligentiam vivificetur in tua perdurabili gloria, & mandasti ei amare tuum dulcem & verum & misericordem Amorem, ut eum amet & ab eo ametur; & quia mea conscientia scit meam animam fuisse Tibi inobedientem in omnibus istis mandatis, facit eam esse valde tristem & considerabundam.

22. h. *O Domine DEVS. propter quem mei oculi plorant, & meum cor inamoratur!* Mea anima non tantum memoravit & intellexit & voluit res, quibus Tibi serviret & Te honoraret & benediceret & timeret, quantum alias res, quibus non poterat Tibi servire nec Te honorare & benedicere & timere.

23. Num mea memoria, *Domine*, plus memoravit quomodo posset servire Domino terreno, quam Domino caelesti, & meus intellectus plus se subtiliavit in servitio & honore Regis terreni, quam caelestis, & mea

voluntas plus amavit Regem, quem mihi dedisti in hoc sæculo, quàm Regem, qui me possidebit æternaliter in alio : igitur, cùm hoc ita sit, quænam memoria & quinam intellectus & quænam voluntas plus defecerunt quàm mea memoria & meus intellectus & mea voluntas ?

24. Igitur, cùm mea anima, *Domine*, habuerit adeò stultum memorare & adeò nescium intelligere & adeò corruptum velle, veniat conscientia, quæ eam dirigat in suo memorare & intelligere & velle, ut ferviat Tibi & timeat Te, qui ratione tuæ dignitatis es plus memorabilis & intelligibilis & volibilis, quàm omnes creaturæ.

25. i. *O Domine, in quo pernoctant, & ad quem tendunt mei amores & mea desideria & mea cogitationes!* Sicut mea anima recepit plura & meliora dona & plures gratias & indulgentias à tua sancta divina Natura, quàm ab ulla alia re, ita sua memoria est obligata ad memorandum tuas honorationes & suus intellectus ad intelligendum tuas nobilitates & sua voluntas ad amandum



*Vol. II. Lib. III. Dist. XXX. Cap. CCIX. 39*  
dum tuas laudes plús, quàm ullam aliam  
rem.

26. Igitur, quia ego, *Domine*, multò  
pluries memoravi & intellexi & amavi do-  
na, quæ recepi ab aliquibus hominibus, quàm  
quæ recepi à Te, propterea mea conscien-  
tia in præsentia tui gloriosi Altaris dat meæ  
animæ compunctionem, ratione cujus me-  
um cor pœnitet suarum vanarum memo-  
rationum & suarum stultarum volitionum,  
& mei oculi plorant errata & falsas opinio-  
nes mei nescii intellectus.

27. Tibi, *Domine DEVS*, valde con-  
queror de mea anima, quia memoravit  
defectus & culpas & peccata mei proximĩ  
plús, quàm defectus & culpas & peccata  
meimet, quæ meus intellectus ignoravit  
per defectum conscientiæ, quæ non erat  
in mea anima, eò quòd mea voluntas non  
tantum odiebat culpas & peccata sui ipsius,  
quantum culpas & peccata mei proximi.

28. K. *Domine vere DEVS*, qui scis om-  
*nia mea bona & mala!* Unde provenit, quòd  
mea anima memoret & intelligat plús &  
fre-

frequentius delectationes & prosperitates hujus præsentis vitæ transitoria, quàm graves dolores & pœnas infernales, quæ sunt finè fine durabiles? & unde provenit, quòd ipsa plùs se inclinet ad memorandum & intelligendum pœnas hujus mundi, quæ leviter transeunt, quàm excellentem gloriam paradisi, quæ in perpetuum durat?

29. Quò abiit, *Domine DEVS*, natura & proprietas conscientia? quid facit? & quare non venit ad meam animam, ut eam dirigat in tantum, quòd meam stultam memoriam & meum nescium intellectum & meam malam voluntatem vincat & confringat tali modo, quòd mea anima non habeat ullam curam memorandi nec intelligendi nec volendi vanitates hujus mundi, sed sit tota occupata & comprehensa & imbibita in gloria & in pœna alterius sæculi, quæ nunquam cessabunt nec minuentur?

30. Sicut Tu, *Domine DEVS*, es Completor & Benefactor meæ memoriæ & mei intellectus & meæ voluntatis, ita peto

à

*Vol. II. Lib. III. Dist. XXX. Cap. CCX. 41*  
à Te gratiam ut sis Completor & Benefactor meæ conscientiaë, ut ipsa det meo cordi poenitudinem meorum mortalium defectuum, & meis oculis lacrymas & ploratus, & meæ animæ odium omnium peccatorum, quæ fecit memorando intelligendo & volendo; & peto à Te, ut des meæ animæ memoriam & intelligentiam & amorem Tui, qui es noster gloriosus DEUS.

### CAPUT CCX.

**QVOMODO HOMO HABEAT**  
*conscientiam de defectibus, quos facit loquendo & tacendo.*

1. **O** *DEVS* cognite ab omnibus populis, a. *gloriose super omnes glorias!* Sicut statera debet habere ambas partes æqualis ponderis, ita, *Domine*, conscientia in homine debet habere æqualiter secundum ordinatam dispositionem verba & silentium ipsius.
2. Nam, sicut verbum, *Domine*, est ho-

homini datum ad loquendum verba necessaria & utilia, ita silentium est ei datum ad tacendum verba inurbana & turpia & inordinata & non necessaria: igitur, ut verba, quæ oportet dici, dicantur, & quæ oportet taceri, taceantur, dedisti homini conscientiam, quæ faciat eum loqui & tacere pro ut oportet.

3. Quando conscientia, *Domine*, est in homine potentialiter & non actualiter, loquitur homo verba non necessaria nec utilia, & tacet verba necessaria & utilia; & quando conscientia est in homine actualiter, loquitur homo verba necessaria & utilia, & tacet verba non necessaria nec utilia.

4. b. *O Domine, cui placent pietas & misericordia!* Tu dedisti homini conscientiam ut ipse suis verbis det laudem & gloriam & honorem de suo Creatore & de suo Domino DEO; sed, quia tuus servus habuit suam conscientiam vagam & vitiosam, suis verbis non dedit laudem de Te secundum quod debebat.

5. Et,

5. Et, sicut mea conscientia, *Domine*, est Tibi culpabilis per hoc, quòd tacuerim tuas laudes, ita est Tibi culpabilis per hoc, quòd locutus fuerim de me ipso verba vanitatis & vanæ gloriæ & laudum, quæ non debebam dicere de me.

6. Igitur, cùm hoc ita fuerit, tuus servus, *Domine DEVS*, petit à Te gratiam, ut eum facias habere conscientiam de omnibus verbis, quæ tacuit & debebat loqui, & de omnibus, quæ locutus est & debebat tacere.

7. c. *Sanctificate Domine ab omnibus populis!* Tu dedisti homini verbum ut loquendo enarret & denunciaret & demonstraret tuam gloriosam Trinitatem & tuam simplicem Unitatem & Incarnationem, quam Persona Filii assumpsit in gloriosa Virgine, & dolores & poenas & mortem, quam sustinuit pro nobis, & magna bona, quæ nobis venerunt ab ipso & per ipsum.

8. Unde, quia Tu, *Domine*, ad enarrandum omnes istas res dedisti homini verbum, & ego per meam stultitiam tacui omnes ipsas, & enarravi vanitates hujus mundi

di & res, quas faciunt Reges & Principes & homines vanigloriosi, propterea mea conscientia valde me reprehendit de mortalibus defectibus, quos feci tacendo res, quas debebam loqui, & loquendo res, quas debebam tacere.

9. Igitur, quia mea conscientia, *Domine*, me excitavit in meis erratis & aperuit mihi oculos intellectus, quibus video meos mortales defectus, propterea propono imposterum enarrare & dicere quomodo tua divina Essentia sit una in Trinitate Personarum, & quomodo Tu assumpseris humanam carnem ut sanguine & laboribus & morte tuæ Humanitatis totus mundus recrearetur.

10. d. *O Domine DEVS, qui das lacrymas & ploratus meis oculis!* Tu dedisti homini verbum ut loquatur veritatem, quia veritas est via, per quam homo pervenit ad Te, qui es fons veritatis; & dedisti homini silentium ut non loquatur mendacia nec falsitates nec deceptiones, quia istæ res sunt via, per quam homo deviat à cœlesti gloria

ria & pervenit ad perdurabiles pœnas.

11. Igitur, quia ego miser, *Domine*, taciui veritatem & locutus fui falsitatem, & per tacere veritatem & loqui falsitatem dedi damnum multis viris & mulieribus, valde verecundus sum in præsentia tui gloriosi Altaris, quod mihi significat & demonstrat adeò multam veritatem, quòd non sciam quam viam nec quod consilium capiam.

12. In veritate dico Tibi, *Domine*, quòd, quando fatìs perpendo & cogito, non possim invenire ullum aliud remedium meis mortalibus defectibus, nisi obedire meæ conscientiæ, ut ipsa me faciat servum & captivum & subditum veritatis ad loquendum & enarrandum vera verba, & ad tacendum falsitates & mendacia, quæ in meo ore multo tempore privarunt veritatem.

13. e. *Excellent Domine super omnes altitudines, nobilis super omnes nobilitates!* Mea anima memorat & intelligit, quòd meum os multoties juraverit per Te & perjuraverit & mentitum fuerit scienter; &  
quan-

quantum Tu vales plús quàm res, propter quas perjuravi, tantum me remordet conscientia & mihi dat compunctionem de meis defectibus.

14. *Gloriose Domine!* Memor sum & intelligo, quòd juraverim per multas res, quas adeò amabam, quòd non audebam perjurare: igitur, quando memoro, quòd pro illis rebus fuerim firmus in meo jramento & non pro Te, qui es melior quàm omnes creaturæ, quinam remorsus & quænam poenitudo est æstimabilis & comparabilis cum poenitudine & remorsu, quem mihi deberet dare mea stulta conscientia, quæ amavit plús esse in me potentialiter quàm actualiter?

15. Corde poenitenti & oculis lacrymosis & facie verecundâ, *Domine DEVS*, stat in præsentia sanctæ Figuræ veræ Crucis tuus servus vulneratus & percussus conscientia, quæ eum facit poenitere & plorare & timere suos mortales defectus, quos fecit mendaciis & perjuriis, obliviscendo sua errata & memorando sua benefacta, quæ alteravit



*Vol. II. Lib. III. Dist. XXX. Cap. CCX. 47*  
teravit in defectus habendo vanam gloriam de ipsis.

16. f. *Amabilis Domine, á quo veniunt & descendunt virtutes & vires !* Multoties accidit, quòd meum os Tibi dixerit blasphemias & verba vilia, & multoties accidit, quòd meæ aures audierint blasphemias & inhorationes, quæ Tibi dicebantur, & meum os tacebat & non Te excusabat nec Te laudabat nec reprehendebat illos, qui maledicebant & inhonorabant Te.

17. Igitur, cùm Tu, *Domine*, mihi dederis verbum ad laudandum & benedicendum Te & reprehendendum omnes illos qui te maledicunt, & qui reprehendunt opera, quæ Tu facis sapienter & ordinatè, quid facit conscientia, quare non venit ad faciendum meum cor esse in timore & meos oculos in lacrymis & ploratibus & meum os in tuis laudibus?

18. *Cælestis Domine !* Per defectum conscientiaë multoties fui meo proximo inurbanus verbo, reprehendendo & vilificando res ab eo bene factas & tacendo res ab eo

eo malè factas; quia, sicut verbo deficiebam quando reprehendebam res bene factas à meo proximo, ita deficiebam quando tacebam defectus ipsius & reprehendebam res in eo non reprehensibiles.

19. g. *O Domine DEVS, qui es primum principium omnium principiorum !* Quia meum os est conspurcatum & deformatum loquendo & dicendo blasphemias & turpitudines & deformitates & multa verba inurbana, mea conscientia dat poenitudinem meo cordi & lacrymas meis oculis.

20. Igitur, si meum cor poenitet & mei oculi plorant defectus meorum verborum, aperiatur, *Domine*, meum os ad dicendum verba laudis & honorationis de tua gratiosa Essentia; quia adeò dignum est ipsam laudari & benedici, quòd nostra labia & nostræ linguæ nocte & die non deberent occupari, nisi in loquendo de Te verba Tibi placentia & acceptabilia.

21. Unde, cùm hoc ita sit, *Domine*, tuus subditus filius tui servi & tuæ ancillæ petit à Te gratiam quantum potest, ut mo-

veas

*Vol. II. Lib. III. Dist. XXX. Cap. CC1. 49*  
veas suam linguam & aperias sua labia &  
suum os ad dicendum vera verba, quæ sint  
ad gloriam & laudem tuæ virtuosæ Deita-  
tis & Humanitatis.

22. h. *Sanctificate Domine ab omnibus po-  
pulis!* Tu scis, quòd ego dixerim multa ver-  
ba duplicia plena fraudibus & sophismati-  
bus, ut possem fallere & decipere meos pro-  
ximos, qui sinè omni fraude & sinè omni as-  
tutia mihi loquebantur & enarrabant suum  
propositum & suam intentionem & suam  
voluntatem; &, quia mea anima est me-  
mor omnium istarum rerum, conscientia  
valde me reprehendit, quando taceo & non  
dico omnes astutias & deceptiones, quas fe-  
ci meis verbis duplicibus & sophisticis.

23. *Gloriose Domine!* Mea anima  
memorat, quòd multoties homines à me  
petiverint veritatem, & ego locutus fue-  
rim falsitatem, & multoties promiserim  
id quod volebam adimplere, & multoties  
confessus fuerim multas res quas postea  
negabam mentiando, & multoties affirma-  
verim res, de quibus postea dubitabam.

**D**

24. Et,

24. Et, quia mea verba, *Domine*, fuerunt adeò defectuosa, oportet, quòd impoterum sim obediens meæ conscientiaë in tantum, quòd nunquam dicam verba duplicia nec verba, quæ habeant ullam falsitatem vel fraudem, vel astutiam, nec unquam meum os promittat id quod nolo adimplere, nec dicat quòd sciam rem quam ignoro, nec quòd amem rem quam odio.

25. i. *O Domine DEVS*, ad quem vadunt meæ recordationes & mei amores! Tu mihi dedisti verbum ad loquendum illas res, quæ sunt proficuae & necessariae, sed ego feci oppositum, quia res proficuas & necessarias tacui, & locutus sum res nihil valentes.

26. Tu, *Domine*, vis quòd homo loquendo concordet sua verba cum sua conscientia & cum prima intentione & primo motu, ut ipsa sint fructuosa & proficua; sed ego feci oppositum, & ideo mea verba fuerunt vitiosa & damnosa & culpabilia.

27. Quia ego, *Domine*, recordor de tot mortalibus defectibus, qui fuerunt in  
meis

meis verbis, ideo mea conscientia & mea recordatio me faciunt esse adeò verecundum & poenitentem, quòd non audeam elevare meos oculos versús coelum nec aspicere tuam figuram in sancta Cruce.

28. K. *O Domine DEVS, qui latificas & confortas & consolaris tuum amatorem in tuis laudibus!* Tu scis, quòd meum os fuerit adeò elatum & superbum & plenum vanâ gloriâ, quòd noluerit se humiliare ad loquendum verba humilia nec verba devota plena misericordiâ & pietate, imò omnia sua verba fuerint superba & vanigloriosa & picta pulchris dictionibus artificiatis & pronuntiatis falsâ intentione & affectu.

29. In quibuscunque rebus possit ullus homo esse dissolutus & inordinatus & malè assuetus & vilis in suo loqui, sui egotialis, *Domine, cantando & componendo cantiones & blasphemando & minando & inhonorando & contemnendo & mendicando & inobediendo; & omnes alii defectus, qui ore possunt pronunciari & dici, fuerunt in mea lingua & transferunt*  
per

per meum os, & nunquam per ullum conductum transierunt tot turpitudines & immunditiæ, quot verba turpia & deformia & immunda & mala transierunt per meum os.

30. Quia mea verba fuerunt adeò mala & inhonesta, imposterum ego tuus servus, *Domine*, propono & desidero quòd omnia mea verba sint ad gloriam & laudem & placitum Tui; & ut possim adimplere meum propositum, mei oculi plorant & meum cor Te amat in præsentia recordationis, quam conscientia facit meam animam habere de mortalibus defectibus, quos meum os fecit dicendo verba displicentia Tibi, qui es noster Dominus DEUS.

### CAPUT CCXI.

*QUOMODO HOMO HABEAT  
Conscientiam de defectibus, quos facit dando  
& auferendo.*

1. **O** *DEVS* gloriose, Domine plene pietate & misericordiâ & virtute! Sicut

cut Tu dedisti homini oculos ut videat loca, ad quæ vult ire, & vias per quas debet ire, & ut videat res sibi necessarias ad palpan- dum & tangendum, ita Tibi placuit ei da- re conscientiam ut cum ea & per eam sciat quasnam res debeat dare & quasnam debeat non auferre pro tuo amore.

2. Conscientia, *Domine*, facit homi- nem æstimare quantitatem & tempus rerum, quas debet dare secundum æqualitatem & valorem rerum & personarum, quibus vult dare, & ipsa dat homini remorsum de re- bus quas abstulit vel furatus est, & facit eas reddere prout convenit quantitati & tempori.

3. Igitur, cum à conscientia veniant prædicta & plura alia bona, benedictus sis Tu, *Domine*, qui conscientiam dedisti ho- mini, & benedictus sit qui conscientiam scit habere in dando & non auferendo; quia per ipsam scit habere mensuram & æqua- litatem in rebus, quas vult dare, & dat se- cundum quod convenit, & per ipsam scit cavere ne auferat res quas Tu das.

4. b.

4. b. *Victor Domine, á quo nemo potest se defendere* : Tu dedisti homini cor ad amandum & desiderandum Te : igitur, cum ego miser abstulerim meum cor à Te in hoc quòd Te non amaverim nec desideraverim nec usus fuerim ipso propter finem, propter quem Tu illud mihi dedisti, mea conscientia Tibi reddit meum cor & facit ipsum desiderare & amare Te & omnes tuas honorationes.

5. *Pie Domine* ! Tu dedisti hominibus esse ut ipsi impendant omnes vires suæ animæ & sui corporis ad serviendum Tibi & ad laudandum & honorandum & benedicendum Te; &, quia multi per peccatum se dant corporaliter & spiritualiter aliis rebus vilibus & vanis & plenis peccatis & defectibus, propterea dedisti eis conscientiam, ut habeant contritionem & compunctionem de defectibus, quos faciunt contra Te in hoc, quòd auferant à Te res, quas eis dedisti ut Tibi serviant & possideant beatitudinem in gloria.

6. Quia ego, *Domine DEVS*, multo-

tics



ties dedi me ad laudandum & honorandum multos malos dominos & multa mala opera & ad serviendum ipsis, opus est mihi habere veram conscientiam, quæ me totum faciat esse tuum, & me totum faciat esse intentum & sollicitum & devotum in obediendo & honorando & serviendo Tibi, qui es meus Creator & meus Dominus & meus Benefactor.

7. c. *Sapiens Domine super omnes sapientias, gratiose super omnes gratias!* Tu dedisti meæ animæ meum corpus, ut ipsa in eo habeat suas virtutes in actu, & per hanc actualitatem possit memorare & intelligere & amare tuam gloriosam Essentiam divinam & tua opera; sed ego miser per meum stultum sensum abstuli meæ animæ corpus, & ipsum dedi aliis rebus vilibus, ut mea anima memoraret & intelligeret & amaret ipsas.

8. Tu, *Domine DEVS*, dedisti meo corpori meam animam, ut ipsa illud dirigat & teneat ordinatum in tuo servitio, sed ego miser tanquam homo culpabilis & insensatus

tus

tus dedi meam animam culpis ~~X~~ peccatis & multis aliis rebus, ratione quarum ipsa est corrupta; & meum corpus est corruptum & inordinatum & subiectum peccato per hoc, quòd ipsa non privaverit in eo mala opera, ex quibus generantur peccata & defectus & culpæ.

9. Cùm omnia ista mala ~~X~~ omnes isti defectus fuerint in me, *Domine DEVS*, benedicta sit conscientia, quam mihi dedisti, quæ me facit dare & reddere meum corpus meæ animæ & meam animam meo corpori, ut mea anima habeat meum corpus subiectum tuo servitio & tuæ laudi, & meum corpus dirigatur & ministretur à mea anima taliter, quòd Tu inde habeas placitum & jucunditatem.

10. d. *O Domine, ad quem vigilando & dormiendo tendunt mea desideria & meæ considerationes!* Tu dedisti homini sapientiam potentialiter, & dedisti ei astutiam & industriam, quibus sapientiam, quam ei dedisti potentialiter, sciat deducere ad actualitatem: unde benedictus sis, *Domine DEVS,*

*VS*, quia conscientia, quam mihi dedisti, mihi repræsentat quòd abstulerim à mea anima industriam & astutiam, per quas sapientia venit de potentia in actum; & per repræsentationem, quam mea conscientia mihi dat, meus intellectus & mea voluntas reddunt & dant meæ animæ prædictam industriam & astutiam.

11. *Honorate Domine!* Tu dedisti homini potentialem potestatem habendi devotionem & contritionem de significatione tuæ gravis Passionis, quam figura Crucis ei repræsentat, sed mea anima est adeò occupata & impedita in memorando & intelligendo & volendo res temporales, quòd mei oculi corporales aspiciendo Crucem non possint esse meæ devotioni & contritioni occasio veniendi de potentia in actum; & hoc provenit à defectu conscientiæ, quæ non dat meæ animæ remorsum & pœnitundinem de defectibus, quos facit memorando & intelligendo & volendo vanitates hujus mundi.

12. Adeò est mea conscientia roborata

ta

ta & vivificata & deducta de potentia in actum, *Domine*, quòd sapientiam & devotionem & contritionem & omnes beatitudines mihi afferat & adducat de potentia in actum, & propterea mei oculi Tibi reddunt ploratus & lacrymas, quas multis diebus & noctibus à Te abstulerant, & meum cor Tibi reddit suspiria & meditationes & amores, quos perdiderat per defectum conscientia.

13. e. *Sapiens Domine in omni tempore sciens omnia* ! Tu dedisti animæ tui servitium & potestatem confidendi in tua Potestate & in tuis viribus; sed, quia ipsa multoties confidit & speravit in suis viribus & in viribus mei proximi & in astutiis & deceptionibus, quas alii homines faciunt aliis, ideo conscientia valdè fortiter eam remordet, quia abstulit à se spem in tuis viribus, & eam posuit in aliis rebus.

14. Figura sanctæ Crucis, *Domine*, representat meæ animæ quomodo ego sum humilis & simplex & patiens & suavis; & quia mea anima multis diebus & noctibus abstulit

abstulit à tua Passione suam memoriam & suum intellectum, repræsentatio Crucis non adduxit me ad humilitatem & patientiam & simplicitatem & suavitatem: igitur, propterea mea conscientia reddit repræsentationi Crucis meam memoriam ad memorandum tuam sanctam Passionem & meum intellectum ad intelligendum ipsam, ut mea voluntas amet honorare tuos ploratus & lacrymas, quas pro nobis peccatoribus effudisti.

15. Quando mea anima, *Domine*, vult memorare & intelligere magnam simplicitatem & magnam patientiam, quam tuum gloriosum Corpus habuit in hoc mundo, in quo fuit venditum & flagellatum & percussum & vulneratum & mortuum, tunc habeo conscientiam de hoc, quòd meum corpus adeò parum laboris & afflictionis sustinuerit ad dandum laudem de tuo glorioso Corpore, quod, ut daret salvationem meo, sustinuit tot graves dolores.

16. f. *O Domine DEVS, à quo descendunt omnes gratiæ & omnes beatitudines!*

Tu

Tu mihi dedisti sensus intellectuales, ut in delectationibus hujus mundi non sim inordinatus nec cupidus, imò sim continens & mensuratus in cibo & potu & in omnibus aliis rebus, sed mei sensus sensuales abstulerunt ab intellectualibus totam potestatem & vires ipsorum, & ideo fui factus culpabilis & injuriosus in rebus, quas mihi dedisti.

17. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, propterea tuus servus valde conqueritur de sua conscientia, quia non constrinxit memoriam & intellectum & voluntatem suæ animæ ad memorandum & intelligendum & amandum tua mandata, ut sua anima & suum corpus haberent mensuram & continentiam in possessione vanarum gloriarum mundanarum.

18. Unde, quia omnia ista mala, *Domine*, venerunt sensibus spiritualibus ratione sensuum corporalium, propterea tuus servus & tuus benevolus petit à Te gratiam, ut sensus corporales submittas & subdas spiritualibus, ut mea conscientia submittat  
meam

*Vol. II. Lib. III. Dist. XXX. Cap. CCXI. 61*  
meam memoriam & meum intellectum &  
meam voluntatem ad contemplandum in  
tuis gloriis & in tuis laudibus.

19. g. *Creator Domine, á quo recipiunt  
sanctificationem & vires Sancti paradisi!*  
Tu dedisti meæ potentiaæ rationali justiti-  
am & misericordiam, sed ego peccator per  
hoc quòd submiserim istam potentiam po-  
tentiaæ sensitivæ, abstuli & privavi ab ipsa  
justitiam & misericordiam, quia in nulla  
potentia rationali possunt esse justitia &  
misericordia, dum potentia sensitiva sit su-  
per eam.

20. Valde conqueror, *Domine*, de mea  
memoria & intellectu & voluntate; quia  
mea memoria non memoravit magnam jus-  
titiam & æquitatem, quam demonstrabis in  
die judicii, nec meus intellectus eam intel-  
lexit, nec mea voluntas eam voluit; & hoc  
idem contigit eis de magna misericordia,  
quam habuisti in die tuæ sanctæ Passionis,  
quia mea memoria eam oblita est & meus  
intellectus eam ignoravit & mea voluntas  
eam contempsit.

21. Igi-

21. Igitur, quia mea anima, *Domine*, valde erravit & defecit in suo memorare & in suo intelligere & in suo velle contra tuam Justitiam & Misericordiam, mea conscientia reddit tuæ Justitiæ & Misericordiæ memoriam & intellectum & voluntatem meæ animæ ad memorandum & intelligendum & volendum eas, ut imposterum mea anima nihil aliud memoret nec intelligat nec velit.

22. h. *O Domine DEVS, qui es dignus omnibus honorationibus & omnibus honoribus & omnibus laudibus!* Quando tuus servus stat in contemplatione repræsentationis intellectualis tuæ sanctæ Passionis, mea conscientia satisfacit meis oculis lacrymas quas perdididerant, & meo cordi amores quos non habebat, & meo ori orationes quas non dicebat, & per hanc satisfactionem mei oculi plorant & meum cor amat & meum os ad Te clamat & Te orat.

23. Quando mea conscientia, *Domine*, adducit de potentia in actum virtutem meæ memoriæ & mei intellectus & meæ voluntatis



tatis in tua angustiosa Morte, tunc dat & satisfacit eis, quod multis diebus ab eis abstulerat per hoc, quòd esset in eis in potentia & non in actu, quia per privationem actualitatis conscientia in mea anima non fuit memoria nec intelligentia nec voluntas tuæ sanctæ Passionis.

24. Et, quia in mea anima, *Domine*, non erat memoria nec intelligentia nec voluntas tuæ Passionis, non erant in meo corde amores & suspiria & cogitationes & meditationes de ipsa, & in meis oculis non erant lacrymæ & ploratus nec in meo ore gratia & laudes.

25. i. *O Domine, qui secreté teres quidquid Tibi placet!* Tu dedisti tuo servo tempus ut haberet potestatem faciendi bonum, & dedisti ei divitias ut pro tuo amore eas distribueret pauperibus, & dedisti ei liberam voluntatem ut liberè Tibi serviret; sed ipse quid fecit? à se abstulit tempus, perdendo & consumendo ipsum in malis operibus, & à pauperibus abstulit divitias, dissipando & expendendo eas in vanitatibus, &

& à se abstulit liberam voluntatem, faciendo se servum & subditum peccati.

26. *Gloriose Domine* ! Omnia quæcunque bona mihi dedisti egomet abstuli à me per culpas & peccata : igitur, cum ego fuerim mihi met adeò injuriosus , quando erit tempus, in quo conscientia mihi reddat & satisfaciat ea quæ perdidit per culpam & defectum ipsius ? nam in omnibus quæ perdidit est culpabilis mea conscientia per hoc, quòd non conata sit esse virtuosè & potenter & vigorosè in actualitate.

27. Meam conscientiam poenitet, *Domine DEVS* , fuisse adeò otiosam in meo bono & in mea salute, & mihi videtur quòd omnes suas vires & totam suam potestatem impendat, ut me adjuvet ad recuperandum ea, quæ perdidit per suam negligentiam: igitur, quoniam ipsa conatur se roborare in sua virtute , placeat Tibi eam juvare & ei parcere, ut cum ipsa & per ipsam tuus servus possit recuperare ea quæ perdidit, & possit reddere ea quæ abstulit vitiosè & culpabiliter.

28. K. *Perdurabilis Domine in omni tempore ! Tuus servus est valde pavidus propter defectus, quos fecit multis modis, quia abstulit à multis viris & mulieribus bonam famam accusando & inculpando & diffamando & dicendo res, quæ non erant veræ, quam infamiam non potest alterare in bonam famam : unde mea conscientia, Domine, me remordet & mihi dicit, quòd omnibus damnis, quæ feci per infamiam, sum oneratus & culpabilis.*

29. *Gloriose DEVS ! A multis hominibus abstuli quod suum erat, & feci eos perdere quod habebant, & à me ipso abstuli omnes bonas educationes & omnes bonas consuetudines, & assuefecì meum corpus & meam animam vitiis & operibus inordinatis ; & propterea mea conscientia mihi dicit & mandat, quòd reddam & satisfaciam mihi ipsi & meo proximo ea quæ possum, & ea quæ sunt extra meam potestatem petam à tua dulci Misericordia, ut ipsa indulgeat & satisfaciat illa.*

30. Bona & gratias & perfectiones,  
E quæ

quæ sunt dona venientia à Te & sunt tua, *Domine*, abstuli multoties à Te in hoc, quòd ipsa mihi vel alteri attribuerim, & multoties meus proximus fecit multa bona, quæ mihi attribuebam: igitur, cùm ego isto modo & pluribus aliis abstulerim à Te & à meo proximo, mea conscientia me facit reddere & dare & confiteri & dicere, quòd Tu sis à quo omnia bona veniunt & derivantur, & ego sim qui sum vilis & culpabilis per hoc, quòd fuerim injuriosus meo proximo & Tibi, qui es meus Dominus & meus DEUS.

## CAPUT CCXII.

### *QVOMODO CONSCIENTIA HOMINIS SIT DUBIA.*

1. **D**EVS gloriose, honorate ab omnibus  
 a. **D** populis! Quando anima hominis stat imaginando inter naturam potentia sensitivæ & naturam potentia rationalis, cadit in dubitationem de rebus, quas cogitat & ima-

*Vol. II. Lib. III. Dist. XXX. Cap. CCXII. 67*  
imaginatur; quia naturale est potentia sensitiva impedire rationalem, quotiescunque imaginativa sequitur naturam ipsius sensitivæ & non naturam rationalis; & propterea evenit, *Domine*, quòd homo non possit habere suam conscientiam claram & certam, quando sua anima hoc modo imaginatur.

2. Naturale est, *Domine*, quòd sit dissensio inter potentiam rationalem & potentiam sensitivam, quia potentia rationalis habet naturam & proprietatem deducendi de potentia in actum res convenientes & bonas, & privandi actualitate res, quæ sunt contra rationem & ordinationem; sed potentia sensitivæ est naturale totum oppositum, & ratione hujus dissensionis, quæ est inter ambas potentias, quando conscientia hominis non se ponit ex parte unius vel alterius sed communiter manet inter ambas, evenit quòd sit dubia & turbata & non sciat distinguere inter bonum & malum.

3. Sed, si conscientia hominis, *Domine*, totaliter poneret se ex parte potentia

ra-

rationalis vel ex parte potentia sensitivæ, tunc non esset dubia, & ratione hujus dubitationis non essent multi homines in errore & falsitate & deceptione, putando esse peccatum quod non est peccatum, & esse virtutem quod non est virtus, nec ratione turbationis conscientia satisfacerent ea, quæ non debent, & omitterent satisfacere ea, quæ debent.

4. b. *O Domine DEVS, in quo est nostra salvatio & tota nostra salus!* Quando memoria repræsentat homini sua peccata & intellectus ea ipsi demonstrat, tunc ex memoria & intellectu procedit voluntas, per quam conscientia venit de potentia in actum.

5. Sed, quando memoria, *Domine*, non repræsentat homini sua peccata & intellectus ea ignorat, privatur in homine voluntas satisfactionis, & ratione hujus privationis conscientia non habet opportunitatem veniendi de potentia in actum, nec manendi in actualitate, si ita sit quòd sit in ea.

6. Unde

6. Unde per hoc potest homo intelligere & scire, *Domine*, quòd secundùm quod sua anima est fortis in memorando & intelligendo peccata quæ fecit, sit voluntas pœnitens & velit satisfacere pro ipsis, & secundùm quod memoria & intellectus & voluntas habent debilitatem in actualitate, sit conscientia dubitans.

7. c. Tu, *Domine DEVS*, qui es humilis & dulcis & patiens, scis quòd per magnam abundantiam amoris pervertatur & corrumpatur conscientia hominis; quia tantum potest homo amare bona temporalia, quòd per magnitudinem sui amoris pervertantur & corrumpantur sua memoria & sensus intellectus & sua voluntas, & per hanc perversionem & corruptionem intrat in conscientiam hominis dubitatio, quia ipsa nunquam potest esse certa, dum memoria & intellectus & voluntas sint in defectu.

8. Quia per nimium amare anima hominis nimis memorat id quod amat, & per nimium memorare intellectus ignorat res quas putat intelligere, *Domine*, propterea  
for-

formatur in conscientia dubium & perditur in ea forma certificationis, quotiescunque amor non est temperatus & mensuratus.

9. Et propterea, *Domine*, qui vult suam conscientiam custodire à dubietate & conservare eam in certificatione, conetur quantum possit temperare memoriam & intellectum & voluntatem in rebus, quas memorat & intelligit & vult, quia aliter sua conscientia non posset esse certa.

10. d. *Creator Domine, á quo mea desideria & mea placita non separantur & cujus non obliviscuntur!* Per nimis magnum timorem cadit conscientia hominis in dubitationem & perdit suam certificationem; quia sicut, quando homo existit in magno præcipitio & considerat periculum, in quo est, timet & perdit suam animositatem & suam audaciam; ita, quando homo frequenter imaginatur magna damna & pericula, quæ possunt ei evenire, debilitat & corrumpit suam animositatem, & per hoc sua conscientia cadit in dubitationem.

11. Sicut



11. Sicut corpus humanum debilitatur & perdit suum robur per famem vel per sitim vel per laborem, ita, *Domine*, conscientia hominis debilitatur & perdit suam vim in sua cognitione & virtute per nimis magnum timorem, & tunc videtur homini quòd debeat habere conscientiam de rebus, in quibus non est culpa nec peccatum; quia, sicut per debilitatem capitis oculi recipiunt vanas species, & aures vanas auditiones, ita per nimis magnum timorem recipit conscientia vanas imaginationes & vanas opiniones & intentiones.

12. Igitur, qui vult quòd sua conscientia non cadat in dubitationes & sit in vera certificatione, *Domine*, habeat suam animam temperatè inter audaciam & timorem, quia istud temperamentum est conscientia hominis occasio ut sit in certificatione & extra dubitationem.

13. e. *Patiens Domine, memorator tui populi!* Tu scis quòd oculi, quibus videt & aspicit conscientia hominis, sint justitia & æquitas, & occlusio & excecatio horum  
ocu.

oculorum sint injuria & malevolentia : igitur, quando homo habet suam conscientiam dubiam per malevolentiam & injuriam, si velit eam certificare & clarificare, aperiat suam animam & suam mentem ad memorandum & sciendum justitiam & æquitatem.

14. Quando conscientia hominis, *Domine*, frequenter recipit proprietates inimicitiae & malevolentiae & justitiae & æquitatis, cadit in majorem dubitationem in qua possit esse ; quia tunc sua imaginativa & sua memoria adeò frequenter utuntur rebus contrariis , quòd intellectus non habeat tempus nec deliberationem ut possit distinguere inter virtutes & vitia, & propterea conscientia est impedita & perturbata in electione veritatis, & est dubia & non scit cui rei satisfaciat, nec scit æquare quantitatem rerum, quæ sunt necessariae satisfactioni.

15. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, qui volunt quòd sua conscientia non sit dubia, elongent quantum possint terminos æqui-

æquitatis à terminis malevolentia, ut intellectus habeat magnum spatium temporis in distinguendo res, de quibus homo debet habere conscientiam, ut pro eis satisfaciat vel ut eas non faciat; quia, quò diutiùs mens stat in æquitate memorando & intelligendo, eò fortiùs stat in actu conscientia, & quò diutiùs mens stat in ira & malevolentia, eò plùs conscientia privatur actualitate.

16. f. *O Domine DEVS, qui es totus noster thesaurus & tota nostra spes!* Quando homo per ignorantiam intellectus commutat proprietates, quæ sunt in creaturis, tunc in intellectu falsò commutantur significationes, & propterea conscientia ipsius cadit in dubitationes & non potest habere ullam certificationem.

17. Nam res, quæ sunt conscientia subjectum ut sit recta & certificata, *Domine*, sunt proprietates & veræ significationes, quæ sunt in creaturis, quia illæ proprietates significant conscientia quænam res sint peccata & vitia, & quænam res sint virtutes.

tes.

18. Igitur, qui vult habere conscientiam certificatam & directam, caveat sibi, *Domine*, ne ignoret proprietates creaturarum, & ne accipiat proprietatem pro improprietate, & improprietatem pro proprietate; quia si hoc faceret, falsò reciperet falsas significationes, quæ falsò repræsentarentur imaginativæ per alterationem proprietatum & improprietatum, & per falsas significationes, quas anima reciperet, caderet conscientia in cœcitatem & errorem & in dubitationem & turbationem.

19. g. *Amator Domine, Volitor omnium bonorum in omni tempore!* Quia in uno subjecto multoties significatur veritas & etiam falsitas, propterea evenit quòd conscientia hominis multoties cadat in dubitationem; quoniam adeò sunt propinquæ & mixtæ veritas & falsitas in rebus, quòd conscientia vix possit certificari de rebus veris & de falsis.

20. Quando conscientia hominis, *Domine*, est veraciter in veritate, forma falsitatis pri-

privatur à memoria & intellectu & voluntate; & quando conscientia falsò est in falsitate, forma veritatis privatur à memoria & intellectu & voluntate, & hoc est quia ambæ formæ non possunt esse simul & eodem tempore in memoria & intellectu & voluntate.

21. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, propterea conscientia hominis uno tempore affirmat veritatem & alio falsitatem; & ideo cadit in dubitationes, quia quando imaginatur veritatem non imaginatur falsitatem, & quando imaginatur falsitatem non imaginatur veritatem; & quia se mutat de una imaginatione in aliam, cadit in dubitationem ratione alterationis, quam faciunt in ea ambæ formæ prædictæ.

22. h. *Misericors Domine, pie, omnibus bonis abundans!* Possibilitas & impossibilitas sunt conscientia hominis occasio cadendi in dubitationes, quia per hoc, quòd homo ignoret multas res posibles & multas res impossibiles, est dubius in multis rebus.

23. Nam, quando homo, *Domine*, ignorat

norat res posibles, sua ignorantia facit eum opinari res posibles esse impossibles, & quando ipse ignorat res impossibles sua ignorantia facit eum opinari res impossibles esse posibles; &, quia operatio non sequitur secundum quod ipse habet in opinione & in conscientia, propterea sua conscientia cadit in dubitationes.

24. Igitur, qui vult sibi cavere, *Domine*, ne res posibles & impossibles sint suæ conscientiaæ occasio cadendi in dubitationes, necessarium est ei habere cognitionem de rebus possibilibus & de impossibilibus, ne loco rerum possibilium accipiat in suo intellectu impossibles, & loco rerum impossibilium posibles.

25. i. *Gloriose Domine, á quo recipiunt gloriam & benedictionem Sancti paradisi!* Intentio est res, quæ multoties deviat conscientiam hominis à certificatione & facit eam esse in dubitationibus, quia multoties evenit quòd homo habeat intentionem faciendi bonum, & hoc quod facit sit malum; & multoties evenit quòd habeat intentionem

intentionem faciendi malum, & hoc quod facit sit bonum ; &, quia opus non sequitur nec completur secundum intentionem ipsius, propterea conscientia fit dubia.

26. Nam, quando homo, *Domine*, bonâ intentione facit malum, habet excusationem quantum ad intentionem & habet culpam quantum ad opus quod facit ; &, quando homo facit bonum malâ intentione, habet excusationem quantum ad opus quod facit & habet culpam quantum ad intentionem, & propterea sua conscientia est turbata & non scit distinguere nec satisfacere ratione inordinatæ intentionis.

27. Nam, quando homo, *Domine*, bonâ intentione facit aliquod malum opus, dantur conscientiaæ bonæ & malæ significationes, & quando homo malâ intentione facit aliquod bonum opus, similiter, & propterea per bonas & malas significationes, quæ sunt in opere ratione discordantiæ & contrarietatis ipsius operis & intentionis, est conscientia impedita & turbata & dubia.

28. K. *Domine rogate, Domine desiderate,*

*te, Domine amate!* Conscientia hominis quandoque cadit in dubitationem & defectum ratione tentationis; quia, quando Angelus admonet hominem & ei consulit facere bona opera, dæmon tentat ei conscientiam faciendo ei apparere consilia angelica esse mala; &, quando dæmon consulit homini facere mala opera & non facere res ad quas est obligatus, Angelus tentat ei conscientiam ut videat consilia diabolica esse mala; & propterea conscientia hominis cadit in dubitationem, quando non bene scit cognoscere quænam tentatio sit bona & quænam mala.

29. Et, quia homo multoties putat admonitiones angelicas esse diabolicas, & admonitiones diabolicas esse angelicas, propterea sua conscientia est dubia, & non audet affirmare nec se certificare in admonitionibus & tentationibus, quæ ei fiunt ab Angelo vel à dæmone.

30. *Opinio, Domine,* est res, quæ multoties perturbat conscientiam hominis, quia opinando cadit homo in suspicionem & du-



*Vol. II. Lib. III. Di. XXX. Cap. CCXIII. 79*  
dubitationem ; quoniam aliquas res opina-  
tur in principio , de quibus in fine dubitat  
ratione aliquarum proprietatum significan-  
tium ei res contrarias illis quas opinabatur ;  
& quia opinando cadit homo in dubitatio-  
nem, propterea conscientia non est certifi-  
cata de rebus, quæ sunt placentes & accep-  
tabiles suo Domino D E O.

## CAPUT CCXIII.

### *QVOMODO CONSCIENTIA HO- minis sit terminata & finita.*

1. **O** *DEVS misericors, gratiose, Pater*  
a. *omnium temporum ! Tibi, Domine,*  
sit gloria & laus perdurabiliter , quia Tu  
scis quòd conscientia hominis sit terminata  
intrà decem terminationes, quæ sunt. Po-  
tentia, Actualitas, Memoria, Intellectus,  
Voluntas, Potentia sensitiva, Potentia ima-  
ginativa, Potentia rationalis, Sensualitas, &  
Intellectualitas.

2. *Honorate Domine ! Secundùm virtu-  
tem*

tem & quantitatem prædictarum decem rerum conscientia hominis extenditur & augetur intellectualiter per terminos earum; quia, in quantum ipsæ sunt subjecta disposita ut in eis sit conscientia hominis, in tantum est ipsa conscientia magna vel parva.

3. Nam, sicut visus corporalis est finitus & terminatus intrâ spatium sensuale, ita, *Domine*, conscientia hominis, quæ est res intellectualis, est finita & terminata intrâ spatium intellectuale decem prædictarum rerum, quia ultra terminos earum non potest se multiplicare & extendere.

4. b. *Singularis Domine super omnes vires, honorate super omnes honores!* Cognitio & demonstratio, per quam cognoscimus conscientiam hominis esse finitam & terminatam in potentia, est per hoc quòd, quando mens hominis non habet peccatum objectatum in memoria nec in intellectu nec in voluntate, tunc conscientia stat in homine in potentia, & quia ipsa stat in potentia

*Vol. II. Lib. III. Di. XXX. Cap. CCXIII.* 81  
tentia & non in actu, dicimus, quòd sit  
terminata intrà terminos potentiaë, quan-  
do non transgreditur ipsos.

5. Nam, quando anima hominis, *Domine*, non memorat nec intelligit nec odit peccata, & memorat & intelligit & vult virtutes & bona opera, tunc sua conscientia est privata actualitate, ratione cujus privationis est finita & terminata in potentia.

6. Et quando homo, *Domine*, est peccator & habet suam conscientiam terminatam & finitam in potentia, tunc est derelictus & non habet qui ei det poenitentiam & contritionem de ipsis, & propterea memoria non memorat peccata nec intellectus ea intelligit; quia, si memoria memoraret & intellectus intelligeret ipsa, conscientia veniret in actum, cum sit natura memoriaë & intelligentiaë peccatorum adducere conscientiam in actum; sed multoties habet homo conscientiam de peccatis & voluntas non vult ea relinquere, quia potentia motiva est plus serva sensitiva quam

•

F

ra-

rationalis, & propterea est voluntas contraria memoriae & intellectui.

7. c. *Gloriose Domine super omnes glorias, virtuose super omnes virtutes!* Quando conscientia hominis est terminata intra terminos actualitatis, exivit de terminis potentiae & intravit ad terminos actualitatis per hoc, quòd memoria memorando & intellectus intelligendo & voluntas odiendo peccata adduxerint eam de potentia in actum ut deleret peccata.

8. Quando homo, *Domine*, non est in peccato & sua conscientia venit de potentia in actum, tunc habet conscientiam de rebus, de quibus non deberet eam habere; & hæc conscientia plus valeret si esset in potentia quàm si sit in actualitate, quia in actualitate recipit formam plus à forma oblivionis quàm à forma recordationis, & à forma ignorantiae plus quàm à forma intelligentiae, & propterea sua forma stat falsò in inordinata voluntate.

9. Quando homo, *Domine*, est in peccato, est ei necessarium quòd sua conscientia

entia sit terminata intrà terminos actualitatis ut deleat & privet ab ipso peccatum; quia per conscientiam memorat & intelligit homo vilitatem peccati, & per conscientiam memorat & intelligit tua mandata & cœlestem gloriam & pœnam infernalem, & per istam memoriam & intelligentiam voluntas est obediens conscientia, privando à se peccatum.

10. d. *O Domine DEVS, qui me in amoras tuo amore, & qui sustines omnia!* Tu scis quòd conscientia hominis sit terminata in memoria; quia, quando homo est memor suorum peccatorum & suorum defectuum & suarum culparum, & conscientia ipsius habet pœnitentiam de illis & dat ei contritionem, tunc est intrà terminos memoriae & est extra terminos oblivionis.

11. Et in quantum memoria hominis, *Domine*, memorat peccata generando intelligentiam & procedente voluntate ad pœnitentiam & satisfactionem, in tantum est magna conscientia ipsius; quia, in quantum homo memorat & intelligit & vult, in tantum

84 *B. Raym. Lulli Lib. Contempl.*  
tum sua conscientia eum excitat ad poenitentiam & satisfactionem.

12. Si conscientia hominis, *Domine*, non esset in quantitate æqualis memoriæ sed esset major ipsâ, intellectus non intelligeret rem, de qua haberet homo conscientiam, nec voluntas illam rem odiret; & si ita esset, conscientia non esset in *esse*, quia deficeret ei subjectum in quo foret actualiter.

13. e. *Domine vere DEVS*, á quo recipiunt gloriam & benedictionem Sancti paradisi! Conscientia hominis in uno tempore est plus terminata in voluntate quam in memoria & intellectu, & in alio plus in memoria quam in intellectu, & hoc provenit ex inordinatione virtutum animæ, quæ incipit in sensibus sensualibus & ascendit ad inordinandum sensus intellectuales, per quorum inordinationem inordinatur conscientia in memoria & intellectu & voluntate.

14. Per nimis magnum timorem multoties habet homo, *Domine*, conscientiam  
de

de rebus, de quibus non debet eam habere; quia nimia voluntas, quam habet homo in nimio timore, deviat eum à memorando & intelligendo res, quas memoraret & intelligeret si nimium timorem non haberet; & hoc idem evenit per nimis parvum timorem, quia nimis parvus timor privat actualitatem conscientiae, quam memoria & intellectus ducerent de potentia in actum, si homo haberet timorem quem temperatè deberet habere.

15. Et sicut per parum timere & per nimis timere inordinantur termini conscientiae hominis in tribus virtutibus animae, ita, *Domine*, per defectum justitiae vel fidelitatis vel per magnam abundantiam vitiorum est conscientia hominis terminata intrà parvos terminos actualitatis.

16. f. *Gratiosè Domine super omnes gratias, honorate super omnes honores!* Tu scis quòd conscientia hominis multoties sit terminata intrà terminos potentiae sensitivae; quia, quando per potentiam sensitivam sunt impeditae & inordinatae potentiae imaginativa

tiva

tiva & rationalis, conscientia est terminata intrà terminos rerum sensualium impediendum & inordinantium res intellectuales.

17. *Virtuose Domine!* Quantum potentia sensitiva tenet sub se imaginativam & rationalem, tantum abbreviantur & restringuntur termini conscientiae, & quantum potentiae imaginativa & rationalis tenent sub se sensitivam, tantum ampliantur & extenduntur termini conscientiae.

18. Quia potentia sensitiva, *Domine*, est conscientiae contraria in natura in hoc, quòd potentia sensitiva sit de natura sensuali & conscientia de natura intellectuali, propterea, quando potentia sensitiva vivificatur in homine, mortificatur in eo conscientia, ratione mortificationis potentiae rationalis, quae mortificatur in vivificatione sensitivae; & quando potentia sensitiva mortificatur, vivificatur & extenditur conscientia in suis terminis, ratione vivificationis potentiae rationalis, quae vivificatur in mortificatione sensitivae.

19. g. *Rex Regum, Pater omnium temporum!*



*rum* ! Tu scis, *Domine*, quòd conscientia hominis sit terminata intrà potentiam imaginativam, quia quantum imaginativa imaginatur culpam & peccatum & satisfactionem, tantum extenduntur termini conscientiae, & quantum imaginativa restringitur in imaginando culpam & peccatum & satisfactionem, tantum restringuntur termini conscientiae.

20. Sicut forma, *Domine*, non potest esse sinè materia, ita conscientia non potest esse in actu sinè imaginatione; &, sicut in extensione vel restrictione materiae extenditur vel restringitur forma in suis terminis, ita in extensione vel restrictione imaginationis extenditur vel restringitur conscientia in suis terminis.

21. Quando imaginativa hominis, *Domine*, tractat de aliquibus rebus, quae non sunt viae per quas conscientia veniat de potentia in actum, tunc conscientia est terminata extra terminos ipsius imaginativae in hoc, quòd nullatenus sit in ipsi actualiter: igitur, cum hoc ita sit, per hoc significatur,

catur, quòd conscientia possit esse terminata in imaginativa duobus modis, quorum unus est quando est in actu intrà ipsam, & alius quando est in potentia extra terminos ipsius.

22. h. *JESU Christe Domine*, qui per mortificationem tui Corporis vivificasti & recreasti tuum populum! Tu scis, quòd conscientia hominis sit terminata in potentia rationali; quia, quando potentia rationalis tractat de culpis & peccatis poenitendo & libenter faciendo satisfactionem, conscientia extenditur intellectualiter per omnes suos terminos.

23. Et in quantum potentia rationalis, *Domine*, intelligit & distinguit peccata & satisfactionem, in tantum conscientia extenditur in sua actualitate; & hoc est res valde bene ordinata, quia tanta debet esse conscientia in sua quantitate, quantum est peccatum in sua, ut satisfactio sit adeò magna, quòd deleat totum peccatum, quæ deletio fieri non posset, si conscientia non esset in quantitate æqualis ipsi peccato.

24. Nam,

24. Nam, si conscientia, *Domine*, non esset in quantitate æqualis peccato quod ratio intelligit, conscientia non posset esse satisfactioni occasio ut esset æqualis culpæ & peccato; & per hoc significatur, quòd ratio & conscientia æqualiter tractent de peccato in illa quantitate, in qua oportet fieri satisfactio & deletio peccati.

25. i. *Creator Domine, potens super omnes vires!* Tu scis, quòd conscientia hominis multoties sit terminata in rebus sensualibus, quando mens hominis stat in ipsis, scilicet, quando homo considerat comedere & bibere vel luxuriari vel calceare vel induere se, vel alias res corporales.

26. Nam, quando mens hominis tractat, *Domine*, de peccatis & defectibus, quos homo fecit corporaliter per nimis comedere vel bibere vel per luxuriam vel per occidere vel per prodere vel per alias res similes, tunc sua conscientia est terminata in rebus sensualibus eò quòd mens tunc non tractet de peccatis, quæ fiunt intellectualiter.

27. Unde

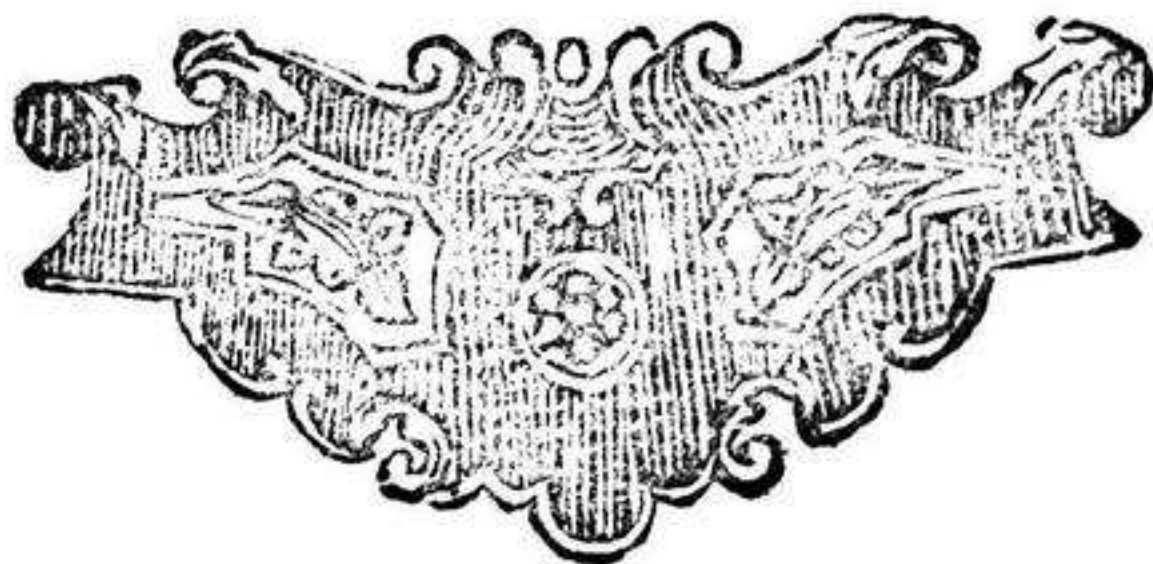
27. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*, quia secundum quod sunt peccata & defectus, quos homo fecit corporaliter, oportet, quod sit conscientia ipsius, ut puniat hominem cum satisfactione corporali per jejunia vel per eleemosynas vel per mortificationem carnis vel per peregrinationes vel per alias res similes; quia, sicut conscientia hominis debet facere satisfactionem intellectualiter memorando & intelligendo & amando Te, ratione oblivionis & ignorantiae & disamoris, quem homo habuit erga Te, ita debet facere satisfactionem sensualiter, ratione defectuum sensualium.

28. K. *O gloriose DEVS, qui es Pater & Principium omnium temporum!* Tu, *Domine*, scis, quod conscientia hominis sit terminata intra terminos rerum intellectualium, scilicet intra terminos memoriae & intellectus & voluntatis & cogitationis & perceptionis & subtilitatis & animositatis & aliarum similium qualitatum.

29. Igitur, quam magna vel parva sunt

*Vol. II. Lib. III. Di. XXX. Cap. CCXIII. 91*  
sunt res intellectus in sua actualitate, *Domine*, tam magni vel parvi sunt termini conscientiae, quia conscientia non potest extendere nec augere terminos suae actualitatis sine rebus intellectualibus ipsi actualitati subiectis.

30. Tuus servus & tuus subditus & tuus benevolus, *Domine DEVS*, agit Tibi gratias & laudes quantum potest, quia ei dedisti gratiam perficiendi & ducendi ad finem hanc Distinctionem, & confidit in tua gratia ducere ad perfectionem cum tuo Adjutorio alias Distinctiones futuras ad gloriam & laudem Tui, qui es noster  
Dominus DEUS.



# DISTINC. XXXI.

## DE SVBTILITATE.

### CAPUT CCXIV.

*Quomodo in homine sit Subtilitas & Ingenium naturaliter & accidentaliter.*

I.  
a.



*DEVS simplex sine omni compositione & sine omni terminatione! Tu, Domine, scis, quod duplex possit esse subtilitas in homine, scilicet subtilitas naturalis, &*

subtilitas accidentalis. Subtilitas naturalis est, quando homo est bene organizatus & ordinatus in suis membris corporalibus, ut anima habeat in corpore suas virtutes in actu; & subtilitas accidentalis est, quando per usum sensuum sensualium & intellectualium virtutes animæ veniunt de potentia

tia

tia in actum.

2. Subtilitas naturalis, *Domine*, est semper in anima ratione magnæ dispositionis, quam anima habet in corpore, & per eam, quotiescunque anima velit, est subtilis in quibuscunque rebus velit, quia habet corpus paratum ad ducendum de potentia in actum id, in quo se vult subtiliare; quoniam, quò plus continens est paratum ad recipiendum contentum, eò perfectiùs potest in eo esse contentum.

3. Subtilitas accidentalis, *Domine*, destruitur & debilitatur & alteratur faciliùs quàm naturalis; quia, sicut subtilitas naturalis est propinquior sensibus intellectualibus quàm sensibilibus, licèt dicatur naturalis ratione bonæ dispositionis sensibilibus, ita subtilitas accidentalis est propinquior sensibus sensibilibus quàm intellectualibus, licèt dicatur accidentalis ratione communitatis sensuum sensibilibus & intellectualibus.

4. b. *O Domine virtutum & gratiarum & omnium bonorum!* Homo cholericus est

na-

naturaliter subtilior phlegmatico per hoc quòd cholera habet majorem proprietatem & naturam deducendi virtutes animæ de potentia in actum quàm phlegma, & hoc est quia ipsæ virtutes proprius & naturalius veniunt in actum per calorem & siccitatem quàm per frigiditatem & humiditatem; & propterea dicitur quòd subtilitas sit propinquior cholerae quæ est calida & sicca, quàm phlegmati quod est frigidum & humidum.

5. Ratio & causa, quare subtilitas potius generetur in homine per res calidas & siccas quàm per frigidas & humidas, est, *Domine*, quia calor & siccitas habent naturam dissolvendi & dividendi res adinvicem contrarias & diversas in natura & proprietate, & frigiditas & humiditas habent naturam restringendi & constringendi & conjungendi res diversas in natura & proprietate, & propterea dicitur subtilitas illa res, quæ facit differentiam & divisionem rerum secundum proprietates & naturam ipsarum.

6. Nam



6. Nam subtilitas, *Domine*, distinguit unum genus ab alio & unam speciem ab alia & unum individuum ab alio, & faciendo hoc facit differentiam & distinctionem unius proprietatis ab alia & unius naturæ ab alia; sed privatio subtilitatis non facit hoc, imò comprehendit diversa genera intrà unum & diversas species intrà unam & diversa individua similiter, & propterea miscet proprietates & naturas diversas, & ignoranter judicat eas intrà unam intentionem & unam sententiam.

7. c. *O JESU Christe Domine, qui per gratiam sancti Spiritus fuisti conceptus in Virgine gloriosa!* Subtilitas accidentalis generatur in homine per communitatem sensuum sensualium & sensuum intellectualium; quia, videndo multas formas diversas & audiendo multa verba diversa & gustando multos sapes diversos & odorando multos odores diversos & tangendo multas res diversas, fit homo subtilis cum adjuverio multorum diversorum actuum cogitationis & perceptionis & conscientiae & animositate

tatis.

8. Unde, si accidat, *Domine*, quòd homo phlegmaticus sensibus sensualibus & intellectualibus tractet plùs de diversitatibus creaturarum quàm cholericus, phlegmaticus fit subtilior cholericò, licèt iste sit subtilis naturaliter & ille accidentaliter; & hoc est quia phlegmaticus habet plus subtilitatis in actu quàm cholericus, qui per suam negligentiam & pigritiam non vult adducere de potentia in actum suam subtilitatem.

9. Nam si homo cholericus, *Domine*, vellet exercere visum & auditum & odoratum & gustum & tactum & cogitationem & perceptionem & conscientiam & animositate in tot rebus adeò diversis, in quot exercet istos sensus phlegmaticus, posset esse multò subtilior phlegmatico; quia, sicut phlegmaticus fit subtilior per diligentiam & applicationem sensuum sensualium & intellectualium, ita cholericus privatur subtilitate, quando est piger & negligens in sensibus sensualibus & intellectualibus.

10. d.

10. d. *Virtuose Domine super omnes virtutes, gloriose super omnes glorias!* Quando homo est subtilis accidentaliter & non naturaliter, tres Virtutes animæ in eo constrictè veniunt de potentia in actum, eò quòd in eo corpus non sit naturaliter dispositum & ordinatum instrumentum ut anima habeat in ipso suas virtutes in actu.

11. Sed, quia homo, *Domine*, per frequentem & longam perseverantiam utitur sensibus corporalibus & spiritualibus, propterea memoria & intellectus & voluntas dirigunt & præparant suam actualitatem in corpore, licèt illa directio & præparatio non fiat naturaliter per naturam corporalem, imò fiat per naturam intellectualem, scilicet per memoriam, quæ se dirigit in suo memorare, & per intellectum, qui se dirigit in suo intelligere, & per voluntatem, quæ se dirigit in suo velle.

12. Unde, quia per constrictionem trium Virtutum animæ corpus præparatur & dirigitur ut sit subjectum, in quo anima habeat suas virtutes in actu, propterea dici-

G

tur,

tur, *Domine*, quòd per istum modum sit homo subtilis accidentaliter; sed, si via esset directà & præparata in corpore naturaliter ut anima haberet in eo suas virtutes in actu sinè ulla constrictione corporis, tunc esset homo subtilis naturaliter.

13. e. *Gloriose Domine, Fili Virginis gloriose!* Qui sunt subtiles per naturam amant significationes intellectuales quales sunt significationes generum & specierum in generali; sed, qui sunt subtiles accidentaliter, amant significationes sensuales quales sunt significationes individuorum sensualium in speciali.

14. In quantum genera & species sunt propinquiora sēsibus intellectualibus quàm sensualibus, & individua sunt propinquiora sensibus sensualibus quàm intellectualibus, in tantum homo, *Domine*, est subtilior & intelligentior si tractet de generibus & speciebus, quàm si tractet de individuis.

15. Igitur, quia subtilitas naturalis, *Domine*, est intrà animam, quando homo est subtilis in rebus intellectualibus, est naturaliter

turaliter subtilior, quàm quando est subtilis in rebus sensualibus, quæ naturaliter non sunt intrà animam nec de natura animæ; & propterea dicitur, quòd subtilitas naturalis sit intrà animam, & subtilitas accidentalis sit extra ipsam.

16. f. *Sapiens Domine super omnem sapientiam, Principium omnium principiorum!*

In quantum res naturales & substantiales sunt durabiliores & firmiores quàm res accidentales, in tantum subtilitas naturalis est major & melior & nobilior quàm accidentalis.

17. Et quòd hoc ita sit, *Domine*, manifestè videtur & scitur in hominibus subtilibus naturaliter & in hominibus subtilibus accidentaliter; quia subtiles naturaliter addiscunt per se ipsos sicè Magistro, & intelligunt & sciunt plus quàm subtiles accidentaliter, qui non possunt addiscere nec scire nisi per Magistrum.

18. Homines subtiles naturaliter, *Domine*, ducunt suum intellectum quòcumque volunt, licèt non didicerint nec intellexerint

rint à Magistro; sed homines subtiles accidentaliter non possunt ducere suum intellectum nisi intrà terminos, quos didicerunt à suo Magistro, & propterea, quando extrahuntur à materia, quam didicerunt, in aliam, quam non didicerunt, statim vincuntur; & ideo multò plus valet in disputatione & in omnibus rebus homo subtilis naturaliter quàm homo subtilis accidentaliter, quia subtilis naturaliter in quacunque re est subtilis per hoc, quòd sua memoria sit naturata ad memorandum & suus intellectus ad intelligendum.

19. g. *O Domine simplex siné omni compositione* ! Quando homo est subtilis naturaliter, tres Virtutes suæ animæ habent membra corporis directà, ut sint loca in quibus veniant de potentia in actum; quia, quando extrema pars cerebri est memoriæ locus paratus ut sit memorans, & anterior pars cerebri est intellectui locus paratus ut sit intelligens, & cor est voluntati locus paratus ut sit volens & animosa, tunc est anima naturaliter directà ad utendum suis virtutibus.

20. Nam per cerebrum, quod est in occipite, est anima parata ad habendum virtuosum memorare, & per cerebrum, quod est in fronte, est parata ad habendum virtuosum intelligere, & per cor est parata ad habendum virtuosum velle, & per hoc est homo subtilis naturaliter.

21. Nam in quantum memoria est magna, *Domine*, in tantum generat magnitudinem intelligentiæ, dum habeat locum & subjectum, in quo ipsam generare possit; & in quantum memoria & intelligentia sunt magnæ, in tantum exit ab eis magna voluntas, dum cor sit paratum ad ipsam, & propterea magna memoria & magna intelligentia & magna voluntas sunt occasio magnæ subtilitatis.

22. h. *Cognoscens Domine in omnibus bonis, sapiens Domine in omnibus scientiis!*  
Homo habens subtilitatem naturalem amat rationes & probationes naturales; quia, sicut natura direxit & genuit in eo subtilitatem, ita subtilitas requirit ab eos res suæ  
na-

naturæ, quales sunt necessariæ rationes & significationes & demonstrationes.

23. Unde benedictus sis, *Domine*, quia non est ita de hominibus subtilibus accidentaliter, quoniam ipsi plús amant disputare per auctoritates & per miracula & per fidem quàm per rationes necessarias; & hoc provenit ex hoc, quòd subtilitas accidentalis non habeat tantum acumen nec tantam vim ad intelligendum, quantam habet subtilitas substantialis & naturalis.

24. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, hominem subtilem per naturam possumus faciliús extrahere ab errore per rationes necessarias & per argumenta logicalia, quàm per auctoritates & miracula; & hominem subtilem accidentaliter possumus faciliús extrahere ab errore per auctoritates & miracula, quàm per syllogismos & demonstrationes naturales.

25. i. *O Domine DEVS, qui es totum meum solatium & tota mea consolatio!* Quia subtilitas naturalis est genita in homine accidentaliter per accidens inseparabile, ideò

ap-



*Vol. II. Li. III. Di. XXXI. Cap. CCXIV.* 103  
appellatur naturalis vel substantialis ad differentiam subtilitatis accidentalis, quæ est genita in homine per accidens separabile, ratione cujus appellatur subtilitas accidentalis.

26. Et, quia subtilitas hominis venit de potentia in actum duobus modis, scilicet per accidens inseparabile, & per accidens separabile, propterea, *Domine*, dicuntur esse duæ subtilitates in homine, scilicet subtilitas substantialis, & subtilitas accidentalis.

27. Igitur, cum hoc ita sit, *Domine*, propterea evenit, quod homo quandoque fit subtilis per naturam, quandoque per accidens, & quandoque utroque modo; & hoc est, quia in ordine ad eandem rem potest homo esse subtilis per naturam intellectus & per doctrinam Magistri: est homo subtilis per naturam intellectus, quando per suum proprium intellectum intelligit res, quas non didicit à Magistro, & est subtilis per doctrinam Magistri, quando intelligit res, quas suus Magister eum docuit.

28. K.

28. K. *Domine DEVS, qui amore sanas meam animam, & lacrymis & ploratibus meum corpus!* Quia subtilitas naturalis est fortior & durabilior & melior subtilitate accidentali, propterea dicimus, quòd subtilitas naturalis sequatur cursum & vias quatuor causarum, & subtilitas accidentalis sequatur cursum & vias casualitatis & fortunæ; & propterea habentes subtilitatem accidentalem citiùs & faciliùs habent suum ingenium obtusum, quàm habentes subtilitatem naturalem.

29. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, propterea evenit, quòd subtilitas, quam homo habet per ingenium naturale, non corrumpatur nec debilitetur nec alteretur adeò faciliter sicut subtilitas, quam homo habet per acquisitionem, quia homo subtilis per multas literas & per multas probationes & per multa experimenta, si non habeat ingenium naturale, totam suam subtilitatem perdit per modicam iram vel vanam gloriam vel per modicum gaudium vel timorem; sed non est ita de homine subtile per  
in-

*Vol. II. Lib. III. Di. XXXI. Cap. CCXV. 105*  
ingenium naturale, quia sive sit iratus sive contentus sive tristis sive in quocunque alio statu, semper est subtilis & rationativus.

30. Sed tamen, *Domine*, per valde magnam occasionem debilitatur & destruitur subtilitas essentialis, sicut per modicam occasionem debilitatur & destruitur subtilitas accidentalis; &, sicut per modicam occasionem generatur subtilitas accidentalis, ita oportet quòd sit valde magna occasio, per quam generatur subtilitas essentialis: igitur, cùm hoc ita sit, gloria & laus & benedictio sint, *Domine*, tuæ gloriosæ Essentiæ divinæ.

## CAPUT CCXV.

*QVOMODO HOMO SIT SVBTILIS in rebus sensualibus & in intellectu- libus.*

I. **D**EVUS gloriose, qui meam mentem inamorasti de tuis laudibus & de tuis

*tuis honorationibus!* Quia homo, *Domine*, est conjunctus & compositus ex natura sensuali & ex intellectuali, propterea evenit quòd quidam habeant subtilitatem sensualem, & alii subtilitatem intellectualem; quoniam, qui plús tractant de rebus sensualibus quàm de intellectualibus, habent majorem subtilitatem sensualem quàm intellectualem, & qui plús tractant de rebus intellectualibus quàm de sensualibus, habent majorem subtilitatem intellectualem quàm sensualem.

2. Homines subtiles in rebus sensualibus, *Domine*, se subtiliant in rebus visibilibus & in rebus corporalibus & particularibus; sed homines subtiles in rebus intellectualibus se subtiliant in rebus invisilibus & in spiritualibus & in universalibus & generalibus.

3. Unde benedictus sis, *Domine D E- V S*; quia sicut homo potest altiorem locum attingere manu quàm pede, ita potest plures res attingere & scire per subtilitatem intellectualem quàm per sensualem, eò quòd subtilitas intellectualis sit nobilioris naturæ

&amp;

& altioris virtutis quàm sensualis.

4. b. *O Domine DEVS, qui amas & vis omnes tuos amatores!* Homines habentes subtilitatem sensualem tractant de rebus attactis per sensus corporales, & secundùm quod sunt plùs naturati ad alias sensualitates quàm ad alias, sunt subtiliores in aliis sensualitatibus quàm in aliis.

5. Nam quidam homines, *Domine,* sunt subtile in operibus lapideis, & alii sunt subtile in picturis vel sculpturis, & alii sunt subtile in operibus musicæ, & alii in arte chyrurgica, & alii in lignaria, & alii in fartoria, & sic de omnibus aliis artibus mechanicis.

6. Et, quia homines sunt diversi in natura & in complexione, *Domine,* & habent diversas sensualitates, propterea secundùm naturam vel educationem quilibet homo faciliùs se subtiliat in illa sensualitate, quæ ei convenit per naturam vel per educationem, quàm in aliis.

7. c. *Desiderate Domine ab omnibus beatis Religiosis, qui de Te inamorantur!* Tu  
scis

scis, quòd quidam homines habeant subtilitatem in loquendo, alii in cantando, alii in componendo, alii in pulsando cytharam, alii in pulsando organum, & sic de aliis instrumentis.

8. Et, quando evenit, *Domine*, quòd homines se subtilient in illa arte, quæ cum eis convenit in natura & proprietate & continentur in ea, tunc sunt multò subtiliores, quàm homines, qui per longam perseverantiam se subtiliant in aliqua arte contraria suæ naturæ.

9. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, propterea videmus multos homines faciliter se subtiliare in aliqua arte & difficulter in alia; & propterea solent homines assumere illam artem, quæ meliùs concordat cum sua natura, & ex hoc provenit, quòd sint tot artifices diversarum artium.

10. d. *Domine fortis, Domine amator omnium bonorum*! Homines, qui fuerunt subtiles in natura sensuali & in intellectuali, sunt Philosophi, qui tractarunt de natura firmamenti & de principio & motu naturali

*Vol. II. Lib. III. Di. XXXI. Cap. CCXV.* 109  
rali, & tractarunt de genere & specie &  
differentia & proprietate & accidente.

11. Et, quia Philosophi, *Domine*, tractarunt de natura universaliter & particulariter, ideo habuerunt subtilitatem compositam de rebus sensualibus & intellectualibus; quoniam per hoc, quòd à particularibus & specialibus & individualibus elevabant suum intellectum ad res generales & universales, à rebus generalibus & universalibus & descendebant ad cognitionem particularium & specialium & individualium, oportebat, quòd uterentur sensibus communibus.

12. Illi, qui incipiunt à rebus generalibus & descendunt ad se subtiliandum in rebus specialibus sensualibus, *Domine*, non possunt habere tantam subtilitatem, quantum qui incipiunt à rebus sensualibus & ascendunt ad se subtiliandum in rebus generalibus; & hoc provenit ex hoc, quòd intellectus illorum, qui incipiunt in generalitatibus, descendat ad res sensuales, & intellectus illorum, qui incipiunt in sensualitatibus

tatibus, ascendat ad res intellectuales: igitur propterea in multis rebus fuerunt decepti antiqui Philosophi in comparatione illorum, qui perfectè tractant de Philosophia & Theologia, & qui à rebus imis elevant suum intellectum ad se subtiliandum in rebus altis.

13. e. *O Domine DEVS, qui defendis tuos benevolos à suis mortalibus inimicis! Se subtiliantes in rebus intellectualibus sunt illi, qui se subtiliant in tua divina Natura & in natura angelica & in natura nostrarum animarum.*

14. Unde, sicut Philosophi, *Domine*, habuerunt viam & modum essendi subtiles per hoc, quòd habuerint cognitionem de quinque generalitatibus universalibus & de decem prædicamentis, per quæ discurret tota subtilitas philosophica, ita nostri sapientes habuerunt viam & modum essendi subtiles in Theologia per hoc, quòd habuerint fidem & cognoverint quænam res sit anima & quænam sint virtutes & qualitates ipsius.

15. Nam,



15. Nam, sicut differentia, *Domine*; diversificat inter unum genus & aliud, & cum proprietate diversificat inter unam speciem & aliam, ita anima hominis cum suis qualitatibus & cum suis virtutibus & proprietatibus & cum fide intellectualiter se subtiliat & acuit in rebus intellectualibus.

16. f. *O Domine DEVS, qui es Pater vitæ!* Qui se vult subtiliare in tua divina Natura, oportet, quòd suam mentem exaltet & elevet in rebus intellectualibus supra terminos rerum sensualium, quia nulla anima hominis posset esse subtilis in tua Deitate, existente suâ mente in rebus sensualibus.

17. Nam, dum anima hominis, *Domine*, se subtiliat in contemplatione tuæ Deitatis contemplando in ea Trinitatem & Generationem & Processionem, quæ sunt in tribus Personis, oportet, quòd tunc non habeat aspectum ad generationem & processionem, quæ sunt in rebus sensualibus; quia, si vellet facere comparationem & similitudinem

dinem à generatione & processione, quæ sunt in tua Deitate, ad generationem & processionem, quæ sunt in creaturis sensualibus, subtilitas suæ animæ incrassaretur & obtunderetur in divina Generatione & Processione per impedimentum, in quo esset imaginando sensualem generationem & processionem.

18. Nam, quando anima hominis, *Domine*, memorat & intelligit Generationem & Processionem divinas & memorat & intelligit generationem & processionem sensuales, voluntas vult facere comparationem & similitudinem inter eas, & tunc memoria memorat & intellectus intelligit, quòd non conveniant inter se; & propterea, quotiescunque anima memorat & intelligit & vult aliquam rem in natura sensuali, est impedita in subtilitate & contemplatione naturæ intellectualis.

19. g. *Divine Rex gloria, qui illuminasti sanctos Prophetas & Apostolos!* Qui habent suam animam directam ut sit subtilis in rebus intellectualibus, intelligunt & cognoscunt

*Vol. II. Lib. III. Di. XXXI. Cap. CCXV.* 113  
cunt & sciunt, quòd res sensuales non ha-  
beant proprietatem nec naturam nec vim,  
per quam possint impedire tua opera intel-  
lectualia, quæ sunt creatio & resuscitatio  
& miracula.

20. Si in tuis operibus intellectualibus,  
*Domine*, se subtiliaret homo sensualiter &  
non intellectualiter, significaretur quòd tua  
opera deberent intelligi sensualiter : igitur,  
cùm sit manifestum, quòd tua opera debe-  
ant intelligi intellectualiter, per hoc signi-  
ficatur, quòd volens in eis subtiliare suum  
intellectum debeat ea intelligere intellec-  
tualiter.

21. Igitur, qui in tuis operibus, *Domine*,  
vult esse subtilis sensualiter privando  
suum intellectum subtilitate intellectuali,  
obtundit ingenium sui intellectus, & de-  
bilitat & corrumpit & destruit virtutem &  
proprietatem ipsius, & non potest percipere  
& attingere & intelligere id, quod attinge-  
ret & intelligeret, si sua memoria memora-  
ret & suus intellectus intelligeret & sua vo-  
luntas vellet res intellectuales sine impedi-

H

mento

mento & resistentia rerum sensualium.

22. h. *O Domine DEVS, qui imples meum cor devotione & meam conscientiam satisfactione!* Quia subtilitas intellectualis est intrà animam hominis & subtilitas sensualis est extra ipsam, ideo quando subtilitas est occupata in rebus intellectualibus, melioratur & fructificat; sed, quia res sensuales non sunt in illa virtute & nobilitate, in qua sunt res intellectuales, ideo subtilitas in rebus sensualibus est parùm utilis & proficua.

23. Quia subtilitas intellectualis, *Domine*, percipit formam potentialem in materia elementalì & formam actualement in materia intellectuali, & subtilitas sensualis non potest ullam istarum formarum percipere, & percipit solam formam sensualem actualement, per hoc significatur & demonstratur, quòd subtilitas intellectualis valeat multò plus quàm subtilitas sensualis.

24. Igitur, quia subtilitas intellectualis, *Domine*, altiùs ascendit ad intelligendum & demonstrandum, quàm possit ascendere

dere subtilitas sensualis, propterea subtilitas sensualis non sufficit ad demonstrandum & sciendum proprietates, quæ sunt in tribus Personis divinis & in Unitate substantiæ ipsarum; &, si subtilitas sensualis non potest attingere rem adeò altam, non est mirum, quia qui non potest in creaturis attingere formam & materiam intellectuales, quomodo attinget in Creatore proprietates ipsius?

25. i. *Domine vere DEVS, qui me inamoras demonstrando mihi Termetipsam!* Multò facilius potest homo esse subtilis sensualiter quàm intellectualiter; quia prius potest consequi subtilitatem sensualem quàm intellectualem, cum subtilitas sensualis generetur in forma sensuali actuali, & subtilitas intellectualis generetur in forma potentiali intellectuali in materia elementalì vel in materia intellectuali habente formam intellectualem actualiter.

26. Sed, licet homo, *Domine*, facilius possit esse subtilis sensualiter quàm intellectualiter, tamen subtilitas sensualis non potest

test esse adeò magna nec adeò durabilis, sicut subtilitas intellectualis, & hoc provenit ex hoc, quòd natura subtilitatis sensualis non fit adeò propinqua & conjuncta cum natura animæ, sicut natura subtilitatis intellectualis.

27. Nam, in quantum subtilitas hominis, *Domine*, tractat de rebus sensualibus actualibus, in tantum habet suos terminos & suas vires minores quàm subtilitas intellectualis, quæ tractat de rebus intellectualibus absentibus à sensualitate & præsentibus intellectualitati, cum sit natura subtilitatis extendi & multiplicari & augeri intelligendo res absentes à sensualitate & præsentem intellectualitati.

28. K. *O Domine DEVS*, qui tuis visitationibus magnificas & multiplicas meas benedictiones! Sicut homo ascendit per scalam mutando suos pedes de inferioribus gradibus ad superiores, ita, qui vult esse subtilis & intelligens, oportet, quòd à subtilitate sensuali sciat ascendere ad subtilitatem intellectualem.

29. Nam,

29. Nam, quando homo, *Domine*, se subtiliaverit in compositione quatuor elementorum, si vult multiplicare & elevare suam subtilitatem, ascendat alium gradum & se subtiliet in compositione rerum sensualium & intellectualium, quæ fit in composito ex natura sensuali & intellectuali, scilicet in animali; & si altiùs velit elevare suam subtilitatem, ascendat alium gradum altiore & se subtiliet in compositione rerum purè intellectualium, quæ fit in natura angelica composita ex materia & forma intellectualibus, licet in comparatione compositionis sensualis dicatur simplex & non composita.

30. Et, si homo, *Domine*, velit valde subtiliare & elevare suum intellectum usque ad altitudines, ultra quas nullus intellectus potest ascendere, contempletur in simplicitate tuarum divinarum Personarum & tuæ divinæ Substantiæ unitæ ex eis, quæ simplicitas est sinè omni compositione ratione tuæ Perfectionis divinæ.

CAPUT



**QVOMODO HOMO POSSIT HABERE modum & artem acuendi & subtiliandi & dirigendi ingenium & intellectum sui adversarii, ut faciat eum intelligere rationem in disputatione.**

1. **O** *DEVS* benigne, humilis, cui detur  
 a. **O** & cognoscatur omnis gloria & omnis laus! Qui vult dirigere & subtiliare ingenium sui adversarii, *Domine*, oportet quòd conetur quantum possit deducere intellectum ipsius de potentia in actum; quia, in quantum ingenium & intellectus hominis crescit & extenditur & multiplicatur in actualitate, in tantum crescit & multiplicatur subtilitas ipsius.

2. Nam, sicut potentia & actualitas sunt in uno subjecto, *Domine*, licet sint res diversae in illo subjecto, ita, qui est subtilis, potest subtiliare intellectum sui adversarii in subjecto potentiae & actualitatis.

3. Igitur, quia humano intellectui,  
*Domine,*



*Domine*, sunt datæ duæ diversæ res, in quibus possit se subtiliare, scilicet sensualitas & intellectualitas; propterea, qui vult subtiliare ingenium & intellectum sui adversarii in sensualitate, oportet, quòd eum dirigat in rebus sensualibus, & qui ipsum vult subtiliare in intellectualitate, oportet, quòd eum dirigat in rebus intellectualibus & in significationibus ipsarum.

4. b. *Æterne Domine, Pater omnium temporum!* Quando homo disputat vel contendit cum alio in aliqua arte vel scientia, oportet, quòd uterque habeat cognitionem de vocabulis & de rebus pertinentibus ad illam artem vel scientiam; & propterea, si disputans advertat, quòd suo adversario deficiat ista cognitio, oportet, quòd juvet ipsum ad habendum eam, antequam det eum rationem rei super quam est quæstio.

5. Qui vult dirigere intellectum sui adversarii, *Domine*, oportet, quòd primò det ei cognitionem de rebus generalibus ut per eas possit eum subtiliare in rebus specialibus, quia per hoc, quòd homo non resistat  
ita

ita ferventer & animosè in rebus generalibus & communibus sicut in specialibus, habet disputans concordantiam cum suo adversario prius in rebus generalibus quàm in specialibus, & postquam hæc concordantia sit facta in rebus generalibus, poterit disputans meliùs subtiliare intellectum sui adversarii in specialitate rei, de qua est mota quæstio & disputatio.

6. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*; quia, sicut homo sapiens elevat suum intellectum à cognitione individuorum ad cognitionem specierum & generum, ita oportet, quòd si errantem velit dirigere ad veritatem, à rebus sensualibus elevet intellectum ipsius ad res intellectuales.

7. c. *Acceptator Domine omnium bonorum in omni tempore & in omni loco!* Si homo sapiens velit dare intelligentiam & cognitionem de aliqua re sensuali homini ignorantibus ipsam, oportet, quòd mutet intellectum ipsius de una sensualitate in aliam quousque illam rem intelligat; &, si cum rebus sensualibus non possit eum dirigere  
ad

ad intelligendum rem quam ignorat, oportet, quòd eum dirigat cum rebus sensualibus & cum intellectualibus; &, si hoc modo non possit eum dirigere, oportet, quòd dirigat eum simpliciter cum rebus intellectualibus demonstrando ei unam intellectualitatem per aliam.

8. Qui vult dirigere intellectum sui adversarii, *Domine*, faciat ei comparationes proprias naturales & substantiales; quia intellectus prius acuitur & subtiliatur & facilius venit de potentia in actum per comparationes proprias & naturales, quam per comparationes & similitudines & exempla impropria accidentalialia & non naturalia.

9. Necessarium est, *Domine*, homini sapienti volenti dirigere & subtiliare intellectum hominis ignorantis honorare & amare ipsum, & se exhibere ei liberalem & urbanum, & facere ei placita quousque ab eo ametur; quia amor est res, quæ concordat discordantes in aliqua quæstione prius quam ulla alia res, cum per concordantiam, quam amor facit inter voluntates ho-

hominum amantium se invicem, faciliter concordentur memoriæ & intellectus ipsorum.

10. d. *O Domine DEVS, qui seligis & eligis ad gloriam & benedictionem, quos vis!* Qui vult acuere & subtiliare intellectum sui adversarii, det ei demonstrationem & cognitionem de quinque generalitatibus & de decem prædicamentis, quia istæ res sunt in quibus homo potest intelligere & scire omnes res intrâ terminationem, ad quam cognitio hominis potest attingere & sufficere.

11. Cum demonstratione quinque potentiarum animæ, & cum cognitione trium virtutum principalium animæ, & trium principiorum & duarum intentionum & duorum motuum, potest homo, *Domine*, acuere, & dirigere ingenium & intellectum sui adversarii ad intelligendum & sciendum res, quas ei vult demonstrare & manifestare.

12. Dando suo adversario demonstrationem de contrarietate, quæ est inter verbum & intellectum, acuit & subtiliat homo,

mo,

mo, *Domine*, intellectum ipsius; quia dicente verbo quòd homo sit mortuus, significat quòd anima hominis moriatur in hoc, quòd homo sit corpus & anima, & intellectus intelligit quòd non moriatur nisi corpus; & dicente verbo quòd paries velit cadere, significat quòd paries habeat voluntatem, & intellectus intelligit quòd paries careat voluntate: igitur, quia verbum dicit unam rem & intellectus intelligit aliam, propterea est homini magna illuminatio, quando intelligit contrarietatem, quæ est inter illas significationes, quas verbum significat, & illas, quas intellectus intelligit.

13. e. *O liber Domine, plene benedictione & gratiâ!* Qui vult subtiliare intellectum sui adversarii, per nullam rem poterit hoc ita citò facere, sicut si faciat animam ipsius memorare res quas sibi placet memorare, quia humanus intellectus facilius intelligit res quas anima liberâ voluntate memorat, quàm res quas anima constrictè memorat.

14. *Gloriose Domine!* In quantum homo facit animam sui adversarii memorare

res

res, quas ipsa amat memorare, in tantum voluntas ipsius crescit & multiplicatur in amando illas res; & in quantum voluntas crescit in amando illas res, in tantum intellectus crescit in intelligendo ipsas, & in quantum intellectus crescit in intelligendo, in tantum crescit in homine subtilitas & ingenium.

15. Nam memoria, *Domine*, memorando generat intelligentiam & ex memoria & intelligentia exit voluntas; & in quantum memoria memorat & intellectus intelligit & voluntas vult, in tantum est homo subtilis & intelligens: igitur, cum hoc ita fit, per concordantiam memoriae & intellectus & voluntatis fit homo subtilis & intelligens, & per discordantiam istarum virtutum fit ignarus & non habens subtilitatem.

16. f. *Misericors Domine super omnes misericordias, amate super omnes amores!* Qui vult subtiliare ingenium sui adversarii, si videat suum adversarium habere credentiam & fidem in actu & intellectum in potentia,

tentia, oportet, quòd faciat ipsum habere fidem in potentia & intellectum in actu; quia, quando homo habet fidem in actu, est suus intellectus incarceratus & captus in actualitate fidei, & quando fides reducitur ad potentiam, intellectus exit à carcere: & si homo reducat intellectum sui adversarii ad actualitatem in quatuor causis intellectualibus, subtiliabit ipsum plùs, quàm si ducat eum ad actualitatem in quatuor causis sensualibus, quia propinquiores sunt naturæ intellectus quatuor causæ intellectuales quàm quatuor sensuales.

17. Quando homo, *Domine*, invenit suum adversarium grossi ingenii, & non potest facere, quòd ipse intelligat rationes subtiles, tunc significatur quòd ingenium sui adversarii sit obtusum in subjugatione & servitute potentia sensitivæ; & si ipse velit in hoc casu dirigere ingenium sui adversarii ad subtilitatem, oportet, quòd faciat ipsum liberum à potentia sensitiva & subditum potentia rationali, ut in ea sit intelligens & subtilis; quia, sicut potentia sensitiva

fitiva habet naturam increassandi & obtundendi ingenium hominis, ita potentia rationalis habet naturam & proprietatem dirigendi & subtiliandi ipsum.

18. Qui vult dirigere intellectum suū adversarii, *Domine*, conetur quantum potest facere ipsum liberum, quia natura est intellectus, quòd quò plus est liber ad intelligendum, eò plus fit subtilis & intelligens, & quò plus est captus & coactus & constrictus, eò plus fit ignorans & obtusus & impeditus & indirectus ad intelligendum & cognoscendum.

19. g. *O Domine, qui plorasti in Cruce ut nos latificaremur in tua gloria!* Quando homo ostendit & significat suo adversario paucis verbis multas rationes, tunc facilius dirigit intellectum ipsius, quàm quando multis verbis ostendit ei paucas rationes, quia natura est intellectus dirigi citius paucis verbis significantibus multas rationes, quàm multis & superfluis verbis significantibus paucas rationes.

20. Quia memoria & voluntas hominis,  
*Domine,*



*Domine*, non stant assiduè in una re, imò habent majorem naturam & proprietatem alterandi se memorando & volendo modò unam rem modò aliam, quàm perseverandi in memorando & volendo unam rem tantum, propterea pauca verba bene ordinata, quæ afferant magnam intelligentiam, sunt major occasio dirigendi intellectum hominis, quàm multa verba multiplicata per multas dictiones superfluas; quoniam quò pauciora sunt verba, eò facilius habentur in memoria & voluntate, & quò facilius sunt in memoria & voluntate, eò facilius intelliguntur: & quia aliunde memoria citius obliviscitur multa verba quàm pauca, & voluntas citius fatigatur de multis verbis quàm de paucis, propterea intellectus prius venit de potentia in actum per pauca verba bene ordinata, quàm per multa.

21. Quando homo, *Domine*, facit fallacias & loquitur sophismatibus & verbis duplicibus ad occultandam veritatem & ad ostendendum falsitatem, non subtiliat ingenium sui adversarii, imò ipsum obtundit &

& increffat; & propterea, qui vult subtiliare ingenium fui adverfarii, caveat ne loquatur ei verbis duplicibus & fophticis nec verbis artificiatis contrariis veritati, quia quidquid est contrarium veritati, est impedimentum intellectus & subtilitatis.

22. h. *O Domine, in quo non est ulla corruptio nec ullus defectus!* Unus de melioribus modis, quos homo poffit habere in dirigendo intellectum fui adverfarii, est quòd faciat ipfum imaginari res intellectuales, & quando intellectus imaginetur res intellectuales faciat, quòd illa imaginatio perveniat ad potentiam rationalem, & postquam ipfa pervenerit ad potentiam rationalem, erit intellectus in fuo loco, in quo erit directus & potens intelligere.

23. Quando intellectus hominis, *Domine*, pervenerit ad potentiam rationalem, tunc debet homo eum elevare ad subtiliandum ipfum in tua Bonitate & Nobilitate; &, fi per aliquod impedimentum non poffit ipfum elevare ad tuam Bonitatem, oportet, quòd eum reducat ad imaginativam  
ima-

imaginando significationes, quas creaturæ dant de tua Bonitate, & quando imaginativa receperit istas significationes, transferat eam homo cum significationibus ad potentiam rationalem; quia, si ipsa cum significationibus possit ad illam pervenire, tunc intellectus poterit esse subtilis in cognoscendo & intelligendo tuam Bonitatem.

24. Quando homo, *Domine*, vult subtiliare intellectum sui adversarii, oportet, quòd conetur quantum possit facere ipsum cognoscere significationes significantes perfectionem, quia cognoscendo istas significationes pervenit intellectus ad subtilitatem; &, si homo non possit facere quòd intellectus sui adversarii cognoscat significationes significantes perfectionem, oportet, quòd faciat eum cognoscere significationes significantes defectum; quia, si has significationes cognoscat, per cognitionem earum poterit esse subtilis in rebus, in quibus est perfectio, cum per unum contrarium significetur & demonstretur aliud.

25. i. *O vere DEVS, gloriose, propter quem mei oculi sunt in ploratibus, & meum cor est in amore!* Quando homo vult, quòd suus adversarius intelligat aliquam rationem quam ei dat, oportet, quòd eum tentet & probet in natura subjecti & prædicati; quia, si non potest facere eum intelligere per subjectum, oportet, quòd faciat eum intelligere per prædicatum; & si non potest facere eum intelligere per prædicatum, oportet, quòd eum reducat ad subjectum, eò quòd per continuam alterationem de subjecto ad prædicatum & de prædicato ad subjectum habet homo actualiter intellectum in subjecto & prædicato.

26. Secundum quòd est diversitas inter propositiones absolutas & conditionatas & inter affirmativas & negativas & inter universales & particulares, *Domine*, sunt homines diversi in intelligentia & subtilitate; quia quidam citius & facilius intelligunt per quasdam propositiones quam per alias, & propterea secundum quod est qualitas hominis debet tentari & probari per

quas

quas propositiones suus intellectus sit meliús dispositus ad veniendum de potentia in actum.

27. Per omnes modos, per quos humanus intellectus potest venire de potentia in actum, *Domine*, debet homo sapiens tentare ignorantem, ut faciat eum intelligentem in rebus, quas non scit, quia quandoque intelligit homo unum contrarium per aliud, quandoque per res, quæ sunt in actu, intelligit res, quæ sunt in potentia, quandoque intelligit per formam naturalem & quandoque meliús intelligit per diversas comparationes quàm per similes, & quandoque meliús per similes quàm per diversas : igitur, qui vult subtiliare ingenium sui adversarii, debet probare & tentare intellectum ipsius in omnibus prædictis rebus.

28. K. *O Domine DEVS*, qui a deo me inamorasti de cælestibus beatitudinibus, quod me facias contemere omnes terrenas felicitates ! Quia homo est res fragilis & misera, ideo suus intellectus non est paratus ad intelligendum in omni loco nec in omni  
tem-

tempore, quoniam meliùs intelligit in uno loco quàm in alio, & in uno tempore quàm in alio; & propterea quando homo sapiens vult instruere suum aduersarium vel suum discipulum in aliqua re, si videat ipsum non posse eam intelligere, debet eum mutare de uno loco in alium vel de uno tempore in aliud.

29. Sicut venter hominis esurientis non potest repleri nec fatiari nisi per longam continuationem comedendi, ita, *Domine*, intellectus hominis non potest habere magnam subtilitatem nisi per longam continuationem, quam habeat in memorando & intelligendo & volendo: igitur per hoc demonstratur, quòd si Magister non possit citò dare intelligentiam lectionis suo discipulo, oporteat, quòd toties ipsam ei repetat, donec intelligat; quia, sicut per paucam explicationem & significationem non possunt aliquæ res intelligi & sciri, ita per multam est possibile quòd sciantur & intelligantur.

30. Tibi, *Domine DEVS*, sit gloria  
&

& laus omni tempore; quia sicut homines existentes in altis montibus remotius vident quam existentes in locis imis, ita homines habentes memoriam & intellectum & voluntatem in tua alta & excellenti Bonitate sunt multo subtiliores & sapientiores, quam habentes memoriam & intellectum & voluntatem in creaturis; & propterea, qui suum discipulum vel adversarium velit facere sapientem & intelligentem, oportet, quod faciat eum memorare & intelligere & velle altitudines & nobilitates tuæ excellentis gloriosæ Essentiæ divinæ.

## CAPUT CCXVII.

*QVOMODO HOMO IN DISPUTATIONE subtiliet suum intellectum & suum ingenium inquirendo significationes divinæ Bonitatis.*

1. **O** *DEVS* misericors, plene pietate & gratiâ! Tu, Domine, scis quod duobus modis oporteat inquiri tuam Bonitatem,

tatem, quorum unus est quando homo eam inquirit per se ipsam, & alius quando eam inquirit per quatuor causas, per quas ipsa potest percipi & cognosci.

2. Quando homo, *Domine*, in sua anima non memorat nec intelligit nec vult nec cogitat nec percipit nec imaginatur quatuor causas nec ullas creaturas, & memorat & intelligit & vult & cogitat & arbitratur & æstimat Te esse bonum & perfectum per Te ipsum, quin per *esse* vel non *esse* creaturarum valeas plus vel minus, tunc se subtiliat ad cognoscendum tuam Bonitatem per se ipsam.

3. Sed, quando homo, *Domine*, inquirit tuam Bonitatem & tuam excellentem Perfectionem in creaturis, aspiciendo ordinationem & bonam dispositionem, quam posuisti in eis, tunc se subtiliat in cognoscendo tuam magnam Bonitatem in operibus, quæ fecisti & facis & facies, ut per ea ipsa cognoscatur.

4. b. *Sapiens Domine in omnibus sapien-  
tiis, honorate in omnibus honorationibus!*

Quando



Quando anima hominis habet suam contemplationem in tua Deitate & in proprietatibus & qualitatibus & virtutibus, quæ sunt essentialiter in Te, tunc se subtiliat ad cognoscendum Te per tuas proprietates & qualitates & virtutes.

5. Quando anima hominis, *Domine*, se subtiliat in cognoscendo Paternitatem & Filiationem & Processionem tuarum trium Personarum, quarum quælibet habet suam propriam proprietatem, licet omnes sint una Deitas, tunc memoria & intellectus & voluntas ipsius animæ se subtiliant memorando & intelligendo & volendo tuam Unitatem & tuas Personas & earum proprietates.

6. Sed, quando homo, *Domine*, habet suam memoriam & suum intellectum & suam voluntatem in tuis qualitatibus, scilicet in tua Infinitate & Æternitate & Potestate & Sapientia & Amore & Simplicitate & Gloria & Perfectione & cæteris, tunc sua anima memorando & intelligendo & volendo elevatur & nobilitatur in contemplatione ipsa-

ipfarum, & per hanc elevationem se subtiliat in tuis qualitatibus memoratis & intellectis & volitis ab ipsa.

7. *O Domine singularis, á quo recipimus gratiam & benedictionem!* Quando homo inquit tuam Bonitatem per significationes creaturarum, oportet, quòd sequatur significationes quatuor causarum; quia, sicut quatuor causæ differunt inter se, ita differunt in dando significationem de tua Bonitate, quoniam factor significat potestatem, & materia possessionem, & forma ordinationem, & causa finalis perfectionem tuæ Bonitatis.

8. Et, quia in nostro intellectu, *Domine*, potestas & possessio & ordinatio & perfectio tuæ Bonitatis sunt res diversæ, propterea noster intellectus uno modo se subtiliat & acuit & dirigit in tua Bonitate per significationes, quas ei dat factor, & alio modo per significationes, quas ei dat materia, & alio per significationes, quas ei dat forma, & alio per significationes, quas ei dat causa finalis.

9. Igitur,

9. Igitur, cū hoc ita sit, *Domine*, quando homo disputat, oportet, quòd inquirat significationes significantes tuam Bonitatem, & oportet, quòd inquirat quodnam sit subjectum & radix & fundamentum, super quod fiat probatio; quia, sicut quatuor causæ sunt diversæ, ita sunt diversæ probationes, quæ fundantur in eis; cū quandoque fundetur probatio vel quæstio super factorem, quandoque super materiam, quandoque super formam, & quandoque super causam finalem, & ex diversitate harum quatuor causarum sumant diversitatem probationes & argumenta; quia, sicut ex quatuor causis una non est alia, ita argumenta, quæ fiunt super unam, non sunt argumenta, quæ fiunt super aliam.

10. d. *Æterne Domine sine principio & fine*: Quando homines disputant inquirendo tuam Bonitatem, oportet, quòd inquirent an Tu sis factor potens sapiens justus misericors & perfectus in omnibus tuis operibus; & qui per suam legem & credentiam poterit significare & demonstrare, quòd  
Tu

Tu sis melior & nobilior factor, ille dabit majorem significationem de tua magna Bonitate: igitur, cum tua humana natura valeat plus quam omnes creaturae, per ipsam significaris, & demonstraris melior Creator & Factor.

11. Tibi, *Domine DEVS*, & omni quod tuum est sit gloria & laus omni tempore, quia per hoc, quod in Legge Christianorum contineatur quod Tu sis DEUS & Homo & recreaveris mundum, significatur quod homo & mundus sint multo meliores creaturae quam si Tu esses DEUS tantum, & non recreasses mundum, & in quantum homo & mundus sunt meliores creaturae, in tantum significatur melior factor hominis & mundi: igitur, cum Lex Christianorum significet Te esse meliorem factorem quam ulla alia Lex, per eam melius significatur tua Bonitas quam per ullam aliam.

12. *Gloriose DEVS*: Sicut Lex Christianorum significat Te meliorem factorem quam ulla aliarum Legum per hoc, quod credat Te esse hominem & esse mortuum  
ad

ad salvandum humanum genus, ita Te significat meliorem factorem per multas alias significationes docendo, quòd Tu sis fons & principium, à quo veniunt omnia bona, & à quo non venit ullum malum culpæ: igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, qui vult in disputatione esse subtilis & sapiens & intelligens, inquiret quænam sit Lex, quæ tuo operi attribuat plus boni & ordinationis.

13. e. *Iuste Domine, perfecte in Misericordia & in Justitia!* Quia materia est res significans se esse possessam, propterea in quantum ipsa significatur in meliori dispositione, in tantum plus significatur nobilitas possidentis eam: igitur illa Lex, quæ significat materiam in nobiliori dispositione, plus significat humano intellectui Bonitatem factoris, qui materiam creavit & ordinavit.

14. Igitur, cùm Lex Christianorum confiteatur & fateatur, *Domine*, quòd Tu honorificaveris & exaltaveris materiam elementalem, in hoc quòd materia, ex qua homines sunt compositi, sit similis materiæ, in  
qua

qua se incarnavit Persona Filii, per hoc attribuit materiæ plus honorationis quàm ulla alia secta vel credentia; & propterea subtilitas Christianorum est plus acuta & parata ad cognoscendum tuam Bonitatem, quàm ulla subtilitas aliorum hominum.

15. Nulli homines significant, *Domine*, quòd materia sit tantum subdita & possessa à suo Creatore, quantum Christiani, quia Christiani credunt, quòd Tu alteres materiam hostiæ sacratæ in Carnem & materiam vini sanctificati in Sanguinem; & in quantum materia alteratur extra cursum naturæ, in tantum plus significat se esse possessam à Te, & in quantum plus significat se esse possessam à Te, in tantum dat majorem significationem de tua gloriosa Bonitate.

16. f. *O Domine DEVS, qui es secretum meorum secretorum & illuminatio & splendor meorum oculorum ! Tu scis, quòd natura & proprietas formæ sit significare & demonstrare res secundum qualitatem & ordinationem & pulchritudinem & ornatum earum,*

*Vo. II. Li. III. Di. XXXI. Cap. CCXVII.* 141  
earum, & in quantum forma dat majorem  
demonstrationem de pulchritudine & or-  
natu & ordinatione, in tantum dat majo-  
rem significationem de suo Creatore.

17. Igitur, cum Christiani affirment  
& attribuant formæ sensuali adeò magnam  
nobilitatem, quòd dicant humanam formam  
corporalem esse unitam cum natura divina,  
& idem dicant de humana forma spiritali,  
ipsi attribuunt formæ majorem nobilitatem  
quàm ulli alii homines: igitur per hoc for-  
ma, quam Christiani habent memorando  
& imaginando & contemplando in tuis ope-  
ribus & in tua Passione & in tuis Virtutibus,  
formatur in majori nobilitate & in majori  
subtilitate, quàm possit formari ulla forma  
aliorum hominum secundum opinionem &  
credentiam ipsorum.

18. In quantum anima hominis Chris-  
tiani, *Domine*, secundum suam Legem po-  
test plus subtiliare & elevare suum intellec-  
tum & suam mentem ad imaginandum mag-  
nas magnitudines tuarum Virtutum, quàm  
anima hominis non Christiani, in tantum  
for-

formatur imaginativa hominis Christiani in majori subtilitate, quàm imaginativa ullius alterius hominis ; quia nullus homo secundum suam legem & credentiam potest habere tantam subtilitatem in tua Essentia & in tuis qualitatibus & in tuis proprietatibus, quantam Christianus, & propterea forma Christiani est plus parata ad sciendum tuam Bonitatem, quàm forma ullius alterius hominis.

19. g. *Amator Domine tuorum amatorum, Memorator Domine nostrorum languorum!* Qui per causam finalem velit se subtiliare in tua Bonitate, aspiciat secundum quam trium Legum causa finalis significet majorem profectum & majorem utilitatem; quia natura est causæ finalis significare perfectionem & complementum complendi & perficiendi rem, propter quam ipsa recipit suum nomen & suam proprietatem & diversitatem, quæ est inter ipsam & factorem & materiam & formam.

20. Unde, quando in generali homo se subtiliat & aspicit intellectualiter memorando



rando & intelligendo quænam Lex attribuat causæ finali majorem nobilitatem, tunc demonstratur ei, *Domine*, quòd nulli homines secundùm suam fidem & legem dent & attribuant tantam bonitatem causæ finali, quantam Christiani; quia ipsi credunt, quòd Tu creaveris hominem ut ipse Te cognoscat & amet & Tibi serviat, & nulli homines secundùm suam fidem possunt Te tantum cognoscere & amare & Tibi fervire, quantum ipsi credendo quòd, ut homo meliùs Te cognosceret & amaret & Tibi serviret & ut ipse meliùs amaretur & glorificaretur à Te, volueris esse Homo & recreare hominem moriendo pro ipso.

21. Igitur, quia in Lege Christianorum meliùs significatur, *Domine*, nobilitas & magnitudo causæ finalis, quàm in ulla alia credentia, propterea causa finalis significat plùs & subtiliùs magnam excellentiam & magnam honorationem tuæ Bonitatis in Lege Christianorum, quàm in ulla aliarum Legum.

22. h. *O Domine DEVS digne omni honoratione*

*noratione & laude omnium populorum!* Sicut Lex Christianorum dat majorem significationem de tua excellenti Bonitate per quatuor causas, quàm ulla aliarum credentiarum, ita dat majorem significationem de hominibus bonis & de malis per ipsas quatuor causas, quàm ulla aliarum credentiarum.

23. Quia in credentia Christianorum, *Domine*, multò plures homines sunt Clerici & Religiosi & Eremitæ, qui pro tuo amore deserunt delectationes hujus mundi, quàm in ulla alia credentia, propterea in Lege Christianorum multò fortiùs significatur bonitas quatuor causarum, quàm in ulla alia credentia, & quò fortiùs in ea scitur & cognoscitur bonitas quatuor causarum, eò fortiùs percipitur & cognoscitur tua magna Bonitas.

24. Quando Christiani sunt peccatores & inobedientes tuis mandatis, *Domine*, significant quatuor causas, per quas sunt mali & culpabiles, esse deteriores, quàm causæ, per quas sunt mali & culpabiles quicumque

cunque aliarum credentiarum , quia in quantum Lex Christianorum valet plus quam alia, in tantum qui eam observant, sunt meliores, & qui eam non observant, sunt peiores aliis.

25. i. *Domine vere DEVS, qui acceptas preces & orationes tuorum benevolentium!*

Quando homo disputat cum alio inquirendo quænam res sint bonæ & quænam malæ, in nulla lege & per nullam legem potest hoc ita bene cognoscere sicut in Lege & per Legem Christianorum , & hoc est, quia in ipsa res, quæ sunt bene factæ, sunt meliores, & res, quæ sunt malè factæ, sunt peiores quam in ulla alia lege ; & propterea potest homo melius habere subtilitatem per Legem Christianorum quam per ullam aliam, eò quòd alia contraria cognoscantur & demonstrentur & inveniantur per alia.

26. Igitur , cum hoc ita sit , *Domine* , qui vult inquirere meliorem causam efficientem & meliorem materiam & meliorem formam & meliorem causam finalem, cum peiori causa efficiente & peiori materia &

K

peiori

pejori forma & pejori causa finali poterit eas invenire & cognoscere; &, qui vult inquirere pejorem causam efficientem & pejorem materiam & pejorem formam & pejorem causam finalem, cum meliori causa efficiente & meliori materia & meliori forma & meliori causa finali poterit eas invenire & scire.

27. Igitur, cum bonum & malum, *Domine*, plus contrariantur in Lege Christianorum quam in ulla alia credentia, illi Christiani, qui faciunt bona opera, sunt propinquiore perfectioni & remotiores à defectu quam ulli alii homines, & illi Christiani, qui faciunt mala opera, sunt propinquiore defectui & remotiores à perfectione, quam ulli alii homines.

28. K. *O Domine, qui es solatium & confortatio & consolatio Beatorum in Te confidentium!* Sicut omnia corpora corruptibilia & alterabilia in forma sunt composita ex quatuor elementis, ita argumenta, quæ fiunt in creaturis & de creaturis, sunt composita ex quatuor causis; &, sicut unum elementum

mentum in uno corpore habet majorem vim quàm alia, ita una causa in uno argumento habet majorem potestatem quàm aliæ; quia, sicut corpus calidæ naturæ potest recipere plus caloris quàm frigoris, ita unum argumentum potest fieri plus super factorem quàm super materiam, vel super materiam plus quàm super factorem, & hoc idem est de forma & causa finali.

29. Nam, sicut quædam argumenta, *Domine*, incedunt per primam figuram & alia per secundam & alia per tertiam, & quælibet habent suam propriam figuram, in qua formentur & demonstrantur, ita quædam quæstiones & solutiones fiunt & solvuntur super factorem & aliæ super materiam & aliæ super formam & aliæ super causam finalem.

30. Unde, sicut argumenta, quæ fiunt per secundam & tertiam figuram, tentantur & probantur & diriguntur per primam, ita, *Domine*, & adhuc multò meliùs omnes bonitates, quæ sunt in creaturis, oportet tentari & probari & cognosci in tua Bonitate;  
quia

quia, sicut nullum argumentum potest esse bonum nisi possit capi in prima figura, ita nulla creatura potest esse bona nisi sit bona secundum respectum tuæ excellentis Bonitatis divinæ.

## CAPUT CCXVIII.

**QVOMODO HOMO HABEAT**  
*subtilitatem, per quam cognoscat, quod auguria & haruspicia & sortilegia nihil sint.*

1. **O** *DEVS* excellens, gloriose, complete  
 a. *misericordiâ & indulgentiis!* Quia quidam homines sunt contra alios in bello & labore, & ignorant futuros eventus, propterea, *Domine*, aliqui se faciunt divinatores & cognitores per auguria & haruspicia & sortes, & putant cognoscere & scire quid eis eventurum sit in suis laboribus & bellis & insultibus & conflictibus & incur-  
 sionibus.

2. Et, quia homines se faciunt divina-  
 tores,

tores, evenit, *Domine*, quòd in suo intellectu imaginentur figuras sensuales, quæ fiunt per volatum avium vel per auguria capitis vel per haruspicia verbi vel per alias res similes ; & propterea secundùm figuram sensualem æstimant intellectualiter id, quod figura significat intellectui ipsorum sive sit bonum sive malum, quæ significatio est falsò intellecta per hoc, quòd sensualiter non sit verè facta.

3. Igitur, quia tuus servus, *Domine*, habet certam cognitionem & scientiam, quòd auguria & haruspicia & sortes non contineant veritatem nec habeant vim, quæ eis attribuitur, & quia homines nescii fiunt peccatores & culpabiles, quando in eis confidunt, propterea ipse confidendo in tuo adjutorio vult probare & significare & demonstrare veraciter & manifestè per rationes & probationes intellectuales significatas per significationes sensuales, quòd auguria & sortes & haruspicia non sint aliquid nec sint occasio ut per ea possit homo habere cognitionem & subtilitatem, per quam percipiat

cipiat futuros eventus.

4. b. *Domine amate, Domine rogate, Domine postulate* ! Tu scis, quòd, quando homines sunt in bello vel faciunt aliquam peregrinationem, res eis evenientes in suis ingeniosis machinationibus vel in suis conflictibus vel in suis itineribus, necessariò eis eveniant vel occasionatè vel casualiter vel compositè ex occasione & casualitate; quia sinè occasione vel casualitate nulla res posset eis evenire, cùm quidquid evenit in hoc mundo, eveniat vel per occasionem vel per casualitatem vel per compositionem utriusque.

5. Igitur, si ita esset, *Domine*, quòd auguria & sortes & haruspicia continerent veritatem, & essent ars, per quam demonstrarentur res futuræ, necessariò oporteret, quòd illa ars incederet vel per occasionem vel per casualitatem vel per utramque simul; quia, nisi per unam vel aliam vel per utramque simul incederet, nihil esset, eò quòd non haberet subjectum, in quo foret, cùm sinè occasione vel casualitate non esset ulla  
res,



res, in qua illa ars esset fundata.

6. Unde, quia nos, *Domine*, volumus inquirere an prædicta ars sit aliquid vel nihil, propterea oportet, quòd faciamus inquisitionem in duabus rebus, scilicet in casualitate, & occasione; & oportet, quòd has duas res dividamus in quinque partes; quia casualitas dividitur in duas, scilicet in casualitatem naturalem, & in accidentalem; & occasio dividitur in tres, scilicet in tuam voluntatem, & in cursum naturæ, & in operationem dæmonis, cùm omnes res vel eveniant occasione tuæ voluntatis vel occasione cursus naturæ vel occasione operationis dæmonis.

7. c. *Potens Domine super omnes res creatas!* Tu scis, quòd casualitas naturalis sit quando natura accidentaliter inordinatur contra suum cursum naturalem, sicut accidit quando ipsa format sex digitos in una manu vel in uno pede, vel unum solum oculum in facie animalis, vel gibbum in dorso vel surditatem vel cœcitatem vel alias res similes: igitur, quando homo vult

in-

invadere suos inimicos, & sumit signum in augurio vel in sorte vel in haruspicio avis vel verbi ad sciendum an bonum vel malum sit ei eventurum, potest cognoscere & scire, quòd illud augurium vel fors vel haruspicium non incedat per casualitatem naturalem, cùm nullam similitudinem habeat cum casualitate, quæ fit per naturam, faciendo accidentaliter sex digitos in manu vel alias res similes.

8. Si avis & augur & verbum, *Domine*, incedant casualiter & non occasionatè, significatur, quòd in eis non sit ulla ordinatio; quia nulla res, quæ fiat casualiter, habet ullam ordinationem, cùm ordinatio non possit fieri nisi occasionatè: igitur, cùm ad demonstrandum veritatem rerum futurarum sit necessaria ordinatio, per hoc significatur & demonstratur, quòd casualitas naturalis non possit esse subjectum nec signum, per quod possit homo cognoscere res futuras.

9. Igitur, cùm homines euntes ad invadendum suos inimicos, *Domine*, eant occasionatè & non casualiter, cùm hoc faci-

ant

ant intentione alicujus rei, & aves multo-  
ties volent casualiter per quamcunque sex-  
rectitudinum, & ignorent occasionem, prop-  
ter quam homines invadunt inimicos, &  
ipsæ aves liberè volent quòcunque velint,  
quomodo potest esse verum, quòd volatus  
avium & alia auguria sint occasio demonf-  
trandi veritatem? nam, si essent occasio de-  
monstrandi veritatem, non facerent id,  
quod faciunt casualiter sed occasionatè.

10. d. *Domine, in quo habemus confiden-  
tiam & dulcem spem salvationis!* Casualitas  
accidentalis non naturalis est, quando ho-  
mo ducit suam manum per suam barbam  
vel frangit paleam vel facit aliquam aliam  
rem similem finè ulla advertentia; & ratio  
quare ista casualitas dicitur accidentalis  
est, quia fit finè ulla occasione & finè ulla  
intentione: igitur, quando aves volant per  
aerem finè ulla occasione & finè ulla in-  
tentione, tunc significatur, quòd ipsæ non  
possint significare nec demonstrare verita-  
tem futurorum eventuum, quia nulla res  
futura potest revelari & demonstrari finè  
finali

finali occasione, eò quòd in finali occasione demonstratur significatio rei futuræ.

11. Omnes res, quæ fiunt secundum cursum quatuor occasionum vel causarum, oportet, *Domine*, quòd significantur vel per formam sensualem vel per formam intellectualem: igitur, quando aves volant casualiter casualitate accidentali & sinè ulla occasione, tunc in volatu ipsarum non est forma significans hominibus res eventuras, & ratione privationis hujus formæ non possunt ipsi recipere artem nec certificationem nec scientiam de rebus futuris; quia, dum non sit forma significans, est necessarium, quòd non sit significatio, cum nulla significatio possit fieri sinè forma sensuali vel intellectuali.

12. Igitur, cum probaverimus, *Domine*, quòd casualitas non possit esse subjectum dans significationem & demonstrationem de rebus futuris, per hoc scitur & intelligitur, quòd ipsa non possit hominibus utentibus auguriis & sortibus demonstrare formam, per quam possint cognoscere & scire

scire res eventuras in bello vel in peregrinationibus; quia, sicut per privationem materiæ privatur forma, eò quòd forma non possit esse sinè materia, ita per privationem formæ dantis significationem & demonstrationem & revelationem de rebus futuris, non potest esse ista significatio in ulla re, quæ fiat casualiter.

13. e. *O gratiose Domine, qui es tota mea salus & tota mea consolatio & tota mea salvatio!* Si Tu constringeres aves ad faciendum constrictè & coactè figuram & signum, per quod homines euntes ad bellandum perciperent casus futuros, Tu esses eis occasio mali, quod faciunt suis inimicis; quia Tu faceres volare aves per rectitudinem, in qua darent eis signum, per quod cognoscerent malum, quod possunt facere; & si ita esset, Tu non esses justus nec bonus, quia eos induceres ad faciendum malum; & si ita esset, illud malum & peccatum potiùs exiret à Te quàm ab eis.

14. Igitur, cùm in tua Bonitate & in tua Justitia & in tua excellenti Perfectione,

*Domine*

*Domine DEVS*, significetur, quòd Tu non sis injuriosus in ulla re, per hoc probatur, quòd non constringas nec facias volare aves ut dent hominibus signum, per quod cognoscant se posse facere malum & furari à suis proximis vel eos occidere: igitur, cùm hoc ita sit, significatum est, quòd occasio, ratione cujus aves volant per quamcunque rectitudinem volent, sit, ut inquirent aliquid ad vivendum vel ut delectentur volando per aerem, & non ut per suum volatum significant hominibus res futuras.

15. Si Tu, *Domine*, faceres volare aves ut darent hominibus significationem de rebus eis eventuris in suis itineribus vel in bellis, esses contrarius tuæ magnæ Bonitati; quia, si ipsi haberent veras significationes de bonis eventibus, plus confiderent in eis quàm in tua Bonitate; & si haberent veras significationes de malis eventibus, desperarent de tuo Adjutorio & de tua Misericordia, & retrocederent ratione illarum significationum: igitur, cùm Tu, *Domine*, velis omnes nos confidere in Te tantùm, quia non

vis

vis esse contrarius tuæ Bonitati, significatum & probatum est, quòd non sis avibus nec fortibus nec aliis rebus occasio dandi hominibus significationem & demonstrationem de futuris eventibus.

16. f. *Æterne Domine*, qui es *Principium omnium principiorum*! Si ita esset, quòd auguria & haruspicia & fortilegia haberent veritatem occasione naturæ, oporteret, quòd illa occasio esset naturalis vel accidentalis vel simul naturalis & accidentalis; &, si illa occasio esset naturalis, oporteret, quòd natura constringeret & cogeret aves ad volandum per rectitudinem, in qua darent hominibus significationem; &, si illa occasio esset accidentalis, oporteret, quòd aves volarent liberè per quamcunque rectitudinem vellent, quin sua voluntas esset coacta & constricta.

17. Si aves volarent coactè & constrictè secundum cursum naturæ, *Domine*, suus volatus esset similis decursui aquæ, quæ constrictè per cursum naturæ vadit deorsum & non habet potestatem habendi motum nisi

nisi in quinque rectitudinibus, & in quacunque earum moveatur semper tendit deorsum: igitur, cum sensualiter sentiamus, quod aves liberè volent per quamcunque sex rectitudinum, significatum & demonstratum est, quod natura non habeat potestatem constringendi ipsas ut dent formam & figuram, quæ sit hominibus signum, per quod sciant res eventuras in suis itineribus & in bellis.

18. Sensualiter sentimus & intellectualiter intelligimus, *Domine*, quod aves non sint adeò nobiles creaturæ sicut homines: igitur, si aves volarent cum intentione dandi hominibus significationem & demonstrationem de rebus eis eventuris in itineribus, ipsæ scirent, quæ eventura sunt hominibus, quia aliter non scirent dare eis prædictam significationem; & si ita esset, quod aves scirent res eventuras hominibus, ipsæ plus scirent & plus intelligentiæ haberent quàm ipsi homines; & si hoc ita esset, ipsæ plus valerent quàm ipsi; & si ita esset, ipsæ mererentur majorem gloriam quàm



quàm ipsi : igitur, cùm sit impossibile, quòd aves sciant plus quàm homines in rebus futuris, est impossibile, quòd ipsæ scienter & cum intentione dent hominibus significationem de rebus futuris.

19. g. *Æterne Domine, singularis siné parî & socio!* Si ita esset, quòd natura substantialiter & accidentaliter esset occasio composita ex substantia & accidente, quæ faceret hominibus formam, in qua cognoscerent auguria, necessarium esset, quòd illa forma esset una forma tantùm.

20. Igitur, cùm sit valde magna differentia inter formam naturalem & formam accidentalem, *Domine*, necessariò oportet, quòd, si ex ambabus componeretur tertia forma, ista non esset similis ulli aliarum, & illas ambas possideret, quod est impossibile; quoniam, si esset possibile, quòd ex forma formata per cursum naturalem & forma formata extra cursum naturalem componeretur tertia forma, esset possibile, quòd ex forma hominis & ex forma gladii componeretur una forma, quæ esset figura hominis

nis & gladii in materia hominis & gladii, quod est manifestè impossibile.

21. Igitur, cùm ex forma formata naturaliter & ex forma facta artificialiter non generetur tertia forma, *Domine*, secundùm hoc probatur, quòd ex occasione naturali & ex artificiali non componatur una occasio, quæ det auguribus significationem, per quam cognoscant casus eventuros: igitur, quando avis, quæ habet formam naturalem, volat per aerem accidentaliter & artificialiter, faciendo volatus rectos & obliquos, forma naturalis & forma artificialis non faciunt unam formam dantem significationem de rebus futuris; & hoc est, quia ex diversitate naturæ, quæ est inter formam naturalem & formam artificialem, non potest generari occasio, quæ sit forma demonstrans res futuras.

22. h. *O Domine DEVS, qui amas & vis omnes virtutes & omnia bona opera! Si dæmones essent hominibus confidentibus in auguriis occasio cognoscendi res eventuras, quandoque facerent bona opera; quia, quotiescunque*

tiescunque eis significarent res eventuras in itineribus vel in bellis, sive illæ res essent prosperæ sive adversæ, facerent eis bonum.

23. Et, si dæmones, *Domine*, constringerent aves vel alias res ad significandum veritatem, haberent bonam intentionem in ostensione veritatis, & si bonã intentionẽ haberent, haberent bonam voluntatem; & si bonam voluntatem haberent, non essent dæmones, imò essent Angeli; &, si ipsi essent Angeli, non tractarent de auguriis nec de sortilegiis nec de haruspiciis, quia in istis rebus continetur opus peccati, eò quòd inducant homines ad confidendum in rebus, quæ non sunt tua opera nec sunt Tibi placentes nec acceptabiles, cùm Tu velis, quòd homo non confidat nisi in Te.

24. Igitur, cùm dæmon sit creatura inversa & inordinata per suam culpã, *Domine*, per hoc intelligitur & scitur intellectua-liter, quòd ipse non sit avibus occasio volandi ad dandum demonstrationem de rebus futuris, cùm ipse plús inducat homines ad

L

erro-

errorem & peccatum per hoc, quòd ignorant res futuras, quàm si eas scirent in illo modo & in illo tempore, in quo sunt futuræ: igitur per hoc probatur intellectualiter, quòd dæmon non sit occasio demonstrationis veritatis ; verum tamen est, *Domine*, quòd dæmon det hominibus nesciis occasionem opinandi & putandi, quòd auguria & sortilegia & haruspicia sint res veræ & quæ fiunt de necessitate, & hoc facit dæmon ut faciat ipsos peccare opinando esse verum id quod est falsum, & ut credendo falsitatem habeant ignorantiam de veritate.

25. i. *Rex Regum & Domine Dominorum* ! Tu scis, quòd nullum animal sit adeò nobilis naturæ sicut est homo, nec ullum animal sit in adeò mala dispositione sicut est homo, quando est in culpa & peccato, in quibus non est ullum animal nisi ipse: igitur, propterea homo, quando est in peccato, est vilior res quàm animal irrationale.

26. Igitur, quando homines confidentes in auguriis & sortilegiis, *Domine*, opinantur & putant esse verum id, quod est fal-

*Vo. II. Li. III. Di. XXXI. Cap. CCXVIII.* 163  
falsum, se faciunt similes animalibus irrationalibus; quia, sicut animalia irrationalia carent naturâ rationis & intellectus in hoc, quòd non sciant distinguere inter bonum & malum, ita augures & sortilegi privant in se ipsis virtutem, per quam sunt homines, & ratione hujus privationis sunt magis bestiales quàm animalia irrationalia, cùm ista non affirment esse verum id, quod est falsum, nec esse falsum id, quod est verum, & ipsi sequendo suam falsam opinionem hoc affirment.

27. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, vilioris conditionis est omnis homo augur & sortilegus quàm ulla bestia, cùm nulla bestia faciat contra causam finalem, quam sua imaginatio ei format & imaginatur, & ipse faciat contra causam finalem naturæ rationis & discretionis & intellectus; & propterea nullus homo augur vel sortilegus potest pervenire ad complementum & perfectionem causæ finalis, propter quam se facit divinatorem, & quilibet homo talis est culpabilis & peccator.

28. K.

28. K. *Gloriose Domine, cui detur & cognoscatur omnis gloria & omnis laus!* Quando augures & fortilegi errant in suis auguriis & haruspiciis & fortilegiis, inculpant suum intellectum & suam discretionem, dicendo se non bene scire suam artem, & inculpando se ipsos affirmant artem esse veram & se ignorare ipsam.

29. Quando accidit, *Domine*, quòd res eveniant modo, quo augures & fortilegi prædixerunt, tunc ipsi affirmant artem esse veram per hoc, quòd res eveniant sicut prædixerunt: igitur, quænam amentia & stultitia potest esse major amentia & stultitia talium hominum, qui attribuunt veritatem auguriis & fortilegiis ita si errant, sicut si non errant, cum errando attribuunt errorem sibi ipsis & non suæ arti, & non errando attribuunt veritatem arti & non sibi ipsis? igitur, cum res futuræ necessariò eveniant vel non eveniant modo, quo augures & fortilegi prædicunt ipsas esse eventuras, semper ipsi affirmant artem esse veram, quidquid eveniat.

30. Tibi, *Domine DEVS*, fiat reverentia & honor ; quia, sicut dæmones fuerunt ejecti ex paradiso per hoc, quòd voluerint esse Tibi similes , ita augures & sortilegi intrabunt in infernum per hoc, quòd velint esse similes Tibi; quoniam, sicut Tu creas aliquid de nihilo , ita ipsi volunt facere aliquid de nihilo in hoc, quòd affirmant suam artem, quæ nihil est, esse aliquid: igitur, cùm hoc ita sit, tuus servus & tuus subditus à Te petit gratiam ut ei des non confidere in ulla re nisi in tua gloriosa *Essentia divina*.

## CAPUT CCXIX.

*QVOMODO SVBTILITAS HOMINIS sit finita & terminata.*

1. **O** *DEVS potens, sapiens & volens*
- a. **O** *omnia bona ! Sicut tota scientia hominis est contenta & comprehensa & terminata intrà decem prædicamenta , ita oportet subtilitatem ipsius esse contentam & com-*

comprehensam & terminatam intrà terminos illorum.

2. Quia subtilitas hominis, *Domine*, non potest sufficere ad attingendum ullam rem, quæ sit extra decem prædicamenta, imò oportet ipsam recipere finem & terminationem intrà res subjectas decem prædicamentis, & istæ res sunt tot & adeò diversæ, ideo ipsa non potest sufficere ad attingendum omnes fines & terminationses, in quibus prædicamenta creata sunt terminata in suis subjectis, & sua subjecta in ipsis.

3. Unde, sicut visus corporalis hominis non potest se extendere per aerem usque ad finem & terminationem, in qua aer est terminatus, ita, *Domine*, subtilitas hominis non potest sufficere ad attingendum & intelligendum & sciendum omnes res, quæ sunt intrà decem prædicamenta: igitur, cum hoc ita sit, sicut navis est finita & terminata intrà mare, ita subtilitas hominis est finita & terminata intrà decem prædicamenta; & propterea, quando homo ignorat aliquas res, sua ignorantia evenit ex hoc, quòd sub-

tilitas



tilitas ipsius sit terminata intrà terminos illarum rerum, quas ignorat.

4. b. *O vere DEVS, qui es vera Vita & Gloria super omnes glorias!* Tu scis, *Domine*, quòd substantia dividatur in duas partes, scilicet in substantiam incorporalem, qualis es Tu & Angelus & anima, & substantiam corporalem, qualis est firmamentum & elementa & corpora composita ex eis.

5. Igitur, cùm Tu, *Domine*, sis substantia spiritualis infinita & invisibilis, & Angeli & animæ etiam sint substantiæ spirituales invisibiles, & ultra istas substantias sint tot substantiæ corporales & visibiles, quænam subtilitas hominis posset sufficere ad sciendum omnes substantias in tota totalitate ipsarum?

6. *Honorate Domine, plene omnibus bonis!* Non est ullus homo quantumcunque subtilis ingenii, qui possit scire totalitatem naturæ & proprietatis & essentiæ suæmet substantiæ, imò plures sunt res, quas homo non potest cognoscere & scire in suamet substantia, quam sint res, quas in ea cognoscit

cit & percipit : igitur, si in cognoscendo semet ipsum habet homo suam subtilitatem & suam scientiam adeò terminatas, quantò plús habet eas terminatas in generalitate omnium decem prædicamentorum?

7. c. *Sanctificate Domine, honorate ab omnibus creaturis !* Tu scis, quòd *Quantitas* sit prædicamentum divisum in duas partes, scilicet in *quantitatem simplicem*, qualis est *quantitas virtutis animæ & quantitas puncti intellectualis & aliarum rerum similium*, & *quantitatem compositam*, qualis est *quantitas corporis compositi ex quatuor elementis*.

8. Igitur, cùm sint tot individua, *Domine*, in quibus est *quantitas simplex & composita*, quænam subtilitas hominis posset computare *quantitatem eorum in numero & quantitatem*, quam quodlibet habet in se ipso? est impossibile, quòd homo posset computare quot sint palmi à terra usque ad cælum & quot sint athomi in aere & *quanta sit virtus in anima hominis*.

9. Unde benedictus sis, *Domine DEVS,*

*VS*, quia per hoc, quòd subtilitas intellectus hominis non sufficiat potentialiter nec actualiter ad sciendum numerum omnium substantiarum, quæ sunt, nec omnium accidentium, quæ sunt in eis, ipsa non potest tantam quantitatem scire & intelligere quanta est in creaturis; & propterea, sicut piscis est terminatus intrà mare & mare non est terminatum intrà ipsum piscem, ita subtilitas intellectus hominis est terminata intrà quantitatem, & quantitas non est terminata intrà ipsam subtilitatem.

10. d. *Misericors Domine, in quo confidunt omnes vires meæ animæ!* Tu scis, quòd Relatio sit divisa in duas partes, scilicet in relationem intellectualem, qualis est Pater-nitas & Filiatio & Processio, quæ est in tua Deitate, & relationem sensualem, qualis est magnitudo & parvitas, quæ est in rebus compositis ex forma & materia sensualibus.

11. Igitur, cùm relatio intellectualis, quæ est in tua divina Natura, *Domine*, sit infinita & æterna, & relatio sensualis sit in tot individuis, quis est adeò sapiens & subtilis,

tilis, quòd posset scire relationem in tota sua totalitate? hoc mihi videtur impossibile.

12. Unde benedictus sis, *Domine D E-  
VS*; quia impossibilitas, quæ est humano intellectui occasio non possendi scire totam totalitatem relationis, est subtilitati ipsius occasio essendi terminata intrà terminos relationis, & hæc terminatio facit, quòd homo non possit scire totam totalitatem relationis.

13. e. *Excelleus Domine super omnes altitudines, magne super omnes magnitudines!* Tu scis, quòd *Qualitas* dividatur id duas partes, scilicet in qualitatem essentialem vel substantialem, qualis est *Justitia* & *Amor* & *Bonitas* in tua divina *Essentia* & calor in igne & frigus in aqua, & qualitatem accidentalem, qualis est calor in aqua & figura turris vel gladii & similes.

14. Igitur, cùm tot fiat qualitates & adeò diversæ, *Domine*, & subtilitas in quolibet homine sit una sola res, quinam homo est adeò subtilis, quòd possit intelligere & scire totam totalitatem qualitatis? est impossibile,

**Vol. II. Li. III. Di. XXXI. Cap. CCXIX.** 171  
possibile, quòd subtilitas sit adeò magna in  
homine sicut est qualitas in tota sua tota-  
litate.

15. Unde benedictus sis, *Domine D E-  
VS*, quia magnitudo, quæ est in totalitate  
qualitatis major quàm in subtilitate homi-  
nis, est impossibilitas terminans ipsam sub-  
tilitatem intrà totalitatem qualitatis: igitur,  
cùm hoc ita sit, stulti sunt omnes, qui dis-  
credunt qualitates, quas suus intellectus non  
potest intelligere ratione ignorantia, quam  
habet per hoc, quòd sit terminatus intrà  
magnam totalitatem qualitatis.

16. f. *Sapiens Domine, plene omni sapien-  
tiâ, juste in omnibus rebus!* Tu scis, quòd *Ac-  
tio & Passio* dividantur duobus modis, quia  
est actio intellectualis, & actio sensualis, &  
similiter passio intellectualis, & passio sen-  
sualis. Actio intellectualis est, sicut actio,  
quam Tu habes super omnes creaturas &  
actio quam animæ habent super res sensua-  
les; sed actio sensualis est illa, quam elemen-  
ta habent super se invicem & quam alii ho-  
mines habent super alios. Passio intellec-  
tualis

tualis est illa, quam habent dæmones & animæ quando torquentur in inferno, & illa quam habent homines quando cogitando & imaginando habent displicentiam & tædium vel afflictionem vel aliquid simile; sed passio sensualis est quando homo sentit famem vel sitim vel calorem vel frigus vel infirmitatem vel servitutem vel aliquid simile.

17. Igitur, cùm adeò magna sit actio, quam Tu, *Domine*, habes super creaturas, & adeò multæ sint actiones & passiones creaturarum, quis est qui habeat tantam subtilitatem, quòd possit scire omnes actiones & passiones, quæ sunt in *esse*? ita procul est homo à sciendo omnes ipsas, quòd nemo quantumcunque sapiens possit scire totam totalitatem actionis & passionis, quæ sunt in solo se ipso vel in alio individuo.

18. Unde, cùm hoc ita sit, *Domine*, quòd nullus homo in hoc mundo possit scire & intelligere totalitatem actionis & passionis, per hoc significatur & demonstratur, quòd subtilitas hominis sit finita & termi-

nata

nata intrà terminos actionis & passionis, qui eam comprehendunt & includunt intrà se ipsos, quia ipsa non potest tantum se extendere, quantum se extendunt actiones & passionis, quæ sunt in *esse*.

19. g. *O Domine DEVS, qui es excellens Bonitas amata & bene volita ab omnibus populis!* Tu scis, quòd *Situs* sit prædicamentum divisum in rebus corporalibus quatuor modis; quia quædam corpora stant erecta, alia declivia, alia per longum jacentia, & alia curva vel circulata.

20. Igitur, cum sint tot situationes in corporibus, *Domine*, & sit impossibile, quòd homo videat in sua præsentia omnia corpora secundum situm, quem habent, impossibile est intellectum hominis esse adeò subtilem, quòd sciat omnes situs, secundum quos corpora sunt situata.

21. Igitur, quia hoc ita est, *Domine*, propterea subtilitas hominis est terminata & finita intrà prædicamentum situs, ratione cujus finis & terminationis non sufficiunt sensus sensuales & intellectuales ipsius ad

cog-

cognoscendum & sciendum situationes, quæ sunt ultra terminos, intrà quos ipsi sensus sunt finiti & terminati.

22. h. *Alte Domine super omnes altitudines, magne Domine super omnes magnitudines* : Tu scis, quòd prædicamentum *Habitus* sit divisum in quatuor partes, quæ sunt potentia, actus, sensualitas, & intellectualitas : igitur, cùm tot sint creaturæ habentes habitum diversimodè, quis est adeò subtilis & intelligens, quòd possit scire & intelligere totam totalitatem *Habitus* in quolibet subjecto ipsius ?

23. In veritate dico Tibi, *Domine*, quòd nullus sit homo, qui possit scire totam totalitatem potentia, quæ est in sola sua anima : igitur, si in una parte *Habitus* deficit scientia hominis in uno individuo, quomodo erit possibile, quòd unus homo sufficiat ad sciendum & intelligendum totam totalitatem *Habitus* in omnibus individuis ? nec omnes simul ad hoc sufficiunt.

24. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, impossibilitas, quæ vetat intellectui humano



ne possit se extendere per totam totalitatem **Habitus**, est terminus terminans subtilitatem ipsius intrà terminos **Habitus**.

25. i. *Gloriose Domine super omnes glorias, honorate super omnes honorationes!* Tu scis, quòd prædicamentum, quod dicitur **Tempus**, sit divisum in tres partes, quarum una est tempus præteritum, alia tempus præsens, & alia tempus futurum; & etiam scis, quòd omnes res mobiles sint in tempore, & totum tempus sit in ipsis.

26. *Virtuose Domine!* Non est ullus homo quantumcunque subtilis & sapiens, qui possit scire & intelligere totam totalitatem temporis & motus præsentis, quæ est inter tempus præteritum & futurum; quia adeò modica res sunt tempus præsens & motus, qui in ipso fit, quòd nullus humanus intellectus possit ipsam totaliter attingere & comprehendere: igitur, si in una parte temporis & motus, qui fit in ea, subtilitas hominis est finita & terminata, quantò plus erit finita & terminata in omnibus partibus temporis & in omnibus motibus factis in ipsis.

27. Unde

27. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*; quia sicut subtilitas intellectus hominis est finita & terminata intrà tempus præsens ratione modicæ quantitatis ipsius, ita est finità & terminata intra tempus præteritum & futurum ratione magnæ quantitatis ipsorum.

28. K. *O Singularis Rex gloria, pro quo vigilando pernoctant meæ cogitationes & meæ considerationes!* Tu scis, *Domine*, quòd res secundùm suas diversitates & quantitates & qualitates habeant diversa & singularia loca, sicut totum, quod est locatum in suis partibus & suæ partes in ipso, & genus in suis speciebus & suæ species in ipso, & species in suis individuis & sua individua in ipsa, & forma in materia, & proprietas in complexione, & res in motibus & in causis, & aqua in vasis, & corpus in suo loco.

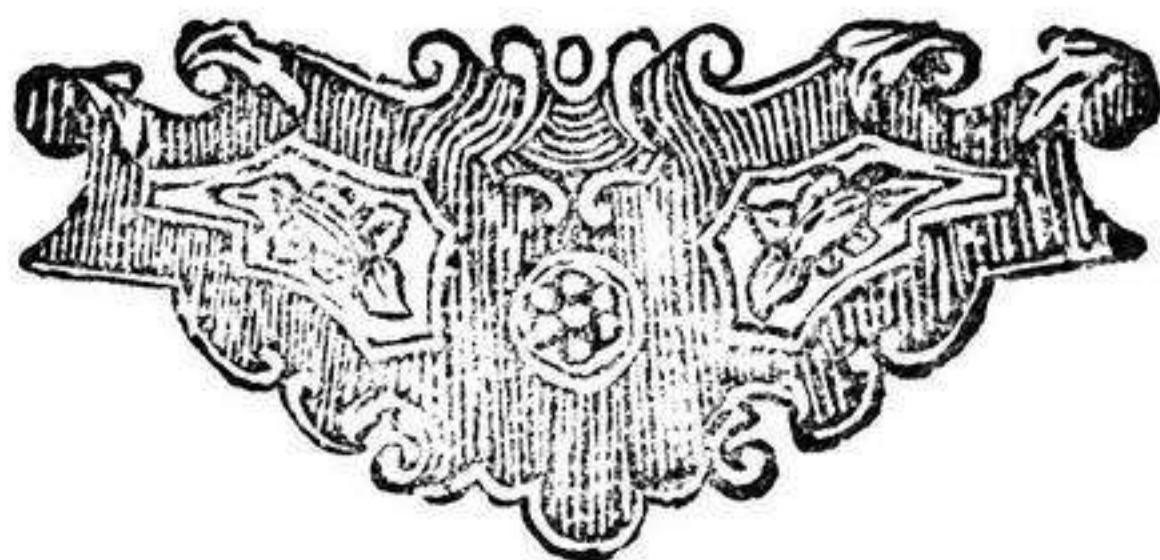
29. Igitur, cùm tot sint creaturæ, *Domine*, & adeò diversimodè sint locatæ aliæ in aliis, quis posset intelligere & scire totam totalitatem prædicamenti, quod dicitur *Locus*? certè nemo, *Domine*; quia tot sunt mo-  
di

*Vo. II. Lib. III. Di. XXXI. Cap. CCXIX.* 177  
di locorum & tot sunt loca, in quibus locan-  
tur diversæ res, quòd non sit ulla humana  
scientia in hoc mundo, quæ tantum possit  
scire & intelligere.

30. Tuus servus, *Domine DEVS*, Te  
laudat & Te orat & benedicit, & Tibi gra-  
tias agit, quia ei dedisti gratiam perficiendi  
per tuum adjutorium istam Distinctionem;  
& confidit in Te & in tua dulci Miseri-  
cordia, quòd ei dabis gratiam & be-  
nedictionem ut ducat ad finem  
alias Distinctiones ad laudem &  
gloriam Tui, qui es suus Do-  
minus DEUS.

M

DIS-

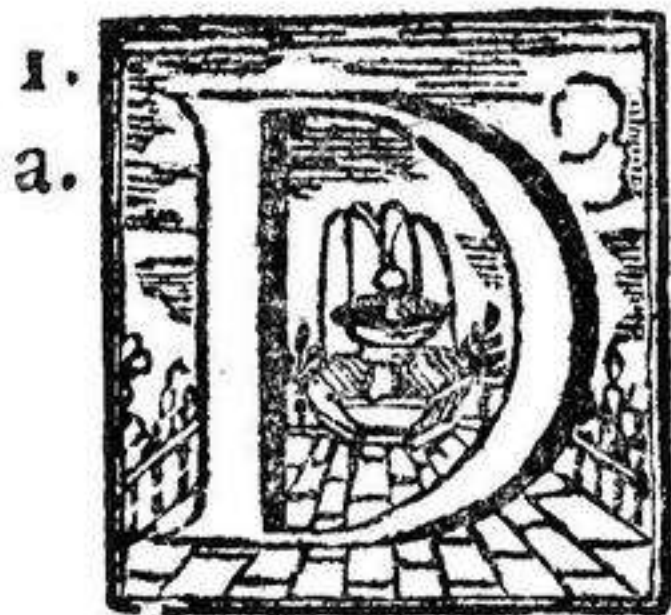


## DISTINC. XXXII.

DE ANIMOSITATE VEL FER-  
vore.

## CAPUT CCXX.

*Quomodo homo sit animosus & fervens in  
amore.*



*EV S* gloriose, á quo des-  
cendunt & veniunt om-  
nes gratia & benedic-  
tiones! Quando homo,  
*Domine*, habet magnam  
animositatem & mag-  
num fervorem amandi

Te perfectè, sua anima ex omnibus viri-  
bus suæ memoriæ memorat tuam Bonita-  
tem, & ex omnibus viribus sui intellectus  
eam intelligit, & ex omnibus viribus suæ  
voluntatis eam vult, & propterea amat Te  
animosè & ferventer.

2. Cúm

2. Cúm ita fit, quòd animositas vel fervor sit in anima hominis potentialiter, qui vult animosè & ferventer amare, *Domine*, oportet, quòd memoriâ & intellectu & voluntate faciat venire animositatem vel fervorem de potentia in actum; quia memoria & intellectus & voluntas sunt virtutes quibus animositas vel fervor venit de potentia in actum, & quò plus memoria & intellectus & voluntas sunt in actualitate, eò plus amat homo animosè & ferventer.

3. Sed, quia memoria & intellectus & voluntas hominis sunt in tractando de rebus mundanis ad possidendum eas & ad recipiendum placitum ab eis, *Domine*, propterea non adducunt de potentia in actum totam animositatem vel fervorem, quo homo potest Te amare & honorare & laudare & benedicere & Tibi servire.

4. b. *Virtuose Domine, super omnes virtutes, honorate DEVS super omnes honorationes!* Sicut vas vacuum est paratum ad recipiendum quaecunque rem velit homo ponere

nere in ipso, siue res sit pulchra siue deformis, ita memoria intellectus & voluntas hominis sunt vasa parata ad recipiendum quas-  
cunque res velit homo in eis ponere memo-  
rando & intelligendo & volendo, & secun-  
dum quod sunt res quas in eis ponit, est sua  
animositas vel fervor in amando ipsas.

5. Igitur, quia homines peccatores me-  
moriā & intellectum & voluntatem suā  
animæ implent vanitatibus huius mundi,  
*Domine*, memorando & intelligendo & vo-  
lendo delicatos cibos & nobilia vina & pul-  
chra vestimenta & pulchras mulieres & pul-  
chras domus & pulchros equos & alias res  
similes, propterea memoria & intellectus &  
voluntas faciunt eos animosos & ferventes  
in amando possidere delectationes huius  
mundi, quæ nihil valent.

6. Igitur, cum hoc ita sit, *Domine*, per  
nimium memorare & intelligere & velle de-  
lectationes & honorationes huius mundi fi-  
unt homines nimis animosi & ferventes in  
amando possidere vanas delectationes mun-  
danas; &, quia ipsi plus memorant & intel-  
ligunt

*Vol. II. Li. III. Di. XXXII. Cap. CCXX. 181*  
ligunt & volunt res mundanas quàm Te,  
propterea sunt ferventiores in amando mun-  
dum quàm in amando Te, & sunt plures in  
numero, qui amant mundum, quàm qui  
amant Te: igitur, cùm Tu, *Domine*, tantò  
plùs valeas quàm mundus, quænam male-  
dictio est isti comparabilis?

7. c. *O Domine DEVS, qui possides om-  
nes terminos terrarum & marium & omnium  
cælorum!* Qui ferventer & animosè amant,  
æqualiter recipiunt bona & mala, quæ eis  
veniunt ab amore; quia bona, quæ recipi-  
unt ab amore sunt eis labores, eò quòd de-  
siderent ipsa esse majora quàm sint, & mala  
quæ sustinent per amorem sunt ei placita, eò  
quòd descendant & deriventur ab amore &  
ea sustineant propter amorem.

8. *Gloriosè DEVS!* Sicut per mag-  
nam animositatem & fervorem amoris non  
faciunt homines differentiam inter bona &  
mala venientia ab amore, ita; *Domine*, per  
defectum animositatis & fervoris amoris  
quidam homines faciunt differentiam inter  
bona & mala venientia ab amore; quia na-  
turale

naturale est homini parum ferventi & animoso in amando non velle sustinere labores & poenas provenientes ab amore, quia non habet magnum desiderium possidendi & habendi bona & placita venientia ab amore.

9. Igitur, quia homines peccatores non habent magnum fervorem & animositate in amando Te, *Domine*, propterea, quando evenit, quòd ipsi velint amare & honorare Te & fervire Tibi & memorent & intelligant se debere sustinere labores & afflictiones in tuo amore & servitio, tunc retrocedunt & desistunt à sua bona voluntate ratione timoris illorum laborum & afflictionum.

10. d. *Vere Domine super omnem veritatem, cui obediunt omnes creaturae!* Valde conqueror Tibi de mea magna animositate, quæ die & nocte mihi dat laborem in amando Te, quia adeò est magna, quòd velit me ultra terminos mearum virium amare Te; & quia hoc non possum facere, me tribulat & vexat mandando mihi amare Te ultra potestatem mearum virium.

11. Unde



11. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*, quia de majoribus afflictionibus & laboribus, quos homo possit habere in hoc mundo, est quando suus Dominus ei mandat facere res, quæ sunt ultra potestatem & vires ipsius: igitur, quia animositas se fecit dominam mei, & mihi mandat facere ultra meam potestatem, in valde magna tribulatione & labore sum per nimietatem ipsius in amando & honorando & benedicendo Te & in serviendo Tibi.

12. Tibi, *Domine DEVS*, sit gloria & laus omni tempore; quia, licet meus nimius fervor me teneat in gravibus afflictionibus & laboribus, tamen nolo sanari à vulneribus & malis quæ mihi dat, quoniam illa vulnera & mala sunt mea placita & meæ quietes, quando memorando intelligendo & volendo contemplan, quòd quò majores sunt mei labores, eò plus augeatur meus amor.

13. e. *O Domine DEVS, qui es dulcis spes hominum Te precantium & orantium!*  
Ad eò auxisti & multiplicasti in me animositatem & fervorem amandi Te & serviendi Tibi,

Tibi, quòd totum meum cor devenerit in suspiria & in amorem, & toti mei oculi sint in lacrymis & ploratibus, & tota mea cogitatio & mea imaginatio & mea perceptio & mea recordatio & totum meum desiderium & totum meum tempus non possint mihi sufficere ad amandum Te & ad serviendum Tibi.

14. Omnes meæ sensualitates, *Domine DEVS*, non possunt sufficere ad complendum omne id, quod desiderat magnus fervor meæ animositatis, quia meum os non potest dicere de Te tot laudes quot meum cor desiderat, nec meæ aures possunt audire tot tuarum honorationum quot mea anima vult, nec mei oculi possunt videre tot tuorum operum quot desidero videre, nec meæ manus possunt facere tot bona opera nec mei pedes possunt tot passus dare in tuis viis quot mea anima vult & mandat & desiderat: igitur, quia meæ sensualitates non possunt complere totum id, quod mea anima vult & desiderat, propterea mea excessiva animositas est, quæ illas tenet in languore &

tor-

tormento & labore.

15. Igitur, quia nec meæ intellectualitates nec meæ sensualitates possunt sufficere ad complendum desiderium meæ magnæ animositate per hoc, quòd ista sit valde magna & illæ sint valde parvæ, valde conqueror Tibi, *Domine*, de meis intellectualitatibus & sensualitatibus, quòd non crescant & augeantur quousque sufficiant ad complendum magnam voluntatem & magnum desiderium meæ animæ.

16. f. *O Domine gloriose, in quo confidimus & speramus habere pacem & benedictionem & gratiam!* Adeò mihi est res dulcis & placens habere magnam animositatem amandi & laudandi Te & serviendi Tibi, & adeò me tenet in labore & tempestate & afflictione sua magnitudo, quòd quandoque sim laudator & benevolus ipsius per hoc, quòd me faciat adeò amare & velle Te, & quandoque conquerar de ea per hoc, quòd adeò me teneat in languore & labore sinè ullo remedio & sinè ulla quiete quam mihi det.

17. Adeò sum captus & comprehensus  
&

& subjugatus ab animositate, *Domine*, quòd propter excessivum fervorem ipsius quandoque me videam vilipendi & contemni & maledici ab hominibus, qui me reputant tanquam amentem, & quandoque me videam ab eis amari & honorari & laudari & benedici; & propterea, quando bene confidero, non scio an me laudem, an verò conquerar de mea animositate, quæ ita facit de me quidquid vult.

18. Sicut à vase pleno vino vel aqua exit totus liquor, qui in eo est, quando ipsum frangitur; ita, *Domine*, adeò me frangit & torquet & molestat excessiva animositas, quòd me totum disjungat, & ratione hujus disjunctionis faciat devenire in actum totum amorem, quem mea anima habet in potentia.

19. g. *O Domine, qui natus es de Virgine gloriosa per gratiam sancti Spiritus!* Adeò sum victus & superatus à mea animositate quòd non possim abscondere aliquid mei amoris nec aliquid ei contrarium, quia ipsa me facit dicere & revelare & significare

meum propositum & cogitationes, quæ mihi veniunt ex amore, & me facit maledicere res contrarias perfectioni mei propositi & complemento mearum inamorationum.

20. Die & nocte laboro, *Domine*, & sum in consideratione quomodo mei amores & meæ voluntates & mea desideria sint majora & meliora quàm sunt, & omnes isti labores & sollicitudines sunt in me per hoc quòd mea animositas velit de me id, quod non possum ei dare; quia totam meam animam & totum meum corpus dedi ei ad amandum & volendum & desiderandum, & ipsa adhuc vult quòd plus ei dem: igitur, cum ego non possim ei plus dare, frustra me affligit, quoniam me totum habet in se & sub se.

21. Sicut formica per nimis magnam affectionem portat majus corpus, quàm suum; ita, *Domine*, mea animositas me facit adeò amare & desiderare hanc Artem Contemplationis ad amandum & honorandum & laudandum Te & ad serviendum Tibi, quòd super vires meæ animæ & mei corporis

ris me faciat laborare : igitur, quia mei labores sunt valde magni & periculosi, & mea animositas non vult mihi dare ullam quietem nec ullam securitatem, propterea recurro ad Te, *Domine*, qui es requies & remedium & securitas omnium, qui pro Te laborant, & precor Te ut allevies meos languores & me custodias ab omnibus erroribus.

22. h. *Laudate Domine super omnes laudes, honorate Domine super omnes honorationes* ! Sicut homo dolens gravibus doloribus & tribulatus magnis tribulationibus clamat & reclamatur & plangit, ita tuus fervus clamat & plangit propter graves dolores & sollicitudines, quas ei dat sua excessiva animositas, quæ vult quòd ipse memoret id, quod non potest capi in sua memoria, & intelligat id, quod non potest capi in suo intellectu, & velit id, quod non potest capi in sua voluntate.

23. Unde, sicut homo, *Domine*, quandoque propter suspicionem torquet alium ut ei reddat id, quod non abstulit, vel ut dicat,

cat id, quod nescit; ita adeò est comprehensa amore mea animositas, quòd tota die me torqueat, quia ei non do id, quod non possum ei dare & id, quod non habeo & id quod nescio; &, quia non possum me defendere ab amore ipsius, nec possum ei dare quod à me petit, propterea valde vehementer sum in tormentis & laboribus confidendo in tuo succursu & in tuo valore.

24. Amor me incitat, *Domine*, & mihi dat animositatem ut vadam ad moriendum pro laude tuarum honorationum; &, quia ego non sum dignus mori morte adeò pretiosâ, nec habeo in mea potestate mori pro tuo amore, quare amor me reprehendit & mihi dat laborem quando non morior pro Te? & quare mea excessiva voluntas me facit velle id, quod non sum dignus velle?

25. i. *Gloriose Domine super omnes glorias, virtuose super omnes virtutes!* Cùm animositas, quam habeo in amando Te, non veniat à me nec per me, imò veniat à Te & per Te, quare petit à me multiplicationem amoris & non petit eam à Te? & quare torquet

quet me quando non augeo meum amorem, qui non potest augeri nisi à Te?

26. Si mea animositas vellet, *Domine*, quòd multiplicarem meum amorem in amando res, quas per meam naturam corruptam à peccato possum amare, ego multiplicarem ipsum, amando vanam gloriam & luxuriam & vanas delectationes & res peccaminosas, quia talem amorem posset augere mea voluntas; sed mea animositas non vult quòd amem ullam talium rerum, neque quòd amem tali amore vitioso, imò vult quòd amem res virtuosas, & amore qui non venit nisi à Te.

27. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, omnes labores & sollicitudines, quas excessivus fervor vel animositas mihi dat per hoc, quòd Te non amem ferventiùs, mihi veniunt à Te, qui non auges meum amorem usque ad illum gradum, in quo est meus fervor; quia, si meus amor esset æqualis meo fervori, esset adeò magna mea memoria in memorando id, quod memoraret, & meus intellectus in intelligendo id, quod intelligeret, sicut mea



voluntas in amando id, quod vellet; &, si ita esset, mea animositas non haberet ullam occasionem torquendi me, quia mea memoria memoraret & meus intellectus intelligeret quidquid ipsa vellet.

28. K. *O Domine Creator omnium rerum!*  
Qui habent majorem fervorem & animositate quàm potestatem in serviendo Tibi & in honorando Te, sunt in tristitia & fletu & angustia quando non possunt tantum complere, quantum sua voluntas desiderat in tuo honore & servitio; & propterea beatificantur à Te, quando dant suæ voluntati totam suam potestatem & quando desiderant posse sufficere ad complendum quidquid ipsa vult.

29. In quantum sunt homines animosiores & ferventiores in honorando Te & in serviendo Tibi, *Domine*, in tantum sunt beatiore; &, in quantum ipsi plus & ferventiùs conantur complere suam magnam animositate & plus possunt eam complere, in tantum beatiore sunt: igitur, cum hoc ita sit, beatiore & feliciores homines sunt illi,

illi, quibus fervor dat desiderare mori pro  
Te & posse complere perfectionem sui desi-  
derii.

30. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, mi-  
feri sunt omnes, qui habent suam animosita-  
tem & suum fervorem in possidendo & ha-  
bendo vanas delectationes temporales; &  
in quantum sua animositas est major in istis  
rebus, in tantum erit major sua damnatio  
in absentia sui Domini DEI.

## CAPUT CCXXI.

*QUOMODO HOMO SUMAT AR-  
tem & modum vivificandi vel mortificandi  
suam animositatem vel fervorem.*

1. **O** *DEVS* *juste* *Judex* *perfecte* *sapiens*  
a. **O** *complete* *in* *omnibus* *bonis*! Qui vult  
vivificare vel mortificare suam animositatem  
vel fervorem, oportet, *Domine*, quòd poten-  
tiam imaginativam ducat per tredecim res  
imaginando ipsas, quæ sunt: memoria, in-  
tellectus, voluntas, sensualitas, intellectu-  
tas,

*Vol. II. Li. III. Di. XXXII. Cap. CCXXI.* 193  
tas, potentia, actualitas, finitas, infinitas,  
occasio, casualitas, prima intentio, & se-  
cunda intentio.

2. Unde benedictus sis, *Domine DE-  
VS*, quia, quando homo ducit suam ima-  
ginationem per tredecim supradictas res ima-  
ginando ipsas, potest vivificare vel mortifi-  
care suam animositatem secundum disposi-  
tionem & modum, quo eas imaginatur, & se-  
cundum quod imaginando mutatur de una  
in aliam, & secundum quod perseverat in  
imaginatione earum.

3. Nam, sicut medicus dat infirmo sa-  
nitatem temperando qualitates & comple-  
xiones ipsius, ita, *Domine*, imaginativa  
temperatè imaginando tredecim res prædic-  
tas, dat homini animositatem & fervorem  
temperatum & ordinatum; & sicut homo est  
infirmus ratione inæqualitatis humorum &  
qualitatum & complexionum, ita est ani-  
mosus ratione longe continuationis, quam  
imaginativa habet in imaginando aliquas  
res, & habet defectam animositatis ratione  
parvæ continuationis, quam imaginativa ha-  
bet

bet in imaginando illas.

4. b. *O Domine, qui es solatium & confortatio hominum amatorum scientia!* Qui est nimis animosus in amando delectationes temporales & vanitates hujus mundi, si velit vincere & mortificare suam nimiam animositatem, conetur quantum possit oblivisci res, quas sua memoria nimis multum memorat, & memorare quantum possit res, quas sua memoria nimis parum memorat.

5. Nam, quando imaginativa, *Domine*, imaginatur res nimis memoratas, tunc per nimiam memoracionem & per continuam imaginationem crescit animositas & fervor in homine: igitur, qui vult mortificare suam animositatem, oportet, quòd separet memoriam & imaginativam à rebus nimis memoratis & imaginatis & ab omnibus rebus eis similibus in proprietate & forma & natura.

6. Qui habet parum fervoris & animositatis in amando aliquam rem, si velit illam rem animosè & ferventer amare, oportet, *Domine*, quòd perseveret in imaginando &

me-

memorando ipsam & in imaginando & memorando quidquid in ea est bonum & pulchrum & placens; &, si aliquid sit in illa re turpe & displicens, oportet, quòd hoc obliviscatur, quia quantum erit in memoria & imaginatione, tantum impedit augmentum fervoris & animositatis in amore illius rei.

7. c. *Domine DEVS*, qui exaudis tuos amatores, quando precando Te sunt in lacrymis & ploratibus! Quando homo habet nimis magnam animositatem in volendo intelligere aliquam rem, quam non potest intelligere, si velit illam mortificare, oportet, quòd imaginetur finem & terminationem sui intellectus, qui est finitus & terminatus & ratione hujus finis & terminationis non potest sufficere ad intelligendum omnes res.

8. Et, in quantum imaginativa, *Domine*, imaginabitur terminationem & finem & defectum intellectus, in tantum mortificabit animositatem, quia hæc semper mortificatur, quando imaginativa imaginatur defectus, quos intellectus habet in intelligendo id, quod nimia voluntas vult intelligere.

9. Qui

9. Qui vult augere & multiplicare suam animositate & fervorem ad intelligendum aliquam rem, oportet, quòd imagine- tur virtutem & gratiam, quam Tu, *Domine*, dedisti humano intellectui, & oportet, quòd imaginetur modum, per quem intellectus in- telligit, & per quem non intelligit; quia imaginando modum, per quem intellectus intelligit & modum, per quem non intelligit multiplicatur animositas ad intelligendum res, quæ possunt intelligi.

10. d. *O Rex, qui es Splendor omnium splendorum & Luciditas omnium luciditatum!*  
 Qui vult augere suam animositate & fer- vorem in volendo & amando Te, *Domine*, jungat totam suam voluntatem cum to- ta sua imaginativa taliter, quòd tota sua vo- luntas sit in amando Te & tota sua imagi- nativa sit in imaginando tuam Bonitatem & tuam Virtutem & tuam Perfectionem; & si hoc modo associet & jungat & con- cordet suam voluntatem cum sua imagina- tiva, augebit & multiplicabit animositate & fervorem in volendo & amando Te.

11. Nam, quando tota voluntas hominis, *Domine*, est in volendo Te, tota imaginativa est in imaginando res, cum quibus homo potest Te amare & Tibi fervire; & dum tota voluntas hominis sit in hoc, nulla alia imaginatio potest capi in sua imaginativa, nisi imaginatio Te amandi & Tibi serviendi; & quando imaginativa est tota in Te amando & Tibi serviendo, nullum aliud velle potest capi in voluntate, nisi velle Te amare & Tibi fervire.

12. Qui est nimis animosus in luxuria vel in cibo vel in potu vel in aliquo vitio, *Domine*, si velit mortificare & minuere suam animositatem, oportet, quòd separet imaginativam à voluntate & voluntatem ab imaginativa, & quòd mutet eas in alias res, quæ non sint de genere rerum nimis volitarum obliviscendo & ignorando res nimis volitas & imaginatas.

13. e. *Desiderate Domine ab omnibus hominibus à Te sperantibus gloriam & benedictionem!* Quando homo est nimis fervens & animosus ratione potentiæ sensitivæ, à qua  
venit

venit & derivatur nimia animositas, quam habet in rebus sensualibus, si velit mortificare & destruere suam magnam animositatem, imaginetur vilitatem, quam potentia sensitiva recepit per corruptionem peccati & imaginetur quomodo potentia rationalis sit digna esse domina potentia sensitivæ.

14. Nam, si homo, *Domine*, imaginetur illas res, in quibus potentia sensitiva est vilis & culpabilis & perversa, & imaginetur nobilitatem potentia rationalis, tunc abhorrebit & contemnet opera potentia sensitivæ & amabit opera potentia rationalis, & contemnendo potentiam sensitivam & amando rationalem, mortificabit animositatem & fervorem proveniente à potentia sensitiva.

15. Sed, quia nos, *Domine*, per peccatum cecidimus in servitutem potentia sensitivæ, propterea non imaginamur vitia nec defectus, qui sunt in ea, nec virtutes & perfectiones, quæ sunt in potentia rationali, & ratione hujus, potentia sensitiva ducit nostram imaginationem quocunque vult, & quò plus se facit dominam nostræ imaginationis,



*Vo. II. Li. III. Di. XXXII. Cap. CCXXI.* 199  
tionis, eò ferventiores & animosiores sumus  
in ferviendo & obediendo ei in omnibus  
suis mandatis.

16. f. *Perfekte Domine in virtutibus & in  
omnibus honorationibus* ! Quando homo est  
parum animosus in rebus intellectualibus,  
si velit augere suam animositatem in eis, o-  
portet, quòd subdat suam imaginativam me-  
morix & intelligentix & voluntati illarum,  
& eam auferat à rebus sensualibus, ne ima-  
ginando eas, memorentur & intelligantur &  
amentur.

17. Qui est nimis fatigatus in rebus in-  
tellectualibus per nimiam animositatem &  
fervorem cogitandi & memorandi & intel-  
ligendi & volendi ipsas, *Domine*, si velit  
mortificare suam nimiam animositatem, o-  
portet, quòd transferat suam imaginativam  
ad imaginandum res sensuales ut sua anima  
eas memoret & intelligat & velit, & per hanc  
memoriam & intelligentiam & voluntatem  
obliviscetur rerum intellectualium, & per  
oblivionem earum mortificabitur nimia ani-  
mositas, quam habet in amando eas.

18. *Glo-*

18. *Gloriose DEVS* ! In quantum res intellectuales & invisibiles sunt graviores ad memorandum & intelligendum & volendum quàm res sensuales & visibiles, *Domine*, in tantum anima habet majorem sollicitudinem & laborem in imaginando illas quàm in imaginando istas; & propterea, quando ipsa est nimis fatigata per nimiam animositate & fervorem in imaginatione rerum intellectualium, si velit alleviari, imaginetur res sensuales; sed, quia mea quies stat in laboribus, quos habeo in imaginatione rerum intellectualium, propterea mei majores labores sunt, quando mea anima præ fatigatione nimie imaginationis earum vult quiescere & alleviari imaginando res sensuales.

19. g. Tibi, *Domine DEVS*, & omni quod tuum est sit gloria & honor semper, quia volens mortificare vel vivificare fervorem suæ animositatis; oportet, quòd habeat cognitionem de rebus, quæ sunt potentialiter & de rebus, quæ sunt actualiter, quoniam per talem cognitionem potest homo ipsum mortificare vel vivificare quoties velit.

20. Si

20. Si homo, *Domine*, est nimis animosus in amando vel in loquendo vel in videndo vel in audiendo vel in quacunque alia re, si velit minuere & mortificare suam animositatem, removeat suam imaginativam ab actualitate, in qua est, & faciat eam esse in potentia; quia privatio actualitatis in imaginativa est mortificatio animositatis per hoc, quòd imaginativa non habeat actuale subjectum, in quo imaginetur.

21. Qui habet paucam animositatem in amando vel in quacunque alia re, si velit eam augere & multiplicare, oportet, *Domine*, quòd adducat suam imaginativam de potentia in actum, quia in quantum imaginativa perseverat in imaginando res, quas homo vult amare, in tantum augetur sua animositas.

22. h. *Domine gloriose, in quo confidimus & speramus habere gratiam & benedictionem!* Qui est nimis animosus & fervens in amando res finitas, si velit mortificare & minuere suam nimiam animositatem, imaginetur finem & terminationem earum, & memoret

moret & intelligat res infinitas & perdurabiles ut sua imaginativa eas imaginetur.

23. Naturale est animæ imaginanti res infinitas & perdurabiles, *Domine*, contemnerere res habentes finem & terminationem, & naturale est ipsi amare res sinè fine durabiles si eas imaginetur; quia, sicut imaginativa imaginatur in magnitudine nobilitatem & honorem & in parvitate defectum & vilitatem, ita imaginatur in rebus finitis defectum & in infinitis perfectionem; & propterea imaginando finem mortificatur animositas amandi res finitas, & imaginando infinitatem vivificatur animositas amandi res infinitas.

24. Sed, quia homines amatores rerum finitarum & habentes magnum fervorem in amando eas, *Domine*, non habent artem nec modum imaginandi in eis finem & terminationem nec imaginandi in rebus infinitis perdurabilitatem, propterea non sciunt habere artem nec modum minuendi & mortificandi magnam animositatem, quam habent in amando res finitas, & ratione hujus  
 magnæ

*Vo. II. Li. III. Di. XXXII. Cap. CCXXI. 203*  
magnæ animositatis sunt captivi & servi  
vanitatum mundanarum, quæ leviter tran-  
seunt & citò disparent.

25. i. *O Domine DEVS, qui defendis &*  
*salvas tuos servos á manibus suorum morta-*  
*lium inimicorum!* Qui habet paucum fervo-  
rem in amando aliquam rem, si velit ipsum  
augere & multiplicare, faciat, quòd sua ima-  
ginatio occasionatè imaginetur illam rem,  
quam desiderat ferventer amare; &, qui ha-  
bet nimium fervorem in amando aliquam  
rem & vult ipsum minuere, non imaginetur  
eam occasionatè, & faciat, quòd sua imagi-  
natio imaginetur alias res & non illam, nisi  
casualiter.

26. Nam, sicut multitudo lignorum est  
occasio augendi flammam ignis, *Domine,*  
ita quando imaginativa imaginatur occasio-  
natè aliquam rem est occasio augendi ani-  
mositatem in amore illius rei: igitur, cùm  
hoc ita sit, qui vult minuere animositatem,  
imagnetur casualiter & sinè ulla occasione,  
quia imaginativa non habet adeò magnam  
vim quando imaginatur casualiter sicut  
quando

quando imaginatur occasionatè.

27. Nam, sicut parva quantitas ligni est igni occasio ut sit parvus, ita, *Domine*, imaginari casualiter est imaginationi occasio ut sit parva; & sicut parva quantitas ligni facit, quòd ignis non det magnum calorem, ita imaginari casualiter facit, quòd imaginativa non det magnum fervorem & animositatem.

28. K. *O potens Domine, qui vivificas & mortificas, quos vis!* Qui vult augere vel minuere suam animositatem & suum fervorem, habeat artem & modum & industriam alterandi & mutandi suam imaginationem de prima intentione ad secundam vel de secunda intentione ad primam, quia per talem artem & modum potest homo augere vel minuere suam animositatem & fervorem.

29. Si homo, *Domine*, vult augere suam animositatem, imaginetur per primam intentionem res, quas vult amare; quia natura est imaginationis & primæ intentionis, quòd semper multiplicent animositatem &

eam

eam augeant & fortificent quando vadunt simul in quacunque re: igitur, cùm hoc ita sit, qui est nimis animosus & vult mortificare suam animositatem, faciat ire suam imaginativam per secundam intentionem & amet res secundâ intentione; quia natura est imaginationis & secundæ intentionis mortificare & minuere nimiam animositatem, cùm per mutationem primæ intentionis in secundam mutetur animositas in parvam quantitatem.

30. Tibi, *Domine DEVS*, sit omnis gloria & omnis laus, quia per hanc artem & per hunc modum prædictum potest homo augere vel minuere suam animositatem & suum fervorem, dummodo sciat ducere suam imaginativam per tredecim supradictas res, & sciat eam mutare de aliis in alias: igitur, cùm tuus servus, *Domine*, sit parum animosus in tuo amore & servitio, petit à Te, ut ei des gratiam & benedictionem habendi valde magnam animositatem in dando gloriam & laudem de suo Domino DEO.

CAPUT

## QVOMODO HOMO HABEAT

*magnam animositatem & fervorem in Contemplatione nostri Domini DEI.*

1. **D**EVUS gloriose, singularis, Domine  
 a. **D**omnibus bonis abundans! Quando homo est valde animosus & fervens in contemplatione Tui, voluntas vult & requirit & petit à memoria, quòd memoret & ab intellectu, quòd intelligat ultra terminos, in quibus habent suam virtutem terminatam; & quia memoria & intellectus non possunt dare voluntati hoc, quod petit; propterea voluntas per excessum animositatis non sequitur modum in contemplatione.

2. Et propterea, qui est bene comprehensus animositate & fervore in contemplatione, Domine, est ferè extra suum sensum perturbatus & attonitus & loquitur ferè sinè intellectu; quia, sicut fervor, quem habet, facit eum prætergredi modum in amando, ita facit eum non servare ordinationem



tionem nec modum in verbis, quæ loquitur.

3. Unde benedicti sunt qui hoc modo contemplantur in tua Bonitate, *Domine*; quia ipsi multò majorem amorem habent erga Te, quàm qui in sua contemplatione & in suis verbis sequuntur ordinationem & modum per hoc, quòd sua voluntas excessiva animositate & fervore non cogat nec constringat memoriam & intellectum ipsorum; sed illi ratione excessivi fervoris suæ animositatis non sequuntur ordinem nec modum per, hoc quòd sua excessiva voluntas velit cogere & constringere memoriam ad memorandum plus, quàm possit memorare, & intellectum ad intelligendum plus, quàm possit intelligere.

4. b. *O Domine DEVS, qui illuminas & ornas & pulchrificas meos oculos lacrymis & ploratibus & meum cor veris amoribus!*  
Adeò est mea voluntas animosa & fervens in contemplatione tuæ simplicis Unitatis in tua Trinitate, quòd velit memoriam totam eam memorare & intellectum totam eam  
in-

intelligere, ut ipsa possit Te totum velle in tota tua Unitate & Trinitate: igitur, quia voluntas vult velle plus, quàm sit ei possibile, propterea vult, quòd memoretur & intelligatur id, quod non potest memorari & intelligi.

5. Mea excessiva voluntas, *Domine*, vult facere meam animam memorare & intelligere Te ipsum in Te ipso, & hoc vult ut ipsa possit amare Te in Te ipso: igitur, cùm hoc sit impossibile, quare mea voluntas per nimiam animositatem dat laborem meæ animæ ut memoret id, quod non potest memorare & intelligat id, quod non potest intelligere? & quare ipsa adeò amat omnia tua opera, quòd velit facere meam animam ea omnia memorare & intelligere, cùm sit impossibile, quòd omnia comprehendantur in memoria & intellectu ipsius?

6. Cùm mea anima, *Domine*, cum sua memoria & intellectu non possit adimplere id, quod mea voluntas per excessum fervoris petit ab ea, quare voluntas turbat & torquet eam ut hoc adimpleat? nam, sicut mea

me-

memoria non sufficit ad memorandum Te totum nec meus intellectus sufficit ad intelligendum Te totum, ita mea voluntas non sufficit ad volendum Te totum, cum Tu sis valde major ipsâ: igitur, si mea voluntas torquet meam memoriam, quia non memorat Te totum & torquet meum intellectum, quia non intelligit Te totum, quare memoria & intellectus non torquent meam voluntatem, quia non vult Te totum?

7. c. *Domine, qui me sanas & mundas habendo pietatem & misericordiam erga me!* Adeò vehementer venerunt de potentia in actum mei sensus intellectuales præ magnitudine fervoris & animositatis contemplandi in Te, quòd omnes meos sensus sensuales faciant essent fere in potentia in tantum, quòd meum corpus quandoque sit sicut statua lignea vel lapidea, quæ caret vitâ.

8. Adeò est comprehensum & captum meum corpus à magnitudine fervoris & animositatis, quam mea anima habet in contemplatione Tui, *Domine*, quòd non possit sustinere labores & afflictiones & languores, quos

O

anima

anima ei dat, & ideo plus vellet mori quàm sustinere languores, quos sustinet ; &, quia meum corpus non moritur, suspirat cor & plorant oculi ratione laborum, in quibus ipsum est per superabundantiam amoris & fervoris meæ animæ.

9. *Amabilis Domine !* Quia mea anima vult augere & multiplicare suam animositatem & suum fervorem in tua contemplatione, & res sensuales, quæ se habent ex parte corporis, illam impediunt ; propterea vellet recedere à corpore ut perfectè posset contemplari in Te ; &, quia non potest recedere ab ipso, torquet & languere facit ipsum cum memoracionibus & desideriis videndi & laudandi & honorandi tuam gloriosam Essentiam.

10. d. *O Domine DEVS gloriose, ad quem tendunt meæ recordationes & meæ considerations & meæ desideria !* Adeò fervens est tuus servus & adeò cupidus contemplandi in tuis honoracionibus & in tuis laudibus, quòd nocte & die se segreget & se clonget ab hominibus ut solitariè possit vehementiùs

mentiús & ferventiús contemplari in Te; sed quid ei valet, *Domine*, quoniam sua excessiva animositas vincit & superat adeò vehementer suam memoriam & intellectum & voluntatem, quòd excessiva vis amoris non permittat ei contemplari secundum magnum fervorem, quo vellet contemplari?

11. Nam, sicut homo, *Domine*, præ magno timore, qui ei subito incutitur, exit à suo sensu, ita quando tuus fervus est solitarius & in locis agrestibus advenit ei adeò magnus fervor contemplandi in Te, quòd sua memoria & suus intellectus & sua voluntas perdant suam virtutem per excessivam animositatem, & ipse manet tanquam homo stupefactus & non memorat nec intelligit nec vult artem nec modum, per quem perfectè contempletur in Te.

12. In quantum mea potestas, *Domine*, deficit in satisfaciendo meæ excessivæ voluntati, in tantum mea voluntas torquet & constringit meam potestatem, & quò plus mea potestas constringitur & cogitur, eò plus debilitatur & minuitur, & quò plus ipsa  
mi-

minuitur & deficit, eò vehementiùs roboratur mea voluntas ad augendum eam, & quò plùs mea voluntas vult augere meam potestatem, eò plùs ista minuitur per excessum illius: igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, quinam labor est similis isti, quem mea excessiva voluntas me facit habere per defectum meæ potestatis, quæ non potest ei dare id, quod ab ea vult habere?

13. e. *Misericors Domine, á quo speramus gratiam & benedictionem!* Causa, quare excessivus fervor meæ animositatis me torquet & affligit, est, quia vult, quòd mea anima in hoc mundo contempletur in Te adeò ferventer sicut contemplantur in Te animæ in cœlo in præsentia tuæ gloriosæ Essentiæ divinæ: igitur, cùm sit impossibile, quòd mea anima in hoc mundo habeat adeò ferventem memoriam & adeò claram intelligentiam & adeò ardentem voluntatem sicut in alio, quare mea excessiva animositas me torquet super id, quod non possum habere nec ipsa potest consequi à mea anima in hoc mundo?

14. Quò plús mea anima, *Domine*, per vim animositatis vehementer contemplatur in Te, eò plús accedit ad Te & eò plús recedit à meo corpore ; &, quò plús ipsa recedit à corpore & accedit ad Te, eò plús vivificat in Te suas intellectualitates & eò plús mortificat sensualitates corporis ; &, quò plús ipsa vivificat suas intellectualitates contemplando in Te, eò plús laboris & afflictionis & languoris dat meo corpori.

15. Sicut homo habens magnam scientiam & habens magnum fervorem habendi ipsam majorem, quò plús addiscit, eò minús putat scire, ita, *Domine*, quò plús mea fervens animositas me facit contemplari in Te, eò plús me facit putare, quòd minús contempler in Te ; &, quò plús ipsa me facit putare, quòd mea contemplatio sit modica, eò plús me facit desiderare, quòd ipsa sit valde magna : igitur, cúm hoc ita sit, *Domine*, quid faciet meum miserum corpus, quod pro mea excessiva voluntate laborat plus quàm posset, & ipsa non vult cognoscere laborem & fragilem potestatem ipsius?

16. f. *Pater cœlestis, cujus mea anima non obliviscitur* : Meam voluntatem laudo Tibi, *Domine*, quia non amat ullam rem nisi Te ; & , si ipsa haberet adeò magnam potestatem volendi & amandi Te sicut Tu habes potestatem volendi & amandi me, conquererer de ipsa si Te non non vellet & amaret tantum, quantum Tu vis & amas me : igitur , quoniam meus intellectus intelligit, quòd Tu possis velle & amare plus quàm ego, quare non reprimit meam excessivam voluntatem, quæ vult, quòd mea memoria memoret plus quàm possit memorare & ipse intelligat plus quàm possit intelligere ?

17. *Gloriose DEVS* ! Mea voluntas valde conqueritur de meo intellectu & de mea mea memoria , quia meus intellectus intelligit & mea memoria memorat, quòd ipsa non amet Te tantum quantum es dignus amari à nobis, & propterea putant, quòd ipsa non habeat erga Te tantum amorem, quantum posset habere ; & , quia mea voluntas Te amat ex tota sua potestate, ideo conqueritur de intellectu, qui non intelligit &



de memoria, quæ non memorat quomodo ipsa Te amet tantum, quantum potest.

18. Sicut homo captus & incarceratus, *Domine*, est valde fervens & animosus exundi à terminis sui carceris, ita mea animositas se reputat captam & incarceratam in hoc sæculo, & non est satisfacta de mea memoria nec de meo intellectu nec de mea voluntate, quia habent adeò parvam & fragilem potestatem contemplandi in tuis honorationibus & in tuis virtutibus & in tuis perfectis & gloriosis operibus.

19. g. *Iuste Domine, vere, dulcis & pie!* Tuus servus & tuus benevolus stat in valde magno labore inter suam voluntatem & suum placitum; quia, quò plús Te vult & amat, eò plús crescunt & multiplicantur sui languores & sui dolores, & quò plús crescunt & multiplicantur sui labores, eò plús crescunt & multiplicantur sua placita & sui amores & suæ satisfactiones.

20. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, abundantia animositatis & fervoris in serviendo Tibi & in laudando & benedicendo Te,

Te, facit crescere meos labores & mea placita, quia mea requies & meum placitum stant in magnis laboribus, quos mihi dat fervens animositas meæ voluntatis, quæ valde ferventer amat Te, & mei labores stant in placitis meæ ferventis voluntatis.

21. Unde, quò plus sum obediens meæ ferventi voluntati, *Domine*, eò plus crescit mea animositas in serviendo Tibi & in amando & honorando Te, & quò plus crescit mea animositas, eò majores sunt labores, qui à Te & pro Te mihi veniunt; & quò plus sum inobediens meæ voluntati remittendo nimium velle, quod me facit habere sua excessiva animositas, eò plus sum in labore & tormento per hoc, quòd ipsa minuat in volendo Te: igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, non scio quodnam consilium capiam, quia omnimodè me torquet mea excessiva animositas, cujus tormentum est placitum meæ voluntatis.

22. h. *Honorate Domine super omnes honorationes, amate Domine super omnes amores! Adeò me facit amor memorare & intelligere*

telligere & velle Te, quòd mea animositas me faciat desiderare & velle mori præ abundantia amoris & placiti, & quia non est, qui refrænet meum excessivum velle, quando non morior, habeo poenam & tædium per hoc, quòd non compleatur magnus fervor in re, pro qua languet mea excessiva voluntas.

23. Quò vehementiùs & angustiòsius amor & fervor me affligunt in placitis, quæ Tu, *Domine*, me facis velle, eò plùs sum laudator & benevolus meæ magnæ animositatis, quæ me facit tantum amare & velle Te; quia, quò plùs me facit amare & velle Te, eò plùs crescit nobilitas & virtus mei amoris & meæ voluntatis, & quò major & altior est virtus mei amoris & meæ voluntatis, eò plùs debeo esse amator & laudator suæ beatæ animositatis.

24. Veniat, *Domine*, fervens animositas in me in quanta magnitudine velit, dummodo sit in volendo & amando Te; quia, quò major erit, eò plus placiti & requiei mihi adducet, cùm multò majus placitum & multò

multò majorem requiem sentiat mea anima in abundantia ferventis animositate quàm in alleviatione meorum laborum per privationem ipsius, eò quòd suum augmentum det ei placitum & sua diminutio desolationem & afflictionem.

25. i. *O Domine DEVS, qui es tota nostra vita & tota nostra salus!* Tuus fervus est adeò comprehensus tuo amore, quòd, quando ei venit fervor amandi & volendi Te, habeat tantam abundantiam ipsius, quòd voluntas, quam habet in uno solo tempore sufficeret multis aliis temporibus; &, quia tota sua fervens animositas non potest capi in uno solo tempore nec in una hora, propterea est comprehensus & constrictus & tribulatus ab ipsa.

26. Tuus fervus, *Domine DEVS*, dedit omnes suos quinque sensus sensuales & omnes suos quinque sensus intellectuales suæ animosæ voluntati, ut ferviant & obediant fervori & ardori, quem ipsa habet in contemplatione Tui; sed quid valet, quia mea excessiva voluntas adhuc vult plus habere quàm

quàm possit capi in omnibus meis sensibus sensualibus & intellectualibus, & quia hoc non potest habere, me affligit in omnibus ipsis ?

27. Quoniam mea excessiva voluntas & mea fervens animositas non potest invenire suum complementum in meis sensualitatibus nec in meis intellectualitatibus, *Domine*, quare me torquet in eis, & quare non inquirit omnem virtutem & omnem justitiam & omnem perfectionem in Te, qui es fons & radix omnium bonorum ?

28. K. *Large Domine super omnes largitates, sapiens Domine super omnes sapientias!* Ratione excessivi fervoris & animositatis est magna contentio & magna pugna inter meam voluntatem & meum placitum ex una parte, & meam potestatem & meam scientiam ex alia; quia mea voluntas & meum placitum excedunt meam potestatem & meam scientiam in hoc, quòd plus velit mea voluntas quàm possit habere mea potestas & scire mea scientia, & majus est meum placitum in sustinendo mala, quæ mihi dat  
mea

mea excessiva voluntas quàm possit sustinere mea potestas & scire mea scientia.

29. Omnes afflictiones & labores, quos mihi dant mea excessiva animositas & meum magnum placitum, *Domine*, veniunt ex hoc, quòd velint transcendere terminos meæ potestatis & meæ scientiæ; &, quia ratione suæ excessivæ magnitudinis non possunt capi intrà meam parvam potestatem & meam parvam scientiam, propterea faciunt eis injuriam, cùm mea parva potestas non possit & mea parva scientia non sciat quidquid velit mea voluntas & desideret meum placitum.

30. Cùm iste *Liber Contemplationis* sit unitus & compositus ex diversis & novis rationibus ordinatis & scriptis ad dandum hominibus fervorem & devotionem & demonstrationem veritatis, ut sint laudatores & amatores & servi tui, *Domine*: igitur, qui volet augere & multiplicare suum fervorem & suum amorem & suam scientiam contempletur in hoc Libro, ad gloriam & honorationem sui Domini DEI.

CAPUT

CAPUT CCXXIII.

**QVOMODO HOMO HABEAT**  
*magnam animositatem & fervorem videri  
suum Dominum DEVM.*

1. **O** *DEVS* magne super omnes mag-  
a. **O** *nitudines, amator misericordiae &*  
*gratiae!* Qui vult esse ardens & fervens vi-  
dendi Te, *Domine*, oportet, quòd totam su-  
am memoriam & totum suum intellectum  
& totam suam voluntatem applicet novem  
rebus, quæ sunt: Firmitas, Unitas, Trinitas,  
Infinitas, Æternitas, supremum Bonum, In-  
carnatio, Mors, & Gloria.

2. Quando homo desiderans videre  
Te, *Domine*, totaliter applicat memoriam  
& intellectum & voluntatem novem rebus  
prædictis & eas memorat & intelligit & vult  
memorando & intelligendo & volendo Te,  
tunc videt Te; &, quò vehementiùs eas  
memorat & intelligit & vult memorando  
& intelligendo & volendo Te, eò ferven-  
tiores & ardentiores sunt sua memoria &  
suus

suus intellectus & sua voluntas in videndo Te.

3. *Pie Domine!* Sicut forma sensualis objectatur visui sensuali, ita oculi intellectuales, qui sunt memoria & intellectus & voluntas vident Te in novem prædictis rebus, quæ sunt subjectum intellectuale, in quo Tu intellectualiter videris.

4. b. *O Domine DEVS, qui scis omnes nostras cogitationes & omnes nostras imaginationes!* Qui est animosus & cupidus videndi Te, ponat Te in sua memoria & in suo intellectu & in sua voluntate, quia memorando & intelligendo & volendo Te, videt homo intellectualiter, quòd Tu habeas *esse* & quòd Tu sis & fueris & eris.

5. Quoties homo affirmet aliquam rem esse in *esse, Domine*, & eam memoret & intelligat & velit, toties eam videt visu intellectuali, quæ visio est multò placentior & jucundior & amabilior visione sensuali; quia multoties videt homo sensualiter aliquam rem, quam anima non memorat nec intelligit nec vult; sed, quoties anima Te memo-

rat



rat & intelligit & vult, semper Te videt memorando & intelligendo & volendo.

6. *Humilis Domine!* Adeò magna est virtus, quæ est in anima, quando Te videt intellectualiter, quòd sua memoria & suus intellectus & sua voluntas semper crescant in animositate & fervore videndo Te; &, quò vehementiùs anima est animosa & fervens videndo Te, eò plùs crescit virtus suæ memoriæ & sui intellectus & suæ voluntatis, & quò plùs anima crescit in his virtutibus, eò plùs crescit sua visio in videndo Te.

7. c. *Honorate Domine in Sapientia & Potestate & Voluntate & in omnibus aliis Dignitatibus!* Quando homo memorat & intelligit & vult, quòd Tu sis unus solus DEUS finè pari & socio & æquali, & Te amat ex omnibus viribus suæ memoriæ & sui intellectus & suæ voluntatis, tunc contemplando videt Te, & hæc visio contemplativa est melior & gloriosior omni aliâ visione.

8. Et quando benedicta anima, *Domine,* in visione contemplativa implet suam memoriam & suum intellectum & suam voluntatem

tatem tuâ Unitate, tunc habet magnum fervorem & magnum ardorem & magnam animositatem videndi Te, amando & honorando tuam gloriosam Unitatem; quia, in quantum memoria potest memorare & intellectus intelligere & voluntas velle, in tantum omnes tres volunt Te videre.

9. Nam, sicut homo, *Domine*, capitur amore videndo aliquam rem sensualiter ratione pulchritudinis formæ sensualis ipsius, ita & multò vehementiùs anima capitur amore videndo Te, quando contemplatur in tua Bonitate & in tuis honorationibus & perfectionibus.

10. d. *Magne Domine super omnes magnitudines, virtuose Domine super omnes virtutes!* Quando homo memorat & intelligit & vult tuam sanctam Trinitatem gloriosam, tunc videt Te intellectualiter, quia Tu verè es tua sancta Trinitas gloriosa.

11. Quando homo, *Domine*, contemplando videt tuam benedictam Trinitatem, tunc sua memoria memorat Personam Patris & Personam Filii & Personam Sancti

Spi-

Spiritus, & memorat Patrem non esse Filium nec sanctum Spiritum, & Filium non esse Patrem nec sanctum Spiritum, & sanctum Spiritum non esse Patrem nec Filium; & intellectus per fidem & rationem intelligit Patrem generare Filium, & Filium recipere generationem à Patre, & sanctum Spiritum exire à Patre & Filio; & voluntas amat Patrem per hoc, quòd generet Filium & det processione sancto Spiritui, & amat Filium per hoc, quòd generetur à Patre & det processione sancto Spiritui, & amat sanctum Spiritum per hoc, quòd exeat à Patre & Filio.

12. Et, quando anima hominis contemplatur tuam virtuosam Trinitatem isto modo, *Domine*, tunc habet valde magnam exaltationem & valde magnam excellentiam in videndo ipsam, & per exaltationem, quam recipit ab hac visione, crescit & multiplicatur in ea sua animositas & fervor videndo Te, memorando & intelligendo & volendo.

13. e. *O Domine benedicte, in quo confidimus,*  
P dimus,

*dimus, & á quo speramus dona & indulgentias & benedictiones!* Quando anima hominis memorat & intelligit & vult Infinitatem, tunc videt Te, quia secundum veritatem nulla res est verè infinita, nisi Tu tantum.

14. Unde, cum anima hominis sit res finita, & memoria & intellectus & voluntas ipsius sint etiam res finita, quando evenit, *Domine*, quòd ipsa habeat suam memoriam & suum intellectum & suam voluntatem in tua Infinitate, tunc habet valde magnum amorem & valde magnum placitum videndi eam, quia valde magnum placitum debet habere res finita, quando per gratiam exaltatur ad videndum rem infinitam.

15. Nam, quando res finita, *Domine*, aspicit & videt infinitatem, tunc videt suam perfectionem & suum complementum, cum infinitas sit perfectio & complementum rei finitæ, & propterea crescit animositas & fervor rei finitæ, quando intellectualiter aspicit & videt tuam Infinitatem.

16. f. *Misericors Domine, plene dulcedine & placito!* Quando beata anima memorat

*Vo. II. Li. III. Di. XXXII. Cap. CCXXIII. 227*  
& intelligit & vult Æternitatem, tunc videt Te, quia Tu verè es Æternitas, & nulla res est verè æterna nisi Tu, cùm omnes res, quæ sunt extra Te, habeant principium.

17. Et quando anima *Domine*, memorat & intelligit, quòd sua memoria & suus intellectus & sua voluntas non sint res æternæ, & tamen memorando & intellegendò & volendo videant tuam Æternitatem, tunc crescit & multiplicatur in ea fervor videndi Te, quia memorando & intellegendò res habentes principium inamoratur & incenditur anima fervore & desiderio videndi rem æternam, sinè ullo principio.

18. *Gloriose DEVS!* Sicut homo habet puercam & tædium, quando videt aliquam rem sensualiter & non videt eam omnibus modis, quibus vellet eam videre, ita, *Domine*, per contrarium sensum habet anima hominis valde magnum placitum & lætitiã videndo tuam Æternitatem; quia, si in homine crescit animositas & fervor videndo aliquem defectum in re sensuali, quantò plus debet crescere in anima animositas & fervor

fervor videndo in tua Æternitate suam perfectionem & virtutem?

19. g. *O Domine DEVS, qui es totus in omnibus locis & totus per omnes rectitudines & extra omnes terminos earum!* Quando anima hominis memorat & intelligit & vult & amat supremum Bonum, tunc videt Te & contemplatur in Te, quia nulla res est supremum Bonum, nec suprema Bonitas, nisi Tu tantum.

20. Et quando anima hominis, *Domine*, memorat & intelligit & vult supremam Potestatem & supremam Justitiam & supremam Misericordiam & supremam Sapientiam & supremam Virtutem, tunc videt Te, quia Tu solus es, in quo sunt istæ supremæ Perfectiones.

21. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*, quia, sicut in homine crescit fervor & animositas videndo in rebus sensualibus res pulchras & novas & raras & bonas & utiles, ita & multò meliùs crescit in anima fervor & animositas videndo intellectualiter tuam magnam Potestatem & tuam magnam Justitiam

titiam & tuam benedictam Misericordiam  
& cæteras Virtutes, quæ sunt in Te.

22. h. *Domine gloriose, á quo non venit injuria nec obliquitas !* Quando anima hominis memorat & intelligit & vult tuam sanctam sanctificatam gloriosam Incarnationem, tunc videt Te, quia Tu es, qui misisti Personam Filii sapientis gloriosi ad assumendum humanam Carnem in Virgine gloriosa nostra Domina sancta MARIA.

23. Unde Tibi, *Domine JESU Christe*, detur gloria & laus omni tempore, quia memorando & intelligendo & volendo in Te naturas divinam & humanam, est homo videns Te, quoniam Tu solus es, in quo sunt conjunctæ istæ duæ naturæ.

24. Igitur, sicut homines habent magnam animositatem & fervorem videndi aliquas res raras vel novas, ita, *Domine*, ipsi debent esse valde animosi & ferventes videndi, memorando & intelligendo & volendo, conjunctionem naturæ divinæ & humanæ in JESU Christo, quæ est major & melior raritas & novitas, quæ esse possit.

25. i.

25. i. *O Domine sapiens, cui nihil est occultum!* Quando sancta anima non obliviscitur dolorum & languorum & magnorum laborum & gravis mortis, quam tua sancta Humanitas sustinuit pro nobis peccatoribus ad salvandum nos, tunc videt Te, qui omnia ista sustinuisti & portasti pro salute tui populi.

26. Igitur, sicut anima hominis, *Domine*, videt tuam Deitatem, memorando & intelligendo & volendo supremam Potestatem & supremum Amorem & supremam Bonitatem & supremam Gloriam, ita videt tuam humanam naturam, memorando & intelligendo majora mala & majores poenas & majores languores & graviores mortem, quæ unquam fuerunt, & quæ esse possint; quia nulla creatura nec omnes simul habuerunt nec habent nec habebunt in hoc mundo tantum poenæ, quantum tuum gloriosum Corpus sustinuit in sancta Cruce pretiosa.

27. Sicut bonus pugnator & bonus vallas habet magnam animositatem moriendi



di pro suo bono Domino, quem videt mori ad defendendum suum populum, ita, *Domine*, tuus servus & tuus subditus habet valde magnam animositate moriendi pro tuo amore, quia intellectualiter videt Te in Cruce, in qua mortuus es pro suo amore.

28. K. *Creator Domine cæli & terræ & omnium rerum!* Quando ego memoro & intelligo & volo magnam gloriam, quæ est in Sanctis paradisi, tunc video Te intellectualiter, quia Tu es tuamet Gloria, & es à quo recipiunt gloriam & beatitudinem Sancti paradisi.

29. Sicut homo, qui se aspicit in speculo videt formam & dispositionem suæ faciei videndo speculum, ita, *Domine*, homo videt Te, memorando & intelligendo gloriam paradisi, quia Tu es illa Gloria in hoc, quòd à nulla alia recipiat homo gloriam in Paradiso, nisi à Te & in Te & per Te: igitur cum hoc ita sit, quantum debet esse homo animosus videndi Te in gloria, cum Tu sis totus Gloria & tota nostra Gloria?

30. Quotiescunque homo memorat & in-

intelligit graves pœnas infernales, *Domine*, videt Te, quia Tu solus es, qui illas pœnas potes dare quibuscunque velis, & qui ab eis potes liberare quemcunque velis; & quotiescunque homo memorat & intelligit sua peccata, pœnitendo & confitendo & plorando ipsa, intellectualiter videt Te, quia Tu es, qui illa remittis & deles, dum homo devotè confidat in tua amorosa pia & gloriosa Misericordia divina.

## CAPUT CCXXIV.

**QVOMODO HOMO HABEAT**  
*animositatem & fervorem honorandi suum*  
*Dominum DEVM.*

1. **O** *DEVS* gloriose, liberalis, sapiens  
 a. **O** *virtuose complete & abundans omnibus bonis*: Qui vult habere animositatem & fervorem honorandi Te, *Domine*, oportet, quòd tres qualitates intellectuales, quæ sunt potestas & intellectus & voluntas, ponat intrà novem, quæ sunt: Fides, Laus, Obe-

Obedientia, Amor, Timor, Preces, Spes, Gratia, & Oratio.

2. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*; quia, quando prædictæ tres qualitates sunt expansæ in tota sua totalitate intrâ totalitatem prædictarum novem, tunc est homo valde animosus & fervens in honorando Te: igitur, cum hoc ita sit, ista est ars & modus multiplicandi animositatem in honorando Te, scilicet, componere prædictas tres qualitates cum prædictis novem ad dandum laudem & honorem de Te.

3. *Gloriose DEVS!* Sicut in materia sunt multò plures formæ potentialiter quàm actualiter, ita Tu, *Domine*, es multò dignior honorari quàm homo possit esse animosus in honorando Te; &, sicut materia non potest habere in uno tempore tot formas actualiter, quot habet potentialiter, ita potestas & intellectus & voluntas hominis non possunt habere tantum complementi in honorando Te, quantum pertinet ad tuam gloriosam honorationem.

4. b. *Æterne Domine, perdurabilis in omni*  
*ni*

234 *B. Raym. Lulli Lib. Contempl.*  
*ni tempore sine ulla alteratione & mutatione:*

Qui vult esse animosus & fervens in honorando Te, necessarium est ei impendere omnes vires, quas sua anima habet in sua potestate & in suo intellectu & in sua voluntate in credendo, quod Tu sis in *esse*.

5. Nam, quando beata anima credit, quod Tu, *Domine*, sis in *esse*, & credit, quod sis unus DEUS in Trinitate Personarum, & quod conjunxeris diviam Naturam cum humana in nostra Domina sancta MARIA, in qua assumpsisti humanam carnem, tunc Tibi facit magnam honorationem & magnum placitum per hoc, quod affirmet supra id, quod suus intellectus potest intelligere & scire; & propterea majorem honorationem facit Tibi anima per fidem quam per scientiam, quia fortius impendit suam potestatem credendo quam sciendo, cum fides sit extra terminos sui intellectus & scientia sit intra terminos ipsius.

6. Igitur, qui Te vult multum honorare, *Domine*, mortificet in vera fide potestatem & intellectum & voluntatem, quam  
anima

anima habet in intelligendo, & faciat eam credere quidquid est de Te & in Te & per Te; quia, in quantum anima est constricta & non finit eam homo intelligere, & cogit eam ad credendum ea, quæ sunt in fide & non in intellectu, in tantum potestas & intellectus & voluntas ipsius mortificantur per vivificationem veræ fidei.

7. c. *O Domine DEVS, qui es unus in Unitate & trinus in Trinitate!* Qui vult esse animosus & fervens in honorando Te, ultra progrediatur, & det laudem de Te illis, qui Te non laudant nec honorant nec credunt, & impendat omnes vires suæ potestatis & omnem scientiam sui intellectus & omnem amorem suæ voluntatis in laudando Te.

8. Nam per laudare tuam Unitatem & tuam Trinitatem & tuam Incarnationem & tuam Virtutem & tuam Bonitatem & tua opera, *Domine*, homo honorat Te; & quò plus impendit suam potestatem & suum intellectum & suam voluntatem in laudando Te, eò plus honorat Te.

9. Qui

9. Qui non detinentur à timore mortis nec infirmitatis nec indigentia nec paupertatis, & libenter relinquunt suas divitias & suos amicos & delectationes temporales, ut eant ad dandum laudem de tua sancta Trinitate & de tua gloriosa Incarnatione & de tua angustiosa Passione & Morte, *Domine*, Te honorant ex omnibus viribus potestatis & intellectus & voluntatis suæ animæ, & propterea habent perfectam animositate in honorando Te; sed, qui non audent laudare tuam Trinitatem & Incarnationem & Passionem & Mortem propter timorem mortis, & nolunt relinquere divitias nec amicos nec delectationes temporales, non Te honorant ex omnibus viribus potestatis & intellectus & voluntatis, quas sua anima habet in potentia, & propterea deficit eis animositas & fervor in honorando Te: igitur, cum Tu, *Domine*, sis adeò dignus honorari, & nos Christianos adeò vehementer obligaveris ad honorandum Te, valde debent verecundari, qui non audent laudare omnia supradicta ad honorandum Te.

10. d. *Domine digne omni bono & omni honoratione & omni laude!* Nullus vasallus potest plus honorare suum bonum Dominum, quam si impendat omnes vires suæ potestatis & sui intellectus & suæ voluntatis in obediendo omnibus mandatis ipsius: igitur, qui vult esse animosus & fervens in honorando Te, conetur quantum possit, ex omnibus viribus suæ potestatis & sui intellectus & suæ voluntatis, obedire tuæ gloriosæ Voluntati & tuis justis mandatis.

11. *Gloriose Domine!* Sicut fidelis vasallus honorat suum bonum Dominum, quando est obediens voluntati & mandatis ipsius, ita creatura honorat suum Creatorem, quando est obediens voluntati & mandatis ipsius; & quò plus creatura utitur sua potestate & intellectu & voluntate in obediendo suo Creatori & suo Benefactori & suo Domino, eò plus eum honorat.

12. Quia tuus servus & tuus vasallus, *Domine*, per defectum animositatis tempore præterito non impendit totam suam potestatem & intellectum & voluntatem in obediendo

diendo Tibi ad honorandum Te, propterea proponit imposteriorum impedere omnes vires suæ animæ in obediendo tuis mandatis, quia per tuam gratiam crevit & multiplicata est sua animositas in honorando Te, obediendo toti tuæ Voluntati.

13. c. *Creator Domine, Benefactor, plene dulcedide & amore!* Qui velit Tibi facere magnam honorationem & magnum honorem, impendat totam suam potestatem & totum suum intellectum & totam suam voluntatem in amando Te, quia nullo modo potest homo plus honorare Te, quam multum amando Te.

14. Quando fidelis servus, *Domine*, amat suum bonum Dominum ex tota sua potestate & ex toto suo intellectu & ex tota sua voluntate, tunc suus Dominus possidet omnes vires animæ ipsius, & per hoc honoratur à suo vasallo omnibus honorationibus, quæ ei possunt fieri ab ipso: igitur, qui vult esse valde animosus & fervens in honorando Te, conetur, quantum potestas & intellectus & voluntas ei sufficiunt, amare Te.

15. Qui



15. Qui vult esse valde animosus & fervens in honorando tuam sanctam Trinitatem & tuam sanctam Incarnationem, *Domine*, oportet, quòd eas amet ex tota sua potestate & ex toto suo intellectu & ex tota sua voluntate; & si hoc faciat, ibit ad laudandum & honorandum tuam Trinitatem & tuam Incarnationem apud illos, qui eas non credunt nec amant nec honorant; & si ipse non possit ire; mittet alios, & si nesciant linguam illorum, eam addiscent; quia omnes & singulæ prædictæ res sunt in potentia in anima, quæ de tota sua potestate & intellectu & voluntate vult honorare tuam Trinitatem & Incarnationem.

16. f. *O Domine DEVS, qui scis & potes & iudicas omnia!* Quando vasallus timet suum Dominum ex tota potestate suæ memoriæ & sui intellectus & suæ voluntatis, tunc honorat ipsum; quia, quotiescunque subditus timet suum Dominum, eum honorat: igitur, qui vult esse animosus & fervens in honorando Te, *Domine*, timeat Te ex tota potestate suæ animæ.

17. Igi-

17. Igitur, cūm hoc ita sit, *Domine*, tuus servus & tuus subditus vult timere Te ut honoret Te, & in quantum sua anima potest memorare & intelligere sua gravia peccata mortalia & venialia, in tantum vult timere tuam magnam Justitiam & tuam mirabilem Potestatem, & hunc timorem vult habere tuus servus, ut timendo & honorando Te, recipiat à Te gratiam & misericordiam & remissionem.

18. Unde, sicut est mihi valde necessarium honorare Te, *Domine*, ita est mihi valde necessarium timere Te; &, sicut est mihi valde necessarium timere Te, ita est mihi valde necessarium habere magnam animositatem multum timendi Te, ut per magnum timorem Te honorem.

19. g. *O Domine gloriose, à quo recipimus gratias & benedictiones* Qui desiderat esse animosus & fervens in honorando Te, oportet, quòd totam virtutem & omnes vires, quas sua anima habet in sua memoria & intellectu & voluntate, impendat in precando Te, ut ei des gratiam & benedictionem ad  
ho-

honorandum Te; quia, quando homo Te precatur ex tota sua memoria & ex toto suo intellectu & ex tota sua voluntate pro rebus, quibus Te honoret, tunc facit Tibi reverentiam & honorationem & honorem.

20. Quando tuus servus, *Domine*, memorat, quòd Tu sis in *esse*, & memorat, quàm misericors & humilis & dulcis & placens & suavis & perfectus sis in omnibus bonis, & memorat, quàm multi sint sui graves defectus, & quàm necessaria sit ei tua Misericordia ad obtinendum remissionem omnium ipsorum, tunc est valde animosus & fervens in precando Te, ut honoret Te, & per hanc honorationem tibi faciat reverentiam & à Te recipiat bona necessaria suæ gloriæ & suæ salutis.

21. Unde benedictus sis, *Domine D E-  
VS*, quia tuus servus in præsentia tui gloriosi Altaris Te precatur, & ad Te clamat, & à Te petit dona & indulgentias & amorem & gratiam & benedictionem, eò quòd vult honorare Te: igitur, quoniam ipse conatur ex tota sua animositate honorare suum Do-

Q

minum

242 *B. Raym. Lulli Lib. Contempl.*  
minum & suum Creatorem & suum Ref-  
tauratorem & suum Benefactorem & suum  
Benevolum, Tu, *Domine*, non obliviscaris  
ipsum, qui genuflexus plorando, & tenendo  
suum cor & suam mentem in tuis honora-  
tionibus, precatur Te.

22. h. *Rex cælorum & terrarum & om-  
nium rerum* ! Qui vult honorare Te, *Domine*,  
habeat firmam spem in Te, quia confidendo  
in Te homo honorat Te; & quando anima  
sancti hominis ex omnibus viribus suæ me-  
moriam & sui intellectus & suæ voluntatis  
confidit & sperat in Te, tunc est valde ani-  
mosa & valde fervens in honorando Te.

23. Unde benedictus sis, *Domine* juste  
& gloriose, quia valde magnum honorem  
Tibi facit homo, quando non confidit in sua  
scientia nec in sua potestate nec in suis di-  
vitiis nec in auguriis nec in sortilegiis nec  
in suis amicis nec in ullis aliis rebus, sed so-  
lùm in tua Justitia & in tua Sapientia & in  
tua Misericordia & in tua Potestate & in tua  
benedicta Voluntate.

24. Igitur, cùm hoc ita sit, tuus servus,  
*Domine*

*Domine DEVS*, valde conqueritur de sua anima, quæ quandoque non confidit in Te, quando memorat & intelligit suam fragilem potestatem & scientiam & suam modicam virtutem & suam magnam paupertatem, & hoc ei evenit per hoc, quòd tunc non memoret nec intelligat nec velit tuam Potestatem & tuas divitias & tuam Misericordiam & tuam Justitiam: igitur, quotiescunque mea anima errat isto modo, est culpabilis & injuriosa tuæ honorationi, quam debet honorare ex omnibus suis viribus.

25. i. *Creator Domine omnium creaturarum, vere Domine in omnibus rebus!* Sicut malus vasallus inhonorat suum bonum Dominum, quando non est ei gratus, nec ei agit gratias pro bono, quod ab eo recipit, ita bonus vasallus honorat suum bonum Dominum, quando est ei gratus, & ei agit gratias pro bono, quod ab eo recipit: igitur, qui vult esse animosus & fervens in honorando Te, de tota sua potestate & intellectu & voluntate agat Tibi gratias pro bono, quod à Te recepit & recipit & sperat recipere.

26. Igi-

26. Igitur, cùm tuus servus, *Domine*, non egerit Tibi gratias nec fuerit Tibi gratus pro magnis bonis, quæ à Te recepit & recipit & sperat imposteriorum recipere, est culpabilis & injuriosus tuæ honorationi & tuo honori: igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, tuus servus conatur, in quantum sua potestas & intellectus & voluntas ei sufficiunt, agere Tibi gratias & esse Tibi gratus, ut honoret Te.

27. Unde, quia Tu, *Domine*, das tuo subdito bona hujus mundi per gratiam & non propter sua merita, & ei das pœnas & labores & afflictiones ad puniendum suas culpas, propterea ipse Tibi agit gratias æquè bene pro pœnis & laboribus, sicut pro bonis; quoniam, sicut debetur Tibi gratitudo pro bonis, quæ gratiosè das, ita debetur Tibi pro malis, quæ justè infligis: igitur, cùm hoc ita sit, æquè debes honorari propter mala, sicut propter bona, & æquè propter bona, sicut propter mala; quare ego Tibi ago gratias pro omnibus bonis & pro omnibus afflictionibus & malis, quæ mihi veniunt à Te, & hoc

hoc facio, ut honorem Te.

28. K. *Consolator Domine, plene consolatione & confortatione & placito nostri peccatorum in Te confidentium! Qui vult esse animosus & fervens in reverendo & honorando suum Dominum DEUM, honoret eum per orationem & oret eum laudando & glorificando & amando & contemplando corpore inclinato & corde inamorato & oculis lacrymosis & animâ memorante & intelligente & volente altitudines & honorationes ipsius.*

29. *O gloriose Domine! Quando benedicta anima Te orat memorando & intelligendo & amando, & est tota in contemplatione tuæ sanctæ Essentiæ divinæ & tuæ glorificatæ Humanitatis, tunc Te honorat & Tibi facit reverentiam per hoc, quòd contempletur in tua sancta Unitate & in tua gloriosa Trinitate & in tuis benedictis Proprietatibus & in tuis divinis Qualitatibus, & etiam in tua benedicta Anima & in tuo glorioso Corpore, quod fuit mortuum pro nobis peccatoribus.*

30. Igitur,

30. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, tuus fervus se facit fervum & subditum orationis cum devotione, quia oratio sine devotione nihil valet, eò quòd anima per eam non roboretur in habendo animositate & fervorem in honorando per orationem suam gloriosum DEUM.

## CAPUT CCXXV.

**QVOMODO HOMO HABEAT**  
*magnam animositatem & fervorem eundi ad*  
*nostrum Dominum DEVM.*

1. **O** *DEVS* magne, mirabilis, alte & a. *excellens & potens* ! Qui est animosus & fervens eundi & perveniendi ad Te, *Domine*, habeat suam mentem & suum intellectum in novem qualitatibus intellectualibus, quæ sunt: Veritas, Amor, Justitia, Misericordia, Sapientia, Humilitas, Patientia, Sanctitas, & Mors.

2. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*; quia, sicut corpus vadit de uno loco in  
alium



alium ratione sui motus, ita anima beata habens animositate & fervorem perveniendi ad Te, vadit ad Te, quando habet suam mentem in novem qualitatibus prædictis, modo convenienti & pertinenti ad sanctam vitam.

3. Nam, sicut sunt sex rectitudines sensuales, per quas possunt moveri res corporales, *Domine*, ita sunt novem res intellectuales, per quas potest anima pervenire ad Te; sed, sicut res corporales non possunt ire per sex rectitudines, quin moveantur, ita anima non potest pervenire ad Te, quin ornatè habeat suam mentem in Te.

4. b. *Adjutor Domine, plene Gratiâ & Misericordiâ!* Quia Tu es fons & radix & fundamentum veritatis, qui vult esse animosus & fervens perveniendi ad Te, oportet, quòd sit amator veritatis, & non habeat suam mentem nisi in vera fide, nec loquatur nec dicat ullam rem falsam & contrariam veritati.

5. Quando homo, *Domine*, considerat & cogitat & affirmat Te esse unum solum  
DEUM,

DEUM, qui est in Trinitate & est Creator omnium rerum & est omnipotens & misericors & justus & humilis & dulcis & suavis & plenus omnibus bonis, tunc venit ad Te; quia veritas, in qua sua anima contemplatur, est, via per quam itur & pervenitur ad Te.

6. *Gloriose DEVS!* Sicut corpus humanum, quando est compositum ex materia & forma, statim incipit ire & pervenire ad finem & corruptionem & separationem formæ à materia, scilicet ad mortem; ita *Domine*, per contrarium sensum anima, quando habet suam mentem in veritate, statim incipit recipere ab ipsa vitam & fortificationem & gratiam & benedictionem, per quam it & pervenit ad Te; quia, sicut materia corporalis elementalis est contraria formæ statim quando eam recepit, & per continuationem temporis pervenit ad corruptionem ipsius, ita veritas statim, quando mens hominis est in ea, ducit & perducit eam ad tuam præsentiam & ad tuam gloriosam gloriam.

7. c. *O JESU Christe Domine, qui natus es*

*es de Virgine gloriosa* ! Cúm Tu sis totaliter amor , qui vult esse animosus & fervens veniendi ad Te, habeat suam mentem in amore, & faciat eam esse fervam & subditam amoris, & faciat eam considerare & cogitare in amore quinque modis , scilicet amando Te , & amando omnia, quæ Tu amas, & amando omnes amantes Te , & amando omnes amantes ea, quæ Tu amas, & amando amantes illos, qui Te amant.

8. Nam, sicut tuum Corpus, *Domine*, recreavit nos quinque Vulneribus, quibus fuit vulneratum ad mortem , ita, quando mens hominis est applicata tuo amoris quinque prædictis modis, vadit ad Te, & quotiescunque ipsa amet prædictis quinque modis, pervenit ad Te.

9. Unde , sicut humano corpori sunt dati duo pedes ad ambulandum, & isti duo pedes ei sufficiunt in tantum, quòd non indigeat tribus nec pluribus , nec possit ambulare sinè duobus; ita animæ hominis volenti ire ad Te, *Domine*, est necessarium amare Te quinque modis prædictis , qui  
sunt

sunt quinque viæ, per quas pervenitur ad Te, & sinè quibus non potest perveniri nec iri ad Te.

10. d. *Honorificate & sanctificate Domine ab omnibus populis!* Qui vult venire ad Te, habeat suam mentem in justitia & æquitate, quia Tu es vera æquitas & perfectio justitiæ: unde, quando anima hominis habet suam mentem in justitia, & attribuit & dat Tibi omnem nobilitatem & omnem virtutem & omnem honorationem, & homini omnem fragilitatem & omnem miseriam, tunc, ita cogitando & considerando, venit ad Te.

11. Igitur benedictus sis, *Domine DEVS*; quia, sicut homo non potest ambulare duobus pedibus nisi elevando unum à terra & ponendo alium super terram, ita anima hominis non potest ire ad Te nisi duabus rebus, scilicet habendo in se justitiam, quâ bona & virtutes attribuat Tibi, & quâ mala & vitia attribuat homini per hoc, quòd ab eo veniant & in eo sint.

12. Sicut homo, *Domine*, qui ambulat eundo

eundo retrorsum, ambulat inordinatè & se elongat à rebus, quæ sunt ante se & appropinquat rebus, quæ sunt retro se, ita, quando anima non habet suam mentem in justitia, vadit retrorsum & accedit ad suos defectus, & recedit à tuis perfectionibus ; & , sicut homo ambulans retrorsum non videt viam, per quam graditur, quia non habet oculos retro, ita anima non habens suam mentem in justitia, non videt viam, per quam graditur, quia tota est in tenebris & in culpis.

13. e. *Misericors Domine, plene pietate & dulcedine !* Qui habet fervorem & devotionem veniendi ad Te, habeat totam suam mentem in misericordia, quia Tu es totus plenus misericordiâ & gratiâ : igitur, cum hoc ita sit, sicut misericordia fuit via, per quam venit tuus Filius ad assumendum humanam carnem ut recrearet humanum genus, ita misericordia est via, per quam oportet hominem ire ad Te, quia sinè ea non posset ad Te venire.

14. Unde benedictus sis, *Domine DE-*  
*VS,*

*V S*, quia, quoties homo memorat & intelligit & vult in se misericordiam, cogitando & imaginando tuam Misericordiam, & cogitando & imaginando quomodo ipse pro amore Tui sit misericors erga pauperes & impotentes, toties vadit ad Te.

15. *Honorate Domine amabilis!* Sicut homo pervenit ad principium vel originem fluminis per continuatum gressum sursum, ita per continuatum memorare & intelligere & velle misericordiam pervenit ad Te, qui es fons misericordiæ, in quo purificantur & lavantur & mundantur & sanantur omnes peccatores amantes misericordiam & confidentes in ea.

16. f. *Liberalis Domine super omnes liberalitates & honorate super omnes honorationes!* Qui est animosus & cupidus veniendi ad Te, habeat suam mentem in sapientia & scientia; quia, sicut per visum corporalem illuminatur & dirigitur corpus ad eundem versús quamcunque partem vult, ita per sapientiam & scientiam illuminatur anima ad eundem ad Te; & sicut sinè visu corporali non

*Vò. II. Li. III. Di. XXXII. Cap. CCXXV.* 253  
non scit homo ire per vias sensuales, ita sinè  
sapientia & scientia non scit ire per vias in-  
tellectuales.

17. Igitur, cùm Tu, *Domine*, sis per-  
fecta Sapientia & sis fons & directio & illu-  
minatio omnis sapientiæ, quotiescunque  
mens humana cogitat & tractat de sapien-  
tia, venit ad Te, & est Tecum & in Te.

18. Igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*,  
qui desiderat esse Tecum & venire ad Te,  
dirigat suam mentem per vias sapientiæ,  
quia istæ sunt, per quas homo pervenit ad  
Te & est Tecum & in Te: unde, cùm ego,  
*Domine*, per culpas & peccata me valde  
elongaverim à Te, hoc evenit, quia mea  
mens non ibat per vias sapientiæ, imò ibat  
per vias, per quas homo pervenit ad perdu-  
rabiles poenas.

19. g. *Placens Domine, á quo beati ha-  
bent gloriam & placitum!* Cùm humilitas  
sit via, per quam homo vadit & pervenit ad  
Te, qui vult ire ad Te, habeat suam men-  
tem in humilitate; quia, sicut tota humana  
species se elongavit à Te per superbiam,  
quando

quando Adam & Eva peccaverunt, ita nemo potest appropinquare Tibi nec accedere ad Te, nisi per humilitatem.

20. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*, quia, quotiescunque beata anima habeat suam mentem & suam cogitationem & suam memoriam & suam voluntatem in humilitate, vadit ad Te & est in Te & Tu es cum ipsa, & ipsa recipit à Te gratiam & benedictionem; quoniam, quando homo memorat tuam magnam humilitatem & se humiliat tuis mandatis & tuæ justæ voluntati, tunc illa humilitas ducit & perducit eum ad Te.

21. Igitur, cum tuus servus, *Domine*, multoties fuerit inimicus humilitatis, & direxerit suam mentem per vias plenas superbiæ & vanæ gloriæ, & per tales vias multoties se elongaverit à Te, proponit imposteriorum non dirigere suam mentem nec suam memoriam nec suum intellectum nec suam voluntatem, nisi per vias humilitatis, ut humilitas eum faciat pervenire ad tuam benedictam Gloriam.



22. h. *Domine Principium omnium principiorum, & Ordinator omnium ordinationum!* Patientia est via, per quam Tu ivisti toto tempore, quo fuisti inter nos in hoc mundo, & patientia est via, per quam eunt illi, qui indulgent, & qui refrænant suam iram, & qui Tibi gratias agunt propter labores, quos sustinent pro amore Tui, & patientia est via, per quam eunt omnes illi, qui diriguntur à tuo amore.

23. Unde, qui est animosus & cupidus essendi Tecum, *Domine*, habeat totam suam mentem in patientia, memorando & intelligendo & volendo & amando ipsam, quia patientia faciet eum habere sufficientiam & abundantiam virtutum & meritorum, per quæ erit dignus esse Tecum & in Te; quoniam, sicut ignis purificat aurum in fornace, ita patientia mundat hominem ab omnibus vitiis & peccatis, & dirigit eum ad habendum supremas virtutes.

24. Igitur, cum Tu, *Domine*, sis totus patiens & totus amorosus & dulcis & simplex & suavis, omnis anima, quæ non habeat

beat suam mentem in patientia & quæ sit impatiens, elongatur à Te per hoc, quòd non eat per vias, per quas homo pervenit ad tuam gloriosam Gloriam & ad tua suprema bona.

25. i. *Rex Regum & Domine Dominorum!* Cúm Tu sis totus Sanctitas & munditia & puritas, qui est animosus & cupidus veniendi ad Te, habeat totam virtutem & totam vim suæ mentis in memorando & intelligendo & volendo sanctitatem & puritatem vitæ, & caveat sibi, quantum possit, ab omni corruptione peccati.

26. Nam, sicut homo, *Domine*, aquâ mundat & purificat & dealbat & pulchrificat res immundas & turpes, ita, quando mens hominis amat munditiam bonæ vitæ, pulchrificat & purificat animam à corruptione peccati.

27. Igitur, cúm mea mens fuerit in valde magna immunditia, memorando & intelligendo & amando glorias mundanas, quæ sunt conspurcatio & deturpatio animæ & corporis, *Domine*, si ipsa velit me ducere ad  
Te,

Te, necessarium est ei memorare & intelligere & velle munditiam, per quam homo vadit & pervenit ad Te.

28. K. *O Domine DEVS, qui es vera vita, de qua vivunt Beati, qui in gloria glorificantur!* Qui vult esse valde animosus & cupidus eundi ad Te, habeat suam mentem in memorando & cogitando in tua valde angustiosa & ignominiosa morte; quia, si bene habeat suam mentem & suam memoriam in valde gravi morte, quam Tu sustinisti, augebitur in eo animositas & fervor & ardor veniendi ad Te & essendi Tecum.

29. Qui est animosus & cupidus veniendi ad Te, *Domine*, habeat suam mentem in memorando & intelligendo & volendo quomodo possit mori ad laudandum & honorandum Te & ad serviendum Tibi; quia per talem mortem homo citius & honoratius & gloriosius pervenit ad Te, quam per ullum alium modum: igitur, quia tuus servus est valde animosus & cupidus veniendi ad Te & essendi Tecum, propterea est valde animosus & cupidus moriendi ad laudandum

R

dum

258 *B. Raym. Lulli Lib. Contempl.*  
dum tuas laudes & ad honorandum tuas  
honoraciones.

30. *Gloriose DEVS* ! Sicut per mor-  
tem sensualem anima se elongat à corpore,  
ita per mortem intellectualem anima se  
elongat à Te; &, sicut per mortem intel-  
lectualem anima se elongat à Te, ita per  
mortem sensualem, quam homo sustineat  
pro amore Tui, anima accedit & vadit ad  
Te: igitur, cùm hoc ita sit, *Domine*, qui est  
animosus & cupidus eundi ad Te, habeat  
suam mentem amantem & desiderantem,  
quòd suum corpus moriatur pro amore sui  
gloriosi DEI.

### CAPUT CCXXVI.

*QVOMODO TERMINI ANIMO-  
sitatis & fervoris hominis Christiani possint  
esse majores & meliores in amando DEVM,  
quàm termini animositatis & fervoris  
cujuscunque non Christiani.*

1. *DEVS* aterne gloriose in omni tempo-  
re, cui fiat reverentia & honor in

*omnibus honorationibus* ! Cúm amor, *Domine*, habeat quinque terminationes, quarum prima est, quando homo amat Te ratione Tui ipsius, secunda, quando amat ea, quæ Tu amas, tertia, quando amat amantes Te, quarta, quando amat amantes ea, quæ Tu amas, & quinta, quando amat amantes illos, qui Te amant, oportet, quòd animositas & fervor habeat ipsas quinque terminationes amoris.

2. Nam, quoniam quilibet amor, quem homo habeat, incedit per has quinque terminationes, *Domine*, oportet, quòd quælibet animositas & fervor in amando terminetur & finiatur per istas quinque terminationes amoris; & sicut animositas & fervor terminatur intrà has quinque terminationes, ita amor, quo homo amat Te, vel aliam rem, oportet, quòd finiatur & terminetur intrà, easdem terminationes, intrà quas animositas & fervor finitur & terminatur.

3. *Gloriose DEVS* ! Adeò sunt conjuncti & uniti amor & fervor five animositas, & adeò sunt simul, quando homo est  
amator,

amator, quòd unus non possit esse sinè alio in eodem tempore, nec unus possit esse major alio; sed verum est, *Domine*, quòd possint habere contrarium subjectum, quando homo est disamator; quia multas res disamat homo animosè & ferventer in uno subjecto, & alias amat in alio animosè & ferventer.

4. b. *O Domine DEVS*, qui salvas & ducis & dirigis in viam veritatis tuos benevolos! Sicut unum corpus est majoris quantitatis quàm aliud, ita animositas & fervor, quem homo habet, est major in amando unam rem quàm aliam; & sicut per magnitudinem corporis extenduntur termini quantitatis, ita animositas hominis augetur vel minuitur, secundùm quod amor est magnus vel parvus.

5. Nam, homines multùm amantes, *Domine*, sunt animosiores & ferventiores hominibus parum amantibus, & quò plus amant, eò animosiores & ferventiores sunt, & quò animosiores & ferventiores sunt, eò majores sunt termini suæ animositatis & fer-

fervoris; & sicut amor est in homine substantialiter vel accidentaliter, ita animositas & fervor terminatur intrà terminos substantiales & accidentales.

6. Unde benedictus sis, *Domine DEVS*; quia, sicut animositas animalium irrationalium habet suos terminos minús extensos quàm animositas hominum per hoc, quòd illa sit minor istâ, ita animositas Christianorum in amando Te habet suos terminos magis extensos quàm animositas hominum non Christianorum; quia, sicut per virtutem potentiæ rationalis animositas hominum formatur in majori quantitate quàm animositas irrationalium, ita per virtutem credentiæ, quam Christiani habent in tua gloriosa Trinitate & in tua sancta Incarnatione, formatur in eis animositas honorandi & amandi Te & serviendi Tibi in majori quantitate quàm in aliis hominibus.

7. c. *Indulget Domine, misericors in omnè tempore* ! Prima terminatio animositatis hominis est in amando Te ratione Tui ipsius, & in hac terminatione, quantum Judæi &

Sa-

Saraceni possunt extendere terminos suæ animositatis & fervoris in amando Te, tantum & adhuc multò plus possunt eos extendere Christiani.

8. Nam, si Judæi & Saraceni, *Domine*, habent occasionem multiplicandi & augendi suam animositatem in amando Te, credendo, quòd Tu sis unus DEUS Creator omnipotens omnia sciens & totaliter bonus & perfectus, Christiani habent eandem occasionem multiplicandi & augendi suam animositatem in amando Te, quia hoc idem credunt.

9. Sed, quia Christiani credunt, quòd Tu, *Domine*, sis in Trinitate Personarum & credunt, quòd assumpseris humanam carnem & fueris mortuus ad salvandum nos peccatores, per hoc habent multò majorem rationem & occasionem multiplicandi & augendi suam animositatem & fervorem in amando Te ratione tuæ Bonitatis quàm Judæi & Saraceni, qui non credunt in tuam Trinitatem nec in Incarnationem, quam assumpsti in nostra Domina sancta MARIA: igitur,



igitur, cum hoc ita sit, *Domine*, per hanc rationem habent Christiani majorem libertatem augendi & ampliandi suam animositatem & fervorem in amando Te ratione tuæ Bonitatis quam ulli alii homines.

10. d. *Domine vere DEVS, qui custodis & salvas tuum populum!* Secunda terminatio animositatis hominis est in amando ea, quæ Tu amas; & in quantum ulli homines, qui non sint Christiani, possunt extendere terminos suæ animositatis in hac terminatione, in tantum & adhuc plus possunt eos extendere Christiani.

11. Nam, si infideles habent rationem essendi ferventes & animosi in amando justitiam & misericordiam & sapientiam & patientiam & humilitatem & continentiam & castitatem & virginitatem & veritatem & alias virtutes, quas Tu, *Domine*, amas, Christiani habent æqualem rationem & multo majorem essendi ferventes & animosi in amando omnes prædictas virtutes per hoc, quod sciant Te amare ipsas.

12. Quia, cum Christiani, *Domine*, secundum

cundum suam Legem non possint habere nisi unam uxorem, per hoc melius significatur eis tua Justitia, quam aliis hominibus, qui secundum suam opinionem possunt habere plures; & cum Christiani secundum suam Legem sint obligati ad amandum suos inimicos, per hoc melius significatur eis tua Misericordia, quam aliis hominibus putantibus se non esse obligatos ad amandum suos inimicos, & hoc idem est de aliis virtutibus: igitur, in quantum Christianis melius significantur tuæ Virtutes secundum suam Legem, quam ullis aliis hominibus, in tantum plus significatur eis, quod Tu sis Amator virtutum; & quod plus ipsi vident Te amare virtutes, eò majorem occasionem habent amandi ipsas, & quod major est hæc occasio, eò plus crescit sua animositas & fervor in amando, ea quæ Tu amas.

13. e. *O Domine vere Deus, qui auges & multiplicas in me amorem & fervorem dandi laudem de Te! Tertia terminatio animositatis hominis est in amando amantes Te; & in hac terminatione, in quantum Judæi &*  
Sa-

Saraceni & alii infideles possunt extendere terminos suæ animositatis & fervoris, in tantum & adhuc plus possunt eos extendere Christiani.

14. Nam Christiani, *Domine*, sunt multò plus parati ad habendum animositatem & fervorem amandi infideles amantes Te, quàm ipsi infideles amandi Christianos amantes Te, hoc est ratione tuæ sanctæ Incarnationis & gravis Passionis, quam sustinisti pro nobis peccatoribus; quoniam per hoc, quòd Christiani credant in tuam Incarnationem & Passionem & infideles non credant in eas, habent Christiani majorem aptitudinem ad amandum illos, qui Te amant quàm ulli alii homines.

15. Nam, quando Christiani, *Domine*, memorant, quòd Tu ad salvandum & liberandum hominem à malis infernalibus volueris esse homo & volueris, quòd tua gloriosa Humanitas esset pauper & torqueretur & venderetur & dereliqueretur & crucifigeretur & traderetur, tunc crescit & multiplicatur sua animositas in amando omnes amantes

amantes Te; sed, qui ignorant & discredunt tuum Adventum & tuam Passionem, non habent memoriam, quæ eis det compunctionem nec devotionem nec animositate ad perfectè amandum amantes Te.

16. f. *Juste Domine hominum justorum & hominum injuriosorum* ! Quarta terminatio animositatis hominis est in amando amantes ea quæ Tu amas; & in hac terminatione, quantam extentionem possunt dare Judæi & Saraceni & alii infideles suæ animositati ad magnificandum ipsam, tantam & multò majorem possunt dare Christiani suæ ad magnificandum ipsam.

17. Si Judæi & Saraceni, *Domine*, sunt animosi & ferventes in amando amantes ea, quæ tu facis & creas & das & vis, quicumque Christiani credentes, quòd Tu sis verè DEUS & Homo & sis mortuus ~~pro~~ homine habent majorem impulsam ad amandum amantes patientiam & donam indulgentias & justitiam & misericordiam & gratiam & humilitatem, quàm ulli alii homines, & hoc est ratione magnæ virtutis quam receperunt

runt in fide & credentia tuæ glorioſæ Incarnationis & tuæ benedictæ Paſſionis.

18. Nam adeò magna eſt memoria & intelligentia, quam Chriſtiani habent credendo tuam humilem Incarnationem & tuam gravem Paſſionem, *Domine*, quòd de magnitudine ipſius poſſit exire major voluntas & major animoſitas in amando homines amantes ea, quæ Tu amas, quàm ſit voluntas & animoſitas, quæ poteſt exire de memoria & intelligentia quorumcunque hominum non credentium tuam Incarnationem & Paſſionem.

19. g. *Æterne Domine ſiné ulla alteratione & ſiné ullo principio!* Quinta terminatio animoſitatis hominis eſt in amando amatores illorum, qui te amant, ſicut Chriſtiani, qui amant amatores ſanctorum Prophetarum & Apoſtolorum & aliorum hominum, qui in hoc mundo Te amarunt; & in hac terminatione, quantum infideles ſunt animoſi & ferventes in amando, tantum & multò plùs poſſunt eſſe Chriſtiani animoſi & ferventes.

20. Nam,

20. Nam, per hoc, quòd Christiani, *Domine*, credant, quòd Tu pro amore hominis fueris incarnatus & mortuus, habent majorem fervorem & majorem ardorem in amando homines honorantes & laudantes Prophetas, qui denunciarunt tuum Adventum & tuam Mortem, & sanctos Apostolos & Martyres, qui sunt mortui ad honorandum tuam Humanitatem, quàm habeant ignorantes & discredentes tuam Passionem, licèt isti ament illos, qui amant Prophetas & sanctos Patres & Apostolos.

21. Et, quòd hoc ita sit, *Domine*, sensualiter & manifestè probatur per hoc, quòd nulli homines tantum ament & honorent Clericos & Religiosos, qui sunt laudatores & amatores Prophetarum & Apostolorum & Martyrum & Confessorum & aliorum tuorum amicorum, quantum Christiani illos honorant, dando eis elemosinas & dona & plures alias res & audiendo & obediendo ipsis.

22. h. *O Domine DEVS, qui de nihilo fecisti aliquid!* Sicut homo cœcus & surdus  
per

per privationem visus & auditus habet ignorantiam de rebus sensualibus, & ratione hujus ignorantiae ignorat res intellectuales; ita homines discredentes tuam sanctam Trinitatem & Incarnationem habent ignorantiam de tuis operibus, & ratione hujus ignorantiae habent suam animositatem terminatam intrà brevius spatium intellectuale, quàm Christiani, qui credunt in tuam Trinitatem & Incarnationem.

23. Nam, sicut homo per cognitionem rerum sensualium elevat & exaltat suum intellectum ad cognitionem rerum intellectualium, ita, *Domine*, fidelis Christianus per fidem, quam habet de tua Trinitate & Incarnatione exaltat & multiplicat suam devotionem & suum fervorem, habendo suam memoriam & intellectum & voluntatem in multum memorando & intelligendo & volendo tuam sanctam Deitatem & tuam gloriosam Humanitatem.

24. Unde benedictus sis, *Domine D E-  
VS*; quia, sicut homo, eò majorem amorem & voluntatem & animositatem habet in  
emendo

emendo lapidem pretiosum, quò plus cognoscit magnam virtutem ipsius; ita, quò plus homo cognoscit tuam magnam Bonitatem & tuam excellentem Honorationem, eò plus auget suam animositate in amando & honorando Te & in serviendo Tibi.

25. *i O Domine DEVS, qui es in omni tempore & ante & post omne tempus! Qui vult ampliare & prolongare & profundare terminos intellectuales suæ animositatis & sui fervoris, habeat totam suam memoriam & totum suum intellectum & totam suam voluntatem in serviendo Tibi & in honorando & amando & laudando Te, quia hoc modo crescit & multiplicatur animositas & fervor hominis plus, quàm ullo alio modo.*

26. Nam, sicut per ignorantiam & oblivionem & malevolentiam finitur & deletur & minuitur in homine animositas & fervor amandi res, quas obliviscitur & ignorat & disamat; ita, *Domine*, per continuatam memoriam & intelligentiam & voluntatem augetur animositas & fervor hominis in amando res memoratas & intellectas & volitas:



volitas: igitur, cùm hoc ita sit, multiplicatio animositatis & fervoris desumitur à continuata memoria & intelligentia & voluntate.

27. Igitur, cùm Christiani, *Domine*, habeant majorem occasionem & oportunitatem habendi suam memoriam & intellectum & voluntatem in tua divina Essentia & in tua humana natura, quàm ulli alii homines, quia plures res credunt & sciunt in Te ipsi, quàm ulli alii, qui cupit habere magnam animositatem & magnum fervorem in amando & laudando Te & in serviendo Tibi, veniat ad recipiendum sanctam Fidem catholicam & obediat mandatis ipsius ex omnibus viribus suæ memoriæ & sui intellectus & suæ voluntatis,

28. K. *Vere Domine, amator & honorator omnium tuorum laudatorum!* Sicut directio & impedimentum sunt inter res sensuales & intellectuales, ita directio & impedimentum sunt inter amorem & amorem, & inter animositatem & animositatem, & inter amorem & animositatem; & in quantum directio

tio

272 *B. Raym. Lulli Lib. Contempl.*  
 tio est major inter memoriam & intellec-  
 tum & voluntatem, quàm impedimentum,  
 in tantum sunt majores termini amoris &  
 animositatis; & in quantum impedimentum  
 est majus inter memoriam & intellectum &  
 voluntatem, quàm directio, in tantum est  
 minor amor & animositas intrà suas termi-  
 nationes.

29. Unde benedictus sis, *Domine D E-  
 VS*, quia quantum Tu per tuam Misericor-  
 diam & per tuam dulcem Pietatem dire-  
 xisti memoriam & intellectum & volunta-  
 tem tui servi per gratiam sancti Spiritus,  
 tantum me expedivisti & solvisti ab amore  
 vanitatum mundanarum, quæ nihil valent;  
 & quantum mea memoria & intellectus &  
 voluntas restrinxerunt & abbreviarunt ter-  
 minos meæ animositatis & fervoris in aman-  
 do delectationes hujus mundi, quantum eos  
 extendisti in amando <sup>supra mundum</sup> & dona, quæ  
 possidentur in tua Gloria.

30. Tibi, *Domine D E VS gloriose*, de-  
 tur gloria & laus; quia, sicut per tuum ad-  
 jutorium & per tuam gratiam & per tua  
 dona

dona tuus fervus auxit & animavit suam animositate & suum fervorem in laudando & honorando Te & in serviendo Tibi, ita per tuum adjutorium & per tuam gratiam perfecit hanc Distinctionem; &, sicut per tuam gratiam ipse perduxit ad finem & perfectionem tertium Librum, ita valde animosè confidit in Te, quòd ei dabis gratiam & adjutorium ut possit perducere ad perfectionem alios Libros ad gloriam & laudem & honorationem & exaltationem sanctæ Fidei Romanæ & sui gloriosi Domini DEI.

*PERFECTUM EST SECUNDUM VOLUMEN LIBRI CONTEMPLATIONIS QUOD EST DE QUINQUE SENSIBUS SENSUALIBUS ET DE QUINQUE INTELLIGENTIALIBUS AD GLORIAM ET LAudem ET REVERENTIAM ET HONOREM NOSTRI DOMINI DEI AMEN.*



❁ ( 275 ) ❁  
**INDEX**

**TITULORUM TOMI VII.**

**DISTINCTIO XXX.**

*De Conscientia.*

- CAP. 207.** Quomodo homo habeat conscientiam de defectibus, quos facit quinque sensibus corporalibus. fol. 3.
208. Quomodo homo habeat conscientiam de defectibus, quos facit quinque sensibus spiritualibus. 16.
209. Quomodo homo habeat conscientiam de defectibus, quos facit tribus Virtutibus animæ. 28.
210. Quomodo homo habeat conscientiam de defectibus, quos facit loquendo & tacendo. 41.
211. Quomodo homo habeat conscientiam de defectibus, quos facit dando & auferendo. 52.
- CAP.

- CAP. 212. Quomodo conscientia hominis sit dubia. fol. 66.
213. Quomodo conscientia hominis sit terminata & finita. 79.

## DISTINCTIO XXXI.

*De Subtilitate.*

214. Quomodo in homine sit subtilitas & ingenium naturaliter & accidentaliter. 92.
215. Quomodo homo sit subtilis in rebus sensualibus & in intellectualibus. 105.
216. Quomodo homo possit habere modum & artem acuendi & subtiliandi & dirigendi ingenium & intellectum sui ad veritatem ut faciat eum intelligere rationem in disputatione. 118.
217. Quomodo homo in disputatione subtiliet suum intellectum & suum ingenium inquirendo significaciones divinæ

divinæ Bonitatis fol. 133.

CAP. 218. Quomodo homo habeat subtilitatem, per quam cognoscat, quòd auguria & haruspicia & fortilegia nihil sint. 148.

219. Quomodo subtilitas hominis sit finita & terminata. 165.

## DISTINCTIO XXXII.

### *De Animositate vel Fervore.*

220. Quomodo homo sit animosus & fervens in amore. 178.

221. Quomodo homo sumat artem & modum vivificandi vel mortificandi suam animositatem vel fervorẽ. 192.

222. Quomodo homo habeat magnam animositatem & fervorem in Contemptu nostri Domini DEI. 206.

223. Quomodo homo habeat magnam animositatem & fervorem videndi suum Dominum DEUM. 221.

224. Quomodo homo habeat magnam ani-

animositate & fervorem honorandi  
suum Dominum DEUM. fol. 232.

CAP. 225. Quomodo homo habeat  
magnam animositate & fervo-  
rem eundi ad nostrum Dominum  
DEUM. 246.

226. Quomodo termini animositatis &  
fervoris hominis Christiani possint  
esse majores & meliores in amando  
DEUM quàm termini animositatis  
& fervoris cujuscunque non Chris-  
tiani. 258.









MADRID 14. de Noviembre.

Os Reyes nuestros Señores, y los Señores Infantes permanecerán con perfecta salud en el Real Sitio de San Lorenzo; consiguiendo igual felicidad en el de San Ildefonso la Reyna Viuda nuestra Señora, con los Señores Infantes, sus hijos.

Magistrado ha hecho merced de Plazas de Ministros del Consejo Real de Don Antonio Díaz Román Fiscal de él, y Don Phelipe de Aguirre Alcalde de Casa, y Corte; y à Don Tiburcio Prieto, con obción à la propiedad de la Plaza, que este sirva quando llegue el caso de su vacante. Así mismo ha hecho merced de la Fiscalía del mismo Consejo à Don Sebastian de Priego Valdès, Auditor de la Chancillería de Valladolid: Y ha nombrado por Regedor de la Audiencia del Reyno de Galicia à Don Simon de Baños, Auditor de la Chancillería de Granada.

El Rey se ha dignado de preferir para la Iglesia, y Arzobispado de Mexico a Don Manuel Rubio, y Salinas, Abad de San Ilidro de



D. A. L.

1116. Con

Dim. 7.

R. 2222  
711